

PROGRAMMABEGROTING 2024 - 2027

Gemeente Brummen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Aanbieding van de Programmabegroting.....	4
Programmabegroting 2024-2027.....	8
Financiële Hoofdpijnen.....	9
Programma 1 Bestuur en Veiligheid.....	14
Focusgebied Bestuurskracht.....	15
Basistaken Bestuur en Dienstverlening.....	17
Basistaken Veiligheid, Toezicht en Handhaving.....	19
Programma 2 Fysieke leefomgeving.....	22
Focusgebied Klimaat en duurzaamheid.....	24
Focusgebied Ruimte voor Eerbeek / Eerbeek Loenen 2030.....	28
Focusgebied Centrum Brummen.....	31
Focusgebied Wonen.....	32
Basistaken Fysieke leefomgeving.....	34
Programma 3 Sociale leefomgeving.....	40
Focusgebied Sociaal domein.....	41
Basistaken Vitale Samenleving.....	48
Programma 4 Financiën.....	55
Basistaken Bedrijfsvoering en financiën.....	56
Paragrafen.....	61
A. Lokale heffingen.....	62
B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.....	68
C. Onderhoud kapitaalgoederen.....	74
D. Financiering.....	79
E. Bedrijfsvoering.....	83
F. Verbonden partijen.....	87
G. Grondbeleid.....	101
H. Openbaarheid van Bestuur.....	104
I. Leefbaarheid.....	105
Financiële begroting.....	106
Baten en lasten.....	107
Financiële positie.....	114
Bijlagen.....	124
1. Subsidieplafonds.....	125
2. Financiële uitgangspunten en grondslagen.....	126
3. Taakvelden.....	128
4. Beleidsdocumenten.....	130

Aanbieding van de Programmabegroting

Geachte leden van de raad,

De bestuursperiode 2022-2026 is nu bijna halverwege, Wij zijn nu ruim een jaar aan de slag als college. Wij hebben flinke stappen gezet om de begroting structureel gezond te maken en het weerstandsvermogen te versterken. In deze begroting kijken wij verder naar de komende jaren.

Een belangrijk doel is om financieel gezond te blijven. Dankzij een goed jaarresultaat in 2022 hebben wij nu al de beoogde omvang van het weerstandsvermogen bereikt. Maar het zal niet meevallen om vanaf het financiële ravijnjaar 2026 deze gezonde financiële uitgangspositie te continueren. Zeker niet omdat wij ook ruimte willen houden voor het verder versterken van onze bestuurskracht en voor de opgaven die er onder andere liggen op het gebied van klimaat en duurzaamheid, het sociaal domein, de woningbehoefte, de economische ontwikkeling en het toerisme.

Wij willen voortvarend doorgaan met de uitvoering van het collegeprogramma en daarnaast de lasten voor de inwoners betaalbaar houden. Daarbij moeten wij aantekenen dat de huidige krapte op de arbeidsmarkt een bedreiging kan zijn voor het behalen van doelstellingen en ambities.

Deze begroting is de verdere uitwerking van de Perspectiefnota 2024-2027. Daarbij is rekening gehouden met de gevolgen van de meicirculaire 2023 voor het gemeentefonds.

Penny wise... - kortingen vanaf 2026 op het gemeentefonds: de gevolgen en het vervolgproces

Vanaf 2026 worden alle gemeenten in Nederland getroffen door kortingen van het Rijk op het gemeentefonds. In totaal gaat het om 4 miljard euro, waarvan 1 miljard door het Rijk via structurele extra bijdragen wordt gedekt, in afwachting van uitbreiding van de mogelijkheden voor gemeenten om zelf belastingen te heffen. Het benodigde beleids- en wetgevingsproces hiervoor is echter door het Rijk nog niet in gang gezet.

Ravijn

Gemeenten en Provincies waarschuwen al geruime tijd voor het financieel ravijn dat na 2025 zou ontstaan. Tot die tijd zijn ze redelijk zeker van hun inkomsten, mede door het vastzetten van het zogeheten accres. Vanaf 2026 wordt het gemeentefonds lager vastgesteld (stand 2022), waardoor een deel van de groei van het gemeentefonds wordt teruggedraaid. Daarnaast wordt de opschalingskorting geherintroduceerd (kortingen die het rijk oplegt om verdere samenwerking en schaalvergroting van gemeenten te stimuleren) en heeft Brummen extra nadeel van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. Bovendien wordt een nieuwe normeringssystematiek voor de groei van het gemeentefonds vastgesteld. Deze groei van het gemeentefonds, zo is afgesproken tussen Rijk en gemeenten, ademt de komende jaren alleen nog mee met de loon- en prijsontwikkeling. Dit loopt niet meer gelijk op met de uitgaven van het rijk, zoals voorheen het geval was (trap-op-trap-af-systematiek).

Decentralisatie

De discussie rond het gemeentefonds is niet nieuw, maar speelt al sinds 2015. Met de decentralisatie van onder andere de jeugdzorg en Wmo kregen gemeenten er niet alleen taken bij, maar moesten ze deze ook voor veel minder geld uitvoeren. Jarenlang ging de financiële discussie met het Rijk vooral over het sociale domein, maar inmiddels zijn daar de energietransitie, de woningbouwopgave en klimaatadaptatie bijgekomen. Om deze uitdagingen goed aan te kunnen pakken, is structureel extra geld nodig. Met de kortingen op het gemeentefonds gebeurt juist het tegenovergestelde.

Vanaf 2026 moet Brummen rekening houden met structureel € 2,1 miljoen minder uit het gemeentefonds ten opzichte van 2025. Ondertussen stijgen de inflatie en lonen gestaag door, waardoor het daadwerkelijke tekort nog hoger uitpakt. Per saldo verslechtert het financiële beeld van 2025 tot 2026 met ongeveer € 3 miljoen, zoals u kunt zien in deze meerjarenbegroting.

Advies VNG

De VNG heeft deze zomer gemeenten als volgt geadviseerd:

- Zorg in 2024 en 2025 voor een sluitende begroting;
- Breng de lasten en baten in 2026 en 2027 in beeld via een realistische begroting, baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit de coalitieakkoorden en geschatte mee- en tegenvallers. Het college neemt dit advies over. Dit resulteert in een fors tekort voor de jaren 2026 en 2027.

In lijn met de aanbevelingen van de VNG presenteren wij de begroting voor de jaarschijven 2024 en 2025 sluitend en 2026 en 2027 met een negatief saldo.

De juiste koers

Toezichthoudende rol provincie

De provincie houdt toezicht op de financiën van gemeenten. Eén van de toetsingscriteria is het hebben van een structureel sluitende begroting. In lijn met de VNG-oproep is ervoor gekozen om dit niet te doen, maar zou gemeente Brummen haar begroting sluitend moeten maken, dan zullen er harde en ingrijpende bezuinigingsmaatregelen genomen moeten worden om aan deze eis te voldoen. Zonder uitpuittend te willen en kunnen zijn op dit moment, proberen we deze hieronder te schetsen.

Juiste koers

In het algemeen geldt dat een groot deel van de uitgaven van een gemeente vastliggen. Denk hierbij aan salarissen, verplichte uitgaven om regelgeving uit te voeren, investeringen die al zijn gedaan, bijdragen aan verbonden partijen zoals de Veiligheidsregio en uitgaven voor ICT. Op korte termijn kan hier maar beperkt aan gesleuteld worden, op langere termijn iets meer. Wat dat betreft is de gemeente net een containerschip: als je hard aan het stuur draait duurt het even voordat je de juiste koers te pakken hebt. Uitgangspunt is dan ook dat op de korte en middellange termijn (3 à 4 jaar) ongeveer 80% van de uitgaven vastligt. Daarnaast krijgt de gemeente 2/3 van haar inkomsten uit het gemeentefonds. Een individuele gemeente heeft ook daar geen invloed op.

Eigen belastinggebied

De kortingen vanuit het ministerie van BZK op het gemeentefonds zijn onder meer ingegeven vanuit het voornemen vanuit Den Haag om het eigen belastinggebied van gemeenten te verruimen. Tot nu toe is het bij een voornemen gebleven: de val van het kabinet zal het wetgevingsproces niet versnellen. Met andere woorden: de gemeente mag nog geen extra belastingen heffen, maar wordt wel gekort op haar inkomsten.

Mogelijke bezuinigingsmaatregelen

Om de begroting weer sluitend te krijgen moeten er ingrijpende maatregelen worden genomen. Deze kunnen in twee categorieën worden verdeeld: maatregelen om de inkomsten te verhogen en maatregelen om de kosten te verlagen. Dit kan in beide gevallen niet zonder ingrijpende gevolgen blijven. Een aantal voorbeelden:

Inkomsten verhogen

De onroerende zaakbelasting kan worden verhoogd. Dat zou een hogere aanslag betekenen voor inwoners en ondernemers. De ruimte is echter beperkt: gemeente Brummen heeft al de belastingcapaciteit vrijwel volledig benut. De gemeentelijke lasten zijn ten opzichte van het landelijke en het Gelderse gemiddelde relatief hoog.

Een andere manier om meer inkomsten te genereren is het verhogen van de toeristenbelasting met een euro per overnachting. De financiële gevolgen voor de toeristische bezoeker lijken op het eerste oog beperkt. Een week kamperen, met drie personen bijvoorbeeld, gaat dan € 21 extra kosten. Maar wel met het risico dat je je als gemeente uit de markt prijst en toeristen verjaagt. Tenslotte bestaat de wettelijke mogelijkheid om precariorechten en hondenbelasting in te voeren. De kosten voor administratie en controle zijn echter dermate hoog, dat dit nauwelijks soelaas biedt.

Kosten verlagen

Op een aantal onderwerpen zouden kosten kunnen worden verlaagd. Verlaging van het onderhoudspeil op wegen, openbaar groen en straatverlichting is een relatief eenvoudige ingreep. Maar wel met op langere termijn grote gevolgen. Er ontstaat achterstallig onderhoud, risico's voor de verkeers- en sociale veiligheid en daarnaast kan de gemeente worden geconfronteerd met schadeclaims. Achterstallig onderhoud kan ook leiden tot kapitaalvernietiging. Dit herstellen vergt aanzienlijke extra investeringen. Bovendien kan dit leiden tot vragen bij de provincie. Deze houdt toezicht of de gemeente een voldoende onderhoudsniveau kan waarborgen.

De gemeente zou ook het dienstverleningsniveau kunnen verminderen door openingstijden van het gemeentehuis te reduceren en het Servicepunt Eerbeek te sluiten. Dit leidt tot besparingen in met name personeelskosten, maar leidt ook tot verschraving van de dienstverlening en een grotere afstand tussen gemeente en burgers.

Op het gebied van woningbouw zou de gemeente haar inzet kunnen verminderen door het realiseren van woningen geheel aan de markt overlaten. Dit scheelt de gemeente geld, met name voor wat betreft minder rendabele complexen. Nadeel is wel dat de taakstelling om voldoende voor de bevolking te bouwen in gevaar komt. Qua aantal, maar zeker qua voldoende betaalbare woningen en woningen voor specifieke doelgroepen. De gemeente kan niet goed meer sturen in het voldoen aan de woningbehoefte.

In het sociaal domein zou het minimabeleid opgeheven en in zijn geheel overgeschakeld naar de bijzondere bijstand kunnen worden. Het voorzieningenniveau bij Wmo en jeugdzorg zou naar beneden kunnen worden gebracht, zodat inwoners minder snel in aanmerking komen voor hulp en slechts bij hoge uitzondering voor een maatwerkvoorziening in aanmerking komen. Bovendien kunnen toetsingscriteria voor het leerlingenvoer worden opgerekt. Verschraving van het voorzieningenaanbod levert weliswaar een tijdelijke besparing op de uitgaven op, maar op langere termijn leidt deze verschraving tot hogere kosten omdat door zwaarder geworden problematiek dure zorg moet worden ingezet. Daarnaast heeft het effect voor de brede welvaart in de gemeente en de sociale samenhang.

Naast de risico's op de specifieke beleidsgebieden heeft het totaal aan mogelijke bezuinigingen een grote potentiële impact op de leefbaarheid. Slecht onderhouden wegen, armoedig groenonderhoud, schrale culturele voorzieningen, tochtige scholen met achterstallig onderhoud, dalende werkgelegenheid, beperkte toegang tot sociale voorzieningen en gebrekkige sportaccommodaties hebben een fnuikende invloed op de gezamenlijke zinnigheid, en daarmee op de leefbaarheid. Activiteiten worden niet meer georganiseerd, vrijwilligers lopen weg en het fundament onder de samenleving brokkelt af. De eenzame oudere dame in haar sociale huurwoning wordt aan haar lot overgelaten, 'want de gemeente doet ook niks'.

Vervolgproces

De VNG kan niet anders dan vaststellen dat een structurele korting van € 3 miljard vanaf 2026 gemeenten een zeer ingrijpende en zeer zichtbare bezuinigingsoperatie op zal leggen, met substantiële gevolgen voor de betrokkenheid van de gemeenten bij de grote maatschappelijke opgaven van dit moment. Op het VNG Jaarcongres is een motie aangenomen waarin gemeenten stellen dat het teruggeven van medebewindstaken aan het Rijk een mogelijkheid is. In het rapport van BMC, dat aan de basis ligt voor het tweede advies van de Taskforce Taken en Middelen Gemeenten wordt afgeraden om te bezuinigen op de vrij besteedbare middelen en de OZB te verhogen. Het heeft meteen effect op het beeld dat de inwoners van hun gemeente hebben. In dat geval reteren alleen de medebewindstaken om op te bezuinigen.

Het is te voorzien dat gemeenten massaal het advies van VNG zullen volgen, het tekort van 2026 en 2027 laten zien en daarmee de omvang van het financiële vraagstuk expliciet maken richting het Rijk. De VNG en het Interprovinciaal Overleg (IPO) zijn vervolgens aan zet om met het nieuwe kabinet verder te onderhandelen over deze situatie. Het college volgt deze ontwikkelingen op de voet en zal indien nodig de raad hierover informeren binnen de P&C cyclus. Mocht in de loop van 2024 duidelijk worden dat het Rijk volhardt in haar opstelling, dan moet in het komende jaar worden geanticipeerd op ombuigingsmaatregelen die het begrotingstekort kunnen gaan dichten. Hierover gaat het college in 2024 bij de behandeling van de Perspectiefnota 2025-2028, dan wel bij de meerjarenbegroting 2025-2028, over in gesprek met de raad.

De raad is aan zet

Dit is de tweede begroting die uw raad in de huidige raadsperiode vaststelt. Wij willen Brummen ook in deze onzekere tijden klaarstomen voor een gezonde toekomst, met aandacht voor klimaat, wonen, economie, toerisme, de lasten voor de inwoners en welzijn voor iedereen.

We zien uit naar een constructieve besprekingen met u over de voorliggende begroting.

Het college van burgemeester en wethouders
Brummen, september 2023

Programmabegroting 2024-2027

Financiële Hoofdlijnen

Inleiding

In dit hoofdstuk laten we het verloop van het financieel meerjarenperspectief 2024-2027 van de Perspectiefnota naar deze programmabegroting zien. Daarnaast geven we inzicht in het structureel begrotingsaldo, de ontwikkeling van de algemene reserve en de weerstandsratio.

Financieel meerjarenperspectief 2024-2027

In tabel 1 staat het financieel meerjarenperspectief voor de jaren 2024-2027 met hierin opgenomen de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de Perspectiefnota 2024-2027.

Tabel 1 (Bedragen x 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo Perspectiefnota 2024-2027	€ 74	€ 1.040	€ 240	-€ 123
Autonome ontwikkelingen	€ 605	€ 149	-€ 778	-€ 50
Aanvullende nieuwe ontwikkelingen	-€ 458	-€ 674	-€ 1.982	-€ 1.767
Financieel meerjarenperspectief 2024-2027	€ 221	€ 515	-€ 2.520	-€ 1.940

Toelichting financieel meerjarenperspectief 2024-2027

Saldo Perspectiefnota 2024-2027

Het startpunt voor de saldi in deze begroting zijn de saldi vanuit het meerjarenperspectief in de Perspectiefnota 2024-2027. In de begroting zijn een aantal wijzigingen van deze saldi verwerkt. De wijzigingen die voortvloeien uit het bestaande beleid worden "autonome ontwikkelingen" genoemd. Als er nieuwe beleidskeuzes worden voorgesteld, dan valt dit onder de noemer "nieuwe ontwikkelingen".

Autonome ontwikkelingen

Een grote autonome ontwikkeling is de stijgende loonsom. De actuele verwachting is dat de lonen van overheidsmedewerkers in 2024 met 4,7% gaan stijgen. Dit is fors hoger dan de 3,9% waar in de voorgaande meerjarenraming vanuit was gegaan. Deze groei zet naar ook in de komende jaren door. Dit betekent € 415.000 aan extra lasten in 2024, oplopend tot € 1,8 miljoen in 2027.

Daarnaast nemen ook de kapitaallasten toe. Vanwege de aanschaf van een aantal flexwoningen nemen de afschrijvingslasten vanaf 2024 toe met circa € 200.000. Daarnaast vallen de rentelasten hoger uit. Dit loopt van € 40.000 in 2024 tot € 270.000 extra in 2027.

Ondanks de besparende maatregelen blijken de kosten van energie hoger uit te vallen dan geraamd. Met name bij openbare verlichting is dit het geval. De energiekosten van gebouwen waar geïnvesteerd is in besparende maatregelen nemen juist af. Per saldo leidt dit tot een nadeel van € 80.000 in 2024 en dat neemt in de opvolgende jaren licht toe. Dit kan wordt opgevangen met de stelpost energielasten.

Ook op andere terreinen heeft inflatie effect. Hierbij valt onder andere te denken aan materiële kosten bij beheer en onderhoud, tariefstijgingen bij zorgaanbieders of verhoogde bijdragen aan verbonden partijen. Voor een deel kunnen deze ontwikkelingen opgevangen worden met de stelpost inflatie. Per saldo betekent dit een nadeel van circa € 155.000 in 2024.

Tegenover de stijgende lasten staan in een aantal gevallen ook stijgende baten. Zo levert de meicirculaire voor de algemene uitkering een voordeel op van circa € 463.000 voor 2024 ter compensatie van de loon- en prijsontwikkelingen. Daarnaast neemt ook het aantal specifieke

uitkeringen toe. Zo wordt een Rijksbijdrage verwacht voor de eerder genoemde kosten van de flexwoningen, maar met name in het sociaal domein zijn er veel nieuwe regelingen. Opgeteld betekent dit een extra inkomst voor 2024 en verder van circa € 450.000.

Voor riolering en afvalstoffenverwerking heft de gemeente een kostendekkende heffing. Vanwege toenemende kosten van riolering betekent dit in 2024 een extra opbrengst van € 410.000. De kosten van afvalstoffen stijgen minder hard dan verwacht. Per saldo is de opbrengst in 2024 € 73.000 lager.

De lokale belastingen zijn structureel geïndexeerd. De opbrengst van de onroerende zaakbelasting is verwerkt conform de uitgangspunten in de Perspectiefnota 2024. Dit levert een extra opbrengst op in 2024 van € 150.000. De opbrengst van de toeristenbelasting neemt in 2024 toe met afgerond € 266.000 (amendement A3 Verhoging toeristenbelasting). Hiervan wordt een kwart afgestort in de Bestemmingsreserve Toerisme en Recreatie.

Nieuw beleid

Ten opzichte van de Perspectiefnota 2024 zijn een aantal aanvullende ontwikkelingen verwerkt in de begroting. In het kader van onderwijshuisvesting wordt voorgesteld om een nieuwe Bestemmingsreserve Onderwijshuisvesting IHP in te stellen. Aan deze reserve wordt jaarlijks een toevoeging gedaan op basis van het deel van de algemene uitkering dat betrekking heeft op onderwijs minus de lasten en baten van onderwijs in de gemeente. De reserve wordt ingezet voor de dekking van (de lasten van nieuwe) investeringen in onderwijsaccommodaties. In 2024 wordt een toevoeging gedaan van € 275.000, vanaf 2025 is dit structureel € 550.000.

De meerkosten voor groenbeheer, groenprojecten en het wegwerken van onderhoudsachterstand van bomen voortkomend uit het programma Groen zijn opgenomen in de begroting. Het gaat om een structureel bedrag van ruim € 16.000 per jaar en daarnaast incidentele kosten van in totaal € 372.000, verspreid over de komende vijf jaar.

In 2024 moet een applicatie voor het sociaal domein vervangen worden. Omdat dit een *cloud*-oplossing betreft, komen de lasten in één keer ten laste van het resultaat en mogen ze niet over vijf jaar afgeschreven worden. Dit betekent een eenmalige extra kostenpost van € 311.000.

In voorgaande jaren en bij de Perspectiefnota 2024 zijn maatregelen getroffen om de consequenties van het ravijnjaar 2026 te verzachten. Dit gaat om twee onttrekkingen uit de Behoedzaamheidsreserve in 2026 (€ 580.000) en 2027 (€ 420.000) en daarnaast een taakstelling van € 795.000 in die twee jaren. In lijn met de oproep van de VNG om de consequenties van het ravijnjaar in 2026 en 2027 helder in beeld te brengen, zijn deze maatregelen in het meerjarenbeeld teruggedraaid.

Om het meerjarenbeeld voor in ieder geval 2024 en 2025 sluitend te krijgen, zijn drie wijzigingen verwerkt in de begroting. De post onvoorzien is verlaagd met € 30.000 naar €20.000. Deze post is bijgesteld naar afgerond € 1 per inwoner. Daarnaast zijn er twee negatieve stelposten opgevoerd. Op de kapitaallasten is er bij de jaarrekening regelmatig een voordeel te melden omdat projecten langer duren of goedkoper uitvallen vanwege niet-geraamde subsidies. Hierop is een voorschot genomen door een negatieve stelpost op te voeren van € 150.000. Bij personeelslasten is er ook regelmatig een onderschrijding vanwege bijvoorbeeld vacatureruimte. Hiervoor is een negatieve stelpost opgenomen van € 100.000.

Consequenties van het ravijnjaar

In het huidige meerjarenbeeld worden de consequenties van het ravijnjaar helder zichtbaar. Aan de lastenkant van de begroting vindt er een gestage stijging plaats van lonen, rente en prijzen. De

eerste twee jaren groeien de baten in gelijke mate mee, waardoor er sprake is van sluitende begrotingsjaren. Vanaf 2026 zorgt de korting van het gemeentefonds voor een fors structureel gat in de begroting. In lijn met de oproep van de VNG is er bewust voor gekozen om deze jaren niet dekkend te presenteren.

Overzicht incidentele lasten en baten

In tabel 2 wordt inzicht gegeven in de mutaties tussen het totale financiële meerjarenperspectief en het structurele meerjarenperspectief. Een gedetailleerd overzicht van de incidentele bedragen vindt u in de financiële begroting.

Tabel 2 (Bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
<i>Financieel meerjarenperspectief 2024-2027 (zie tabel 1)</i>	€ 221	€ 515	-€ 2.520	-€ 1.940
Incidentele lasten	€ 3.065	€ 2.271	€ 918	€ 376
Incidentele baten	€ 1.868	€ 1.572	€ 251	€ 36
Incidentele toevoegingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Incidentele onttrekkingen	€ 149	€ 73	€ 63	€ 46
<i>Structureel meerjarenperspectief 2024-2027 (zie tabel 3)</i>	€ 1.270	€ 1.141	-€ 1.916	-€ 1.646

Structureel meerjarenperspectief 2024-2027

In tabel 3 is het structureel meerjarenperspectief voor de begrotingsjaren 2024-2027 opgenomen.

Tabel 3 (Bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
<i>Structurele saldi Perspectiefnota 2024-2027</i>	€ 836	€ 1.627	-€ 543	-€ 706
Structurele autonome ontwikkelingen	€ 696	€ 51	-€ 586	-€ 154
Structurele aanvullende nieuwe ontwikkelingen	-€ 262	-€ 537	-€ 787	-€ 787
Structureel meerjarenperspectief 2024-2027	€ 1.270	€ 1.141	€ -1.916	€ -1.646

Toelichting structureel meerjarenperspectief 2024-2027

Het startpunt zijn de structurele saldi vanuit de Perspectiefnota 2024-2027.

In deze begroting zien we dat het structurele beeld in 2024 en 2025 er nog goed voor staat, maar vanaf 2026 fors verslechtert. Oorzaken zijn de doorzettende loon- en prijsstijgingen, gecombineerd met de kortingen op het gemeentefonds vanaf 2026. De VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) heeft gemeenten geadviseerd de gevolgen vanaf het ravijnjaar 2026 duidelijk in beeld te brengen om daarmee richting het Rijk een duidelijk signaal af te geven dat gemeenten onvoldoende geld ontvangen om hun wettelijke taken financieel verantwoord uit te kunnen voeren.

Ontwikkeling algemene reserve

Tabel 3 toont de stand van de algemene reserve aan het begin en eind van elk jaar. De jaarlijkse structurele storting en incidentele toevoegingen of onttrekkingen worden onder de tabel toegelicht.

Tabel 4 (bedragen x € 1.000)

Jaar	Algemene reserve per 1 januari	Jaarlijkse storting	Incidentele mutaties	Algemene reserve per 31 december
2024	€ 8.106	€ 0	€ 187	€ 8.292
2025	€ 8.292	€ 0	€ 221	€ 8.514
2026	€ 8.514	€ 0	€ 515	€ 9.029
2027	€ 9.029	€ 0	-€ 2.520	€ 6.509
2028	€ 6.509	€ 0	-€ 1.940	€ 4.569

Toelichting spaarprogramma

Een belangrijk onderdeel van het financieel herstelplan dat destijds is vastgesteld bij de Perspectiefnota 2022-2025 is een spaarprogramma dat ertoe leidt dat gemeente Brummen een weerstandsratio van tenminste 1,6 bereikt eind 2027. Met een aantal incidentele toevoegingen aan de algemene reserve is dat inmiddels ruimschoots gelukt. Met ingang van 2024 wordt dan ook geen jaarlijkse storting van € 600.000 meer geraamd. Het stopzetten van het spaarprogramma betekent niet dat er niet meer gespaard wordt. Door toevoeging aan een aantal bestemmingsreserves wordt nog steeds een buffer aangelegd voor specifieke doelen zoals onderwijshuisvesting, toerisme en recreatie, grondexploitaties en duurzaamheid.

In de kolom "incidentele mutaties" staan de verwachte begrotingssaldi voor de komende jaren. Begrotingssaldi worden als jaarrekeningresultaat in een volgend jaar toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve. Op basis van de huidige ramingen zal de algemene reserve naar verwachting een niveau bereiken van € 9,0 miljoen per eind 2026, ofwel een weerstandsratio van 2,2. In de daarop volgende jaren worden de gevolgen van het ravijnjaar 2026 verder zichtbaar. Bij ongewijzigd beleid zou de omvang van de algemene reserve alleen al in 2027 met bijna een derde slinken.

Ontwikkeling weerstandsratio

In tabel 4 wordt op basis van de stand van de algemene reserve in tabel 3, de raming van de post onvoorzien in het meerjarenperspectief en de geïnventariseerde risico's de weerstandsratio in beeld gebracht tot eind 2028.

Tabel 5 (Bedragen x € 1.000)	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029
Weerstandsvermogen						
- Algemene reserve	€ 8.106	€ 8.292	€ 8.514	€ 9.029	€ 6.509	€ 4.569
- Onbenutte belastingcapaciteit	€ 560	€ 560	€ 560	€ 560	€ 560	€ 560
- Post onvoorzien	€ 20	€ 20	€ 20	€ 20	€ 20	€ 20
Geïnventariseerde risico's	€ 4.435	€ 4.435	€ 4.435	€ 4.435	€ 4.435	€ 4.435
Ontwikkeling weerstandsratio	2,0	2,0	2,1	2,2	1,6	1,2

Toelichting ontwikkeling weerstandsratio

De weerstandsratio wordt berekend door de weerstandscapaciteit bestaande uit de algemene reserve, de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien te delen door de geïnventariseerde risico's. Op basis van de geactualiseerde risico's zien we dat de risico's dalen van € 4,875 miljoen in

de risico-inventarisatie van juni 2022 naar € 4,435 miljoen in deze begroting. De geïnventariseerde risico's dalen doordat prijs- en loonindexen opgenomen zijn in de begroting en door het instellen van een behoedzaamheidsreserve, waarmee schommelingen in het gemeentefonds kunnen worden afgedekt.

Door de toename van het weerstandvermogen en de afname van de geïnventariseerde risico's komt het weerstandsratio op dit moment op 2,0. Dit wordt beoordeeld als ruim voldoende. Maar ook dit staat onder druk als gevolg van het ravijnjaar.

Vaststelling

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 9 november 2023,

De gemeenteraad van Brummen,

The image shows two handwritten signatures in blue ink. The signature on the left is for D.D. Balduk and the one on the right is for A.J. van Hedel. Both signatures are written over a horizontal line.

D.D. Balduk
griffier

A.J. van Hedel
voorzitter

Programma 1 Bestuur en Veiligheid

Introductie

Dit programma gaat over de volgende basistaken:

- Bestuur en dienstverlening
- Veiligheid, toezicht en handhaving

Dit programma gaat over het focusgebied:

- Bestuurskracht.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Lasten				
Incidenteel	0	0	0	0
Structureel	5.412	5.588	5.833	6.117
Totaal Lasten	5.412	5.588	5.833	6.117
Baten				
Structureel	382	255	256	256
Totaal Baten	382	255	256	256
Saldo excl. bestemmingen	-5.030	-5.333	-5.578	-5.861
Saldo incl. bestemmingen	-5.030	-5.333	-5.578	-5.861

Focusgebied Bestuurskracht

Portefeuillehouders

A.J. van Hedel

Uitgangspunten coalitieakkoord

De komende jaren werken we aan het versterken van onze bestuurskracht. Dat doen we met als doel onze taken als zelfstandige gemeente goed uit kunnen voeren. Daarnaast is versterking ook nodig om beter in positie te komen in de opgaven die de aanwezigheid van de papierindustrie in Eerbeek met zich meebrengt. De uitvoering van deze bestuurskrachtversterking loopt langs vijf ontwikkelsporen.

1. Politiek-bestuurlijk samenspel
2. De organisatieontwikkeling
3. De aanwezigheid van de papierindustrie
4. Brummen en de regio
5. Draagvlak binnen de gemeente

Deze ontwikkeling overlapt meerdere raadsperioden en loopt tot 2030. In de raadsperiode 2022-2026 staan de doelen, acties en mijlpalen uit fase twee van het ontwikkelplan centraal. We monitoren de uitvoering en bepalen jaarlijks of we nog op koers liggen.

Trends en ontwikkelingen

Als gemeente zijn we goed in gesprek met de provincie over de uitvoering van het ontwikkelplan Bestuurskracht. De voortgang van ontwikkelspoor 1 (Politiek-bestuurlijke samenwerking) krijgt in 2024 een impuls door het opstellen van een toekomstvisie op onze gemeente. In ontwikkelspoor 3 (opgaven door de aanwezigheid van papierindustrie) verwachten we de gemeentelijke programma-organisatie in 2024 verder te versterken en te ontwikkelen. Hierdoor verschuift de rol van de provincie bij nieuwe ontwikkelingen in het plangebied in Eerbeek van regievoerend naar faciliterend.

Wat willen we bereiken?

1. Ons doel is om onze gemeentelijke taken goed uit te kunnen voeren en beter in positie te komen in de opgaven die de aanwezigheid van de papierindustrie in Eerbeek met zich meebrengt.

Wat gaan we doen?

1. In 2024 komen we tot een door de raad vastgestelde visie op de toekomst van onze gemeente.

Het financieel verloop van het focusgebied Bestuurskracht

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Focusgebied Bestuurskracht				
Lasten	0	80	140	259
Totaal Focusgebied Bestuurskracht	0	-80	-140	-259
Saldo incl. bestemmingen	0	-80	-140	-259

Financiële ontwikkelingen focusgebied Bestuurskracht Lasten

In januari 2021 heeft de raad ingestemd met de oplossingsrichting van het ontwikkelplan om de bestuurskracht van de gemeente de komende jaren te versterken. De financiële strategie gaat uit van een ingroeimodel van de lasten. Stapsgewijs wordt elk jaar bekeken hoe het staat met de uitvoering en of de aanvankelijk geraamde lasten realistisch en noodzakelijk zijn. De integrale afweging vindt jaarlijks plaats.

In de uitvoering van het ontwikkelplan zien we een aantal knelpunten. Het eerste knelpunt is dat de update van de toekomstvisie door het ontbreken van capaciteit niet van de grond komt. Het tweede knelpunt is dat ontwikkelspoor 4 (Brummen in de regio) zonder extra formatie onvoldoende versterking van de bestuurskracht oplevert.

Dit knelpunt kunnen we oplossen door een strategisch bestuursadviseur aan te trekken. We stellen dan ook voor om de benodigde middelen voor het versterken van het strategisch vermogen reeds vanaf 2024 in te zetten. Dit kost in 2024 incidenteel € 45.000 extra.

Daarnaast stellen wij voor om het budget voor het versterken van regie- en contractmanagement (€ 74.000) door te schuiven van 2026 naar 2027, waardoor een eenmalig voordeel kan worden ingeboekt.

Het totaalbedrag dat in 2024 is toegevoegd aan de begrotingsprogramma's 2, 3 en 4 voor bestuurskrachtversterking bedraagt € 682.000. Dit is dus eenmalig € 45.000 meer dan in het financieel ingroeimodel van januari 2023 staat aangegeven. Van deze € 682.000 worden de strategische adviseurs bekostigd, het kernteam Eerbeek, de inkoopadviseur en de adviseurs gebiedsgericht werken. Omdat alle lasten zijn verdeeld over die programma's is er geen sprake van een restsaldo en staat de jaarschijf 2024 in de tabel hierboven op nul.

Basistaken Bestuur en Dienstverlening

Portefeuillehouders

A.J. van Hedel

Uitgangspunten coalitieakkoord

Als gemeente zijn we onderdeel van de lokale samenleving. We willen met inwoners, organisaties, ondernemers en wijk- en dorpsraden bespreken welke opgaven er zijn en welke oplossingen we samen kunnen realiseren. Door met inwoners en instanties uit een bepaald gebied meer samen te werken, ligt de focus niet op één specifiek onderdeel, maar op de samenhang van opgaven. Zo werken we aan vertrouwen tussen gemeente en samenwerkingspartners. Een opgave hierbij is het bereiken van de stille meerderheid. Bij participatie gaat het om samen te werken en wisselwerking met inwoners. Als gemeentebestuur is het onze taak alle belangen te wegen die dat met zich meebrengt. Ook de belangen die zich niet (kunnen) laten horen in het proces.

Voor veel bewoners is de gemeente de meest nabije overheid. Voor leefbaarheid vinden we dat ook belangrijk. Bewoners moeten makkelijk 'binnenstappen' en vragen kunnen stellen. In dit opzicht willen we de 1-loket gedachte uit de omgevingswet in Brummen goed vormgeven. Concreet betekent dat een goed contact met andere overheden zoals Provincie, Waterschap en omgevingsdiensten.

Het vertrouwen in overheden is laag. Dat blijkt onder meer uit de lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen en de vele proteststemmen bij de verkiezingen voor Provinciale Staten. Raadsleden, burgemeester, wethouders en ambtenaren werken echter keihard om juist voor inwoners goede dingen te doen. Daar zou juist veel vertrouwen in moeten zijn.

Dat vertrouwen willen we daarom graag terugwinnen. Dat begint met toegankelijk en aanspreekbaar zijn. Wat ons betreft worden raadsleden, ambtenaren en het college van B&W daarom nog veel zichtbaarder in de samenleving.

Trends en ontwikkelingen

Het afwegen van belangen die zich niet laten of kunnen laten horen in het besluitvormingsproces vergt continue aandacht. En de opgave om de stille meerderheid in de samenleving te vertegenwoordigen is niet eenvoudig. Met name bij woningbouwprojecten zien we dat toekomstige bewoners als belanghebbende nog geen stem hebben en dat in de participatie vanuit de samenleving vooral de belangen van huidige omwonenden naar voren worden gebracht. Bouwen aan vertrouwen vergt in die besluitvormingsprocessen een duidelijke uitleg waarom standpunten worden ingenomen en welke belangen daarmee worden gediend.

De eerste ervaringen vanuit pilots met gebiedsgericht werken geven vertrouwen dat we daarmee een werkwijze ontwikkelen waardoor we als ambtenaren en bestuurders beter snappen hoe inwoners hun woonomgeving in de dagelijkse praktijk ervaren en welke vragen er spelen.

Wat willen we bereiken?

1. We willen gemeentelijke activiteiten beter op elkaar afstemmen. Dan versterken ze elkaar.

Wat gaan we doen?

1. We ronden in 2024 de pilots gebiedsgericht werken af en komen tot aanbevelingen voor gebiedsgericht werken in onze gemeente

Wat willen we bereiken?

2. Een toegankelijk en zichtbaar gemeentebestuur

Uitnodigende communicatie, werkbezoeken, aanwezig zijn bij wijk- en dorpsraadsbijeenkomsten en waar dit grote meerwaarde heeft vergaderen buiten het gemeentehuis.

Wat gaan we doen?

2. We onderzoeken welke aanpassingen gewenst zijn in de raadszaal, zowel aan de technische installatie als ruimtelijk.

Het financieel verloop van de basistaken Bestuur en Dienstverlening

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Basistaken bestuur en dienstverlening				
Lasten	2.830	2.852	2.933	3.008
Baten	369	241	242	243
Totaal Basistaken bestuur en dienstverlening	-2.461	-2.610	-2.691	-2.765
Saldo incl. bestemmingen	-2.461	-2.610	-2.691	-2.765

Financiële ontwikkelingen Basistaken Bestuur en Dienstverlening

Bestuur

Als gevolg van wijzigingen in de vergoedingen stijgen de uitgaven voor bestuurskosten (gemeenteraad, griffie, college) met € 52.000. Daarnaast is er extra budget geraamd voor de rekenkamer en voor de vorming en opleiding van college en gemeenteraad. In totaal betreft dit een structureel bedrag van € 30.000.

Kosten accountant

Vanwege de hogere omvang van het aantal specifieke uitkeringen nemen de kosten voor de accountantscontrole van de SiSa-bijlage toe. Daarnaast was in de raming nog geen rekening gehouden met de indexering van de accountantskosten. De extra lasten bedragen € 23.000.

Intergemeentelijke samenwerking

Vanwege een uitbreiding van werkzaamheden en versterking van de regionale werkorganisatie stijgt de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan Regio Stedendriehoek structureel met € 83.000. Daarnaast stijgt de jaarlijkse bijdrage aan de VNG structureel met € 12.000.

Basistaken Veiligheid, Toezicht en Handhaving

Portefeuillehouders

A.J. van Hedel

Uitgangspunten coalitieakkoord

Over het algemeen mogen wij ons in de gemeente Brummen gelukkig prijzen met een veilige gemeente, een goede samenwerking met het politieteam waaronder wijkagenten en binnen onze grenzen een goede sociale controle. De lijnen zijn kort tussen gemeente, SWB, politie en brandweer, organisaties en instellingen.

Belangrijke spelers op het gebied van veiligheid zijn natuurlijk de politie en de brandweer. De politie wordt bekostigd door de Rijksoverheid. De brandweer wordt bekostigd door de gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland.

De gemeente Brummen scoort over het algemeen beter dan het landelijke gemiddelde op klassieke veiligheidsindicatoren zoals geweldsmisdrijven, diefstal uit woning en vernielingen in de openbare ruimte. Minder zichtbaar in de veiligheidsindicatoren zijn de ondermijnende criminaliteit en de cybercriminaliteit. De aanpak van ondermijning en de georganiseerde criminaliteit vraagt om een goed georganiseerde en samenwerkende overheid. Daarom besteden we aandacht aan bewustwording en aan het op orde hebben van beleid, regelgeving en onze eigen systemen.

Trends en ontwikkelingen

In de driehoek/ regio zijn drie aandachtsvelden geprioriteerd:

- Ondermijnende criminaliteit (drugscriminaliteit, zorgfraude, mensenhandel)
- Zorg en Veiligheid (overlast kwetsbare personen)
- Digitale veiligheid (Cybercrime)

Wat willen we bereiken?

1. Een veilige gemeente blijven.

Wat gaan we doen?

- 1. In- en externe bewustwordingsactiviteiten organiseren*
- 2. Effectieve inzet van bestuursrechtelijke aanpak*
- 3. De samenwerking met zorg- en veiligheidspartners versterken*

Het financieel verloop van de basistaken Veiligheid, Toezicht en Handhaving

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Basistaken veiligheid, toezicht en handhaving				
Lasten	2.582	2.656	2.761	2.850
Baten	14	14	14	14
Totaal Basistaken veiligheid, toezicht en handhaving	-2.569	-2.643	-2.747	-2.837
Saldo incl. bestemmingen	-2.569	-2.643	-2.747	-2.837

Financiële ontwikkelingen Basistaken Veiligheid, toezicht en handhaving

Veiligheidsregio

De begroting 2024-2027 van de Veiligheidsregio gaat uit van een kostenstijging voor de gemeente Brummen van € 46.000, oplopend tot € 95.000 in 2026 en € 143.000 in 2027 als gevolg van inflatie en beleidsintensiveringen.

Brandweerkazernes Eerbeek en Brummen

In juni 2023 is een investeringskrediet door de Raad vastgesteld voor aanpassingen aan de brandweerkazernes voortvloeiend uit harmonisering van kazernes binnen de veiligheidsregio. De hieruit voorkomende kapitaallasten en lagere exploitatielasten zijn in deze begroting verwerkt.

Milieu handhaving

De gemeentelijke bijdrage voor de Omgevingsdienst Veluwe stijgt met € 21.000 in 2024, oplopend tot € 50.000 in 2027 als gevolg van een hogere inflatie. Verder is de post Milieubeheer handhaving verhoogd met € 62.000. Dekking van € 50.000 komt vanuit programma 2 Ruimtelijke ordening particuliere plannen en € 12.000 vanuit het budget routekaart.

Beleidsindicatoren

BBV nr.	Benaming	Toelichting	Jaar	Waarde Brummen	Waarde Nederland	Bron
6	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2019	105	132	Bureau Halt
			2020	130	110	
			2021	50	80	
			2022	50	80	
8	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2019	0,5	2,3	CBS
			2020	0,5	2,0	
			2021	0,5	1,8	
			2022	0,5	2,3	
9	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2019	1,9	4,8	CBS
			2020	2,4	4,6	
			2021	1,9	4,3	
			2022	1,9	4,6	
10	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2019	1,9	2,3	CBS
			2020	1,9	1,8	
			2021	1,4	1,3	
			2022	1,4	1,4	
11	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2019	3,9	5,9	CBS
			2020	5,1	6,3	
			2021	6,2	6,0	
			2022	4,3	6,0	
Lokaal	Tevredenheid dienstverlening	Rapportcijfer	2018	6,8		Brummen Spreekt
			2022	6,3		
Lokaal	Tevredenheid communicatie	Rapportcijfer	2018	6,6		Brummen Spreekt
			2022	6,3		
Lokaal	Tevredenheid participatie	Rapportcijfer	2018	6,1		Inwonerpanel
			2022	5,9		

Programma 2 Fysieke leefomgeving

Introductie

Dit programma gaat over de volgende focusgebieden:

- Klimaat en duurzaamheid
- Ruimte voor Eerbeek / Eerbeek – Loenen 2030
- Centrum Brummen
- Wonen

Dit programma gaat over de volgende basistaak:

- Fysieke leefomgeving

Regiodeal: lokale projecten met een bijdrage aan regionale doelen

De Rijksoverheid ondersteunt belangrijke regionale opgaven via Regiodeals. Diverse lokale projecten sluiten goed aan bij de regionale doelen en met de (mede)financiering vanuit de Regiodeals kunnen projecten kansrijker worden. De volgende projecten zijn aangedragen:

- Regiodoel 'Slimme Groene Verstedelijking': Stationsgebied Brummen (woningbouw, versterken stationsgebieden en goede bereikbaarheid) en Smart Energy Grid Eerbeek-Loenen (verduurzamen bestaande wijken en verminderen netcongestie);
- Regiodoel 'Vitaal Landelijk Gebied': Biobased van Plant tot Pand (agrarisch ondernemerschap en landbouwtransitie), Lokale Voedselverwerkingsruimte (duurzaam voedselsysteem), IJsselmarke Lokaal Voedselnetwerk (agrarisch ondernemerschap en duurzaam voedselsysteem), Water in Eerbeek (water vasthouden), Waternetwerk Veluwe (water vasthouden, verminderen onttrekking en meer circulariteit) en Drinkbare IJssel (schoen IJssel en waterrotonde Eerbeek)
- Regiodoel 'Regionale Economie van de Toekomst': Groene en Gasloze Bedrijventerrein (energietransitie en klimaat en toekomstig en aantrekkelijk vestigingsklimaat), Papier Experience Centrum Eerbeek (toeristisch perspectief, brede welvaart en veerkrachtige arbeidsmarkt) en Herstructurering Lokale Bedrijventerreinen (verstreken organisatiegraad en meer ruimte voor bedrijvigheid door herstructureren)

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Lasten				
Incidenteel	1.367	983	515	262
Structureel	14.356	15.363	16.106	16.725
Totaal Lasten	15.723	16.347	16.621	16.988
Baten				
Incidenteel	738	469	42	14
Structureel	7.008	7.349	7.797	8.028
Totaal Baten	7.746	7.817	7.840	8.042
Saldo excl. bestemmingen	-7.977	-8.529	-8.781	-8.946
Stortingen				
Mutaties reserves	75	75	75	75
Structureel	0	0	0	0
Totaal Stortingen	75	75	75	75
Onttrekkingen				
Mutaties reserves	345	270	261	244
Structureel	80	80	80	80
Totaal Onttrekkingen	425	350	341	324
Bestemmingen per saldo	350	275	266	249
Saldo incl. bestemmingen	-7.627	-8.254	-8.515	-8.697

Focusgebied Klimaat en duurzaamheid

Portefeuillehouder

P. Inberg

Uitgangspunten coalitieakkoord

Het coalitieakkoord bevat een stevige inzet om de energietransitie te bevorderen, met nadruk op praktische realisatie van duurzame energiebronnen en energiebesparing. Dat is nodig, want we staan als maatschappij voor grote en urgente opgaven op het gebied van ons klimaat: de overgang naar schone en hernieuwbare energie, klimaatveranderingen, schaarste aan grondstoffen, veranderingen in ons voedsel- en landbouwsysteem. Deze complexe vraagstukken vergen ook in onze lokale samenleving veel aandacht.

Vanuit deze koers werken we aan de uitdagingen voor de komende jaren. Dat doen we met aandacht voor participatie van inwoners en organisaties in de totstandkoming van plannen, besluitvorming en uitvoering. Want het gaat om veranderingen met een maatschappelijke en/of ruimtelijke impact en daarom zoeken we de dialoog op waar dat kan.

Trends en ontwikkelingen

De noodzaak om te werken aan de hiervoor benoemde zaken blijkt dagelijks. Het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change, een intergouvernementele organisatie van de Verenigde Naties voor wetenschappelijk onderzoek naar klimaatverandering) heeft in 2023 weer een alarmerende bijstelling gedaan van haar eerdere rapporten: de klimaatverandering gaat harder dan gedacht. Wereldwijde actie is nodig. In Europa is op 12 juli de Natuurherstelwet aangenomen. Op nationaal niveau is onduidelijk hoe de stikstofcrisis aangepakt gaat worden. Het behalen van de Kaderrichtlijn Water in 2027 is een grote uitdaging. Het Rijk heeft in ieder geval tot en met 2025 extra middelen voor personele inzet toegezegd via de CDOKE regeling (zie paragraaf financiële ontwikkelingen focusgebied Klimaat en duurzaamheid).

Voor klimaatadaptatie werken we vanuit de gemeentelijke visie aan maatregelen die de gebouwde omgeving geschikter maken voor de weerseffecten die structureel aan het veranderen zijn. Daar hoort ook bewustwording bij: inwoners en organisaties kunnen hun omgeving zo inrichten dat ze beter voorbereid zijn op overlast door droogte, hitte of juist wateroverlast. We voeren het Water- en Riool-programma hiervoor uit.

Op basis van Uitnodigingskader zonnevelden en windmolens is in 2022 een eerste maatschappelijke tender georganiseerd. De initiatieven met de hoogste score op criteria voor onder andere landschappelijke inpassing, zijn in 2023 een traject van interactieve gebiedsontwikkeling ingegaan. Daarmee levert Brummen een bijdrage aan de regionale energiestrategie en aan onze lokale doelen voor schone opwek. We monitoren de toename van zon op dak in onze gemeente. We onderzoeken via de Omgevingsdienst Veluwe de naleving van de Wet milieubeheer (Erkende Maatregelen Lijst) die bedrijven verplicht om qua energie stappen te zetten die binnen 5 jaar worden terugverdiend.

Onze warmtetransitievisie geeft richting aan een langjarige aanpak om wijk voor wijk van het aardgas af te gaan. Het meeste concrete project dat actueel loopt betreft de voorbereiding van een warmtenet in Eerbeek, in samenwerking met papierbedrijven, Veluwonen, netbeheerder Alliander en de gemeenten Apeldoorn en Rheden.

Met het programma Klimaat en Duurzaamheid werken we verder aan behoud van het landschap, natuurontwikkeling, de bodem- en wateropgave, biodiversiteit, klimaatadaptatie, duurzaam

bouwen, een circulaire economie en emissievrije mobiliteit. Dit draagt bij aan een gezondere leefomgeving en een schonere IJsselzone.

De eigen bedrijfsvoering van de gemeente organiseren we zoveel mogelijk vanuit een duurzame grondhouding, onder andere via inkoop en mobiliteit. We streven daarbij naar samenhang tussen de diverse onderwerpen waar dat kan. We renoveren slechte groenvlakken voor meer klimaatbestendigheid en werken aan de aanplant van extra bomen; we voeren het biodiversiteitsplan en het groenstructuurplan uit.

Wat willen we bereiken?

1. Verbeteren van onze ecologische omgeving: natuurwaarden, biodiversiteit, bodemkwaliteit, waterbalans, landschapsontwikkeling.

Wat gaan we doen?

1a. We werken op veel manieren aan versterking van natuur en biodiversiteit. Met bovenlokale projecten streven we naar zo groot mogelijke impact. Daarmee dragen we bij aan adaptatie, kringlooplandbouw, cultuurtoerisme, leefbaarheid, etc.

1b. We ondersteunen met behulp van provinciale subsidie educatie, projecten, werkgroepen en/of initiatieven op basis van het Landschapscontract 2023-2026.

1c. Met buurgemeenten werken we samen in een ketengerichte aanpak om bio-based bouwen te stimuleren, bij voorbeeld door agrarische producten te promoten als materiaal voor het isoleren van gebouwen.

1d. We werken samen met provincie, waterschap en Natuurmonumenten aan maatregelen om water langer vast te houden voor landbouw en natuur. Daarbij zal het beheer van Natura 2000 gebied centraal staan.

Wat willen we bereiken?

2. Aanpassen van onze gebouwde omgeving richting een groene en klimaatbestendige gemeente

Wat gaan we doen?

2a. We zetten met de papierindustrie, de provincie, Veluwonen en de gemeenten Apeldoorn en Rheden in op een gebiedsgerichte aanpak voor een warmtenet in Eerbeek en omgeving.

2b. Om tot een uitvoeringsprogramma voor de warmtetransitie te komen, stellen we een warmtebronnenstrategie op die inzicht geeft welke vorm van warmte(-opwek) beschikbaar is in welke wijken.

2c. In het kader van onze woonopgave stimuleren we duurzame huizenbouw en gebiedsontwikkeling, bij voorbeeld door natuurinclusieve keuzes in ontwerp en uitvoering.

2d. In 2024 en 2025 wordt een ecologisch onderzoek uitgevoerd in de kernen Brummen en Eerbeek, op basis waarvan een Soorten Management Plan (SMP) wordt opgesteld. De meest voorkomende soorten worden geïnventariseerd,.

Wat willen we bereiken?

3. Een transitie in onze energievoorziening: meer energiebesparing en opwek van schone energie.

Wat gaan we doen?

3a. *We herijken het Uitnodigingskader zonnenvelden en windmolens, dit op basis van de evaluatie die is uitgevoerd na de eerste tranche van de maatschappelijke tender en bereiden een tweede tender voor.*

3b. *We ontwikkelen een lokale energiestrategie om te bepalen aan welke specifieke energiedoelstellingen wij in onze gemeente werken en op welke wijze.*

3c. *We voeren met behulp van rijkssubsidie in de periode tot 2029 een isolatieprogramma uit, met aandacht voor de bestrijding van (dreigende) energiearmoede.*

3d. *We stellen een uitvoeringsprogramma voor verbetering van de luchtkwaliteit op, om invulling te geven aan het Schone Lucht Akkoord waar onze gemeente bij aangesloten is.*

Wat willen we bereiken?

4. Een duurzamere organisatie wat betreft vastgoed en bedrijfsvoering.

Wat gaan we doen?

4a. *We werken aan de uitvoering van het besluit tot een zonneparking bij het gemeentehuis.*

4b. *We voeren het besluit uit om gemeentelijke gebouwen te verduurzamen en versneld van het aardgas af te brengen.*

Wat willen we bereiken?

5. Ontwikkelingen in het bedrijfsleven en in de samenleving: toekomstbestendiger bedrijventerreinen en meer duurzaamheid bij bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Wat gaan we doen?

5a. *We werken verder aan het traject om De Hazenberg en Rhienderen Noord toekomstbestendiger te maken: op het gebied van energie en groenere omgeving. Dit doen we met behulp van de Regiodeal.*

5b. *We volgen in het kader van de samenwerking tussen gemeenten, provincie, regio en industrie de ontwikkelingen in de verduurzaming van productie- en bedrijfsprocessen, zoals de verkenning naar een smart energy hub.*

Het financieel verloop van het focusgebied Klimaat en duurzaamheid

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Focusgebied klimaat en duurzaamheid				
Lasten	1.549	1.519	1.121	1.103
Baten	520	473	47	19
Stortingen	75	75	75	75
Onttrekkingen	149	73	63	46
Totaal Focusgebied klimaat en duurzaamheid	-955	-1.048	-1.086	-1.113
Saldo incl. bestemmingen	-955	-1.048	-1.086	-1.113

Financiële ontwikkelingen focusgebied Klimaat en duurzaamheid

Voor de komende jaren is structureel budget nodig van afgerond € 445.000 in 2024 oplopend naar ruim € 480.000 in 2027 voor maatregelen van ons klimaat- en duurzaamheidsbeleid. Komende jaren ligt de focus op het warmtenet, warmtetransitie, soorten managementplan en IJsselmarke voedselnetwerk.

Naast structureel budget is incidenteel budget nodig voor incidentele projecten, kosten tenders, controles milieubeheer, POP3 projecten, burgerraad en inwonersklankbordgroepen. Deze kosten worden onttrokken uit de reserve Duurzaamheid.

Jaarlijks wordt € 75.000 toegevoegd aan de reserve Duurzaamheid.

Leader subsidie IJsselvallei

Het college heeft besloten deel te nemen aan het opstellen van een Lokale Ontwikkelingsstrategie voor de IJsselvallei, waarvoor een Leadersubsidie beschikbaar is. De bedoeling is verder invulling te geven aan het Masterplan IJsselvallei waarin wordt gewerkt aan een drietal maatschappelijke opgaven: klimaatadaptatie, invulling geven aan kringlooplandbouw en het versterken van het cultuurtoerisme en de leefbaarheid. De deelnemende gemeenten zullen moeten meefinancieren. Voor Brummen gaat het om eenmalig € 23.113 in 2024.

Versneld van het gas af

Uw raad heeft besloten een extra investeringskrediet van € 2.314.000 beschikbaar te stellen om diverse gemeentelijke onroerende zaken voor gemiddeld 94% energieneutraal te maken door het nemen van extra verduurzamende maatregelen. De lasten hiervan worden gedekt uit de besparing op energiekosten.

Tijdelijke regeling CDOKE (Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid)

Voor de jaren 2024 en 2025 ontvangen wij ongeveer € 425.000 per jaar. Het is de bedoeling dat de bijdragen worden ingezet voor uitvoeringskosten van ons klimaat- en energiebeleid.

Focusgebied Ruimte voor Eerbeek / Eerbeek Loenen 2030

Portefeuillehouder

S. van de Graaf

Uitgangspunten coalitieakkoord

Sinds 2018 werken de provincie Gelderland, de Industriekern Eerbeek-Loenen (IKEL) en de gemeente Brummen samen aan een toekomstbestendig Eerbeek. In het programma Eerbeek-Loenen 2030 werken we samen aan diverse projecten die effect hebben op de leefbaarheid in de kern Eerbeek, het vestigingsklimaat van het bedrijfsleven en de energietransitie. De wijk- en dorpsraden zijn hierbij actief betrokken. De provincie heeft in de afgelopen jaren een grote personele en financiële inzet georganiseerd om een aantal projecten in het programma te trekken. Ook als gemeente hebben we structureel budget in de begroting opgenomen. Uit het bestuurskrachtonderzoek blijkt dat we nog wel een ontwikkelopgave hebben. We hebben als gemeente afgesproken dat we ons de komende jaren versterken, waardoor de provincie zich in de komende jaren kan gaan terugtrekken en meer aan ons kan overlaten. Op dit moment ligt een aantal bevoegdheden binnen de projecten bij de provincie. College en raad zetten in op een intensiever overleg met elkaar, zodat de gemeente zich proactief en constructief kan opstellen in de samenwerking door onze eigen agenda te formuleren en deze in het besluitvormingsproces onder de aandacht te brengen.

Het is bekend dat de belangen in Eerbeek regelmatig botsen. Eenvoudige oplossingen die iedereen tevreden stellen zijn er niet. Of het nu gaat om veilig verkeer, wonen, de noodzaak voor de industrie om snel veel duurzamer te worden of diversificatie van de lokale werkgelegenheid: Als gemeente hebben we oog voor de verschillende belangen. De aanwezigheid van de industrie in de nabijheid van woonwijken is een gegeven. Deze industrie met alle bedrijvigheid eromheen brengt werkgelegenheid én brengt in zekere mate overlast met zich mee. Dat moet in evenwicht zijn en blijven. Daarom blijft de verbinding tussen werken en leefbaarheid onderwerp van gesprek.

Naast gemeentelijke inspanningen voor verduurzaming is er een rijksopgave die door de provincie samen met de papierindustrie wordt vertaald in concrete plannen om de stikstofreductie en de CO₂ uitstoot te verminderen.

In het centrum van Eerbeek hebben lokale ondernemers goede stappen gezet om het heringerichte Stuijvenburchplein tot een levendig centrum te maken voor inwoners en toeristen. Er liggen in en om het centrum nog meer mogelijkheden om de aantrekkelijkheid te vergroten. Deze projecten realiseren we in afstemming met de partners binnen het programma Eerbeek-Loenen 2030.

Trends en ontwikkelingen

In juni 2023 kwam het nieuws vanuit Stora Enso dat zij de locatie 'De Hoop' in Eerbeek willen sluiten. Vooralsnog is dit een voorgenomen sluiting. Eind 2023 geeft Stora Enso uitsluitsel. Het is nog niet duidelijk wat er met de locatie van 'De Hoop' gaat gebeuren, mocht er een definitieve sluiting komen. Mogelijk een voortzetting van de papierfabriek met een andere eigenaar of een andere invulling van de fabriek of terrein. Op dit moment is hier nog niks over te zeggen. Effecten van de voorgenomen sluiting op het programma Eerbeek Loenen zijn voor nu het 'On Hold' zetten van het provinciaal inpassingsplan voor het Logistiek Centrum Eerbeek (LCE). Papierfabriek De Hoop is een van de fabrieken die gebruik willen maken van het LCE. Door de mogelijke sluiting is nog onbekend wat de gevolgen zijn voor de opslag die er nodig is en wat de effecten zijn op mogelijk vrijkomende locaties voor opslag.

Op de andere projecten binnen het programma zijn de effecten klein of ze zijn er niet. Deze projecten zullen dan ook worden voortgezet.

In 2023 is het woonkader na het horen van de raad uitgezet voor het ophalen van reacties uit de samenleving. Het college heeft voorkeur gegeven aan denkrichting 3. Bij deze denkrichting staat een leefbaar woonklimaat in Eerbeek centraal. Dit betekent dat er geen woningen meer worden toegevoegd binnen de milieu- en geluidscontouren. Een uitzondering daarbij is dat woningen binnen de geluidszone of geurzone 1 wel verplaatst kunnen worden naar het gebied van zone 2. Dit betekent dat dit scenario de uitdaging met zich mee brengt om andere functies te ontwikkelen binnen het gebied dat valt binnen de geur- en geluidszones. Concreet betekent dit dat er geen woningen meer worden toegevoegd op het Kerstenterrein en op een klein deel van het Burgersterrein. Eind 2023 worden de concept plannen gepresenteerd aan de raad en omgeving voor de mogelijke invulling van het Kerstenterrein en het Burgersterrein. Daarin is al rekening gehouden met het woonkader.

In 2024 gaan wij verder met de ontwikkelingen in Eerbeek. Voor het Burgersterrein wordt in 2024 de gekozen voorkeursvariant verder uitgewerkt tot een definitief ontwerp en wordt de procedure voor een omgevingsplan opgestart.

Voor de spoorzone, Kerstenterrein en stationsomgeving, wordt het schetsontwerp verder uitgewerkt tot een definitief ontwerp en waar nodig wordt een omgevingsplan opgesteld.

Wat willen we bereiken?

1. Zichtbare verbeteringen in de aantrekkelijkheid in en om het centrum.

Wat gaan we doen?

- 1a. We maken een keuze over een invulling van het voormalige Burgersterrein.*
- 1b. We maken een keuze over de invulling van het Kerstenterrein.*
- 1c. We benutten kansen om het Stationsplein aantrekkelijker te maken voor recreatie en toerisme*

Wat willen we bereiken?

2. Het verbeteren van het vestigingsklimaat voor de papierindustrie.

Wat gaan we doen?

- 2. We denken mee in de procedures van de provinciale inpassingsplannen en zorgen na besluitvorming dat de gemeentelijke infrastructuur goed aansluit op de plangebieden met oog voor de verkeersveiligheid van wandelaars en fietsers.*

Het financieel verloop van het focusgebied Ruimte voor Eerbeek / Eerbeek Loenen 2030

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Focusgebied ruimte voor Eerbeek/Eerbeek-Loenen 2030				
Lasten	975	1.006	1.031	1.054
Totaal Focusgebied ruimte voor Eerbeek/Eerbeek-Loenen 2030	-975	-1.006	-1.031	-1.054
Saldo incl. bestemmingen	-975	-1.006	-1.031	-1.054

Financiële ontwikkelingen focusgebied Ruimte voor Eerbeek / Eerbeek-Loenen 2030

Om de komende jaren vanuit de gemeente de gewenste inzet te kunnen blijven leveren binnen het samenwerkingsprogramma Eerbeek-Loenen 2030 zijn in deze begroting meerjarig incidentele middelen opgenomen tot aan het jaar 2030. Dit past ook in de afspraken die in de Bestuursovereenkomst van september 2021 zijn vastgelegd. Om jaarlijks een bedrag beschikbaar te hebben voor zaken als onderzoek, expertise, cofinancieringen en kleine verbeteringen in de openbare ruimte, is jaarlijks een incidenteel programmabudget opgenomen van € 100.000. Verder is er budget gereserveerd van afgerond € 327.000 om toekomstige investeringen te kunnen dekken.

Focusgebied Centrum Brummen

Portefeuillehouder

S. van de Graaf

Uitgangspunten coalitieakkoord

In de kern Brummen streven we naar een dorpscentrum met wonen, recreëren, winkels en ontmoeting. Een klein kernwinkelgebied met parkeren in de nabijheid van de voorzieningen. De kern heeft veel beeldbepalend groen, dat willen we in het centrumgebied versterken als bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit, en een lommerrijke omgeving levert een belangrijke bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. De aanwezigheid van een NS-station draagt in grote mate bij aan de woonkwaliteit van de kern.

Trends en ontwikkelingen

Supermarkten breiden zich uit, parkeerplaatsen moeten worden verlegd en het aantal uitgebreid.

Wat willen we bereiken?

1. Een aantrekkelijk centrum voor inwoners, toeristen en ondernemers.

Wat gaan we doen?

1a. *Woningbouw mogelijk maken voor 1- en 2 persoonshuishoudens die qua uiterlijke verschijningsvorm en haar bewoners bijdraagt aan een levendig dorpscentrum.*

1b. *Woningbouw mogelijk maken die voorziet in de woningbehoefte en bijdraagt aan een levendig dorpscentrum.*

1c. *Stimuleren van verblijfsrecreatie voor meer dynamiek en economisch draagvlak.*

1d. *Uitvoering geven aan de plannen voor het Van Limburg Stirumplein.*

1e. *Zorgen voor een aantrekkelijke, duurzame inrichting van de openbare ruimte die bijdraagt aan de groene toeristische verbindingzone tussen de Veluwe en de veerpont.*

Het financieel verloop van het focusgebied Centrum Brummen

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Focusgebied centrum Brummen				
Lasten	65	68	71	74
Totaal Focusgebied centrum Brummen	-65	-68	-71	-74
Saldo incl. bestemmingen	-65	-68	-71	-74

Financiële ontwikkelingen focusgebied Centrum Brummen

Geen bijzondere ontwikkelingen.

Focusgebied Wonen

Portefeuillehouders

G.I. Timmer

P. Inberg

Uitgangspunten coalitieakkoord

De gemeente Brummen is een fijne gemeente om in te wonen. De ligging tussen Veluwe en IJssel, de dorpskernen, het landschap en de mensen maken dat mensen hier graag willen blijven wonen of willen terugkeren na verblijf elders in het land. De druk op de woningmarkt in onze regio is hoog en daarom is door de regiogemeenten afgesproken om 20.000 woningen te bouwen tot 2030. Voor onze gemeente betekent dat een opgave om in dit decennium 1.250 woningen toe te voegen. Deze 1.250 toe te voegen woningen zijn ook afgestemd met onze partners als Veluwonen en de provincie Gelderland. Met de toevoeging van deze 1.250 woningen dragen we een steentje bij aan een woningmarkt die de mogelijkheid biedt aan onze inwoners om binnen de gemeente te blijven wonen. Van deze 1.250 zijn al 670 woningen gerealiseerd, hiervan staan nog 180 woningen in de pijplijn, exclusief Elzenbos Deelgebied III Oost en III West. Dat betekent dat er nog 380 woningen moeten worden gebouwd tot 2030.

Omdat de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de bestaande woningmarkt klein zijn, moet elke nieuwe woning raak zijn en toekomstgericht. De woningen dragen bij aan de vitaliteit van onze kernen, zo willen wij bijvoorbeeld de kern Brummen toe laten groeien naar 10.000 inwoners.

De strategie om dit te bereiken is opgenomen in de Routekaart woningbouw. Hierin is ingegaan op het in te zetten instrumentarium om procesversnelling te behalen.

Trends en ontwikkelingen

Er liggen grote opgaven voor de huisvesting van speciale doelgroepen. Een projectleider Huisvesting Bijzondere Doelgroepen is aangesteld. Hij is verantwoordelijk voor het realiseren van passende huisvesting voor de specifieke doelgroepen als vluchtelingen, statushouders en Oekraïners.

Met het vaststellen van de Routekaart Woningbouw wordt ook voorgesteld een Regisseur Woningbouw aan te stellen. Deze functionaris wordt specifiek belast met het versnellen en aanjagen van de reguliere woningbouwambities.

Er is een versnelling in de woningbouwopgave benodigd, om te komen tot voldoende plancapaciteit en kwalitatieve woningbouw is een actievere houding van gemeentes noodzakelijk. Gelet hierop wordt strategisch gekeken naar de woningvoorraad en behoefte en waar nodig extra woningbouwlocaties voorbereid om te ontwikkelen.

Daarnaast is er steeds meer aandacht voor duurzaam en natuurinclusief bouwen en een klimaatadaptieve opzet van woonwijken. In regionaal verband wordt hierop samengewerkt om te komen tot gedeelde uitgangspunten. De gemeente werkt aan een eigen visie op duurzame woningbouw, inclusief biodiversiteit.

Wat willen we bereiken?

1. Mogelijkheden creëren voor onze inwoners om binnen de gemeente te blijven wonen.

Wat gaan we doen?

1a. Conform de Routekaart Woningbouw tot 2030 1.250 woningen toevoegen aan ons woningbestand. In de Routekaart Woningbouw staan alle stappen beschreven, hier conformeren wij ons aan.

1b. We maken plannen voor woningbouw tot 2040, rekening houdend met bevolkingsopbouw en woonbehoefte.

Het financieel verloop van het focusgebied Wonen

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Focusgebied Wonen				
Lasten	1.048	1.067	1.099	1.131
Baten	604	607	611	615
Stortingen	0	0	0	0
Totaal Focusgebied Wonen	-444	-460	-487	-516
Saldo incl. bestemmingen	-444	-460	-487	-516

Financiële ontwikkelingen Focusgebied Wonen

Omgevingsvergunningen legesopbrengsten / extra capaciteitsinzet

Wij verwachten in de jaren 2024-2027 extra legesopbrengsten van € 125.000. Hier tegenover staan extra kosten voor personeel en externe advisering om de aanvragen tijdig en correct te kunnen behandelen.

Routekaart wonen

Onderdeel van het collegeprogramma 2022-2026 is de Routekaart Woningbouw 2023. De Routekaart Woningbouw is een actiegericht sturingsdocument dat een grote bijdrage levert aan het doel om de woningbouwambitie, het toevoegen van 1250 woningen tot 2030, waar te maken. In de routekaart zijn hiervoor 5 gerichte acties opgenomen en bevat ook de in te zetten instrumenten om maximaal te kunnen sturen op het volkshuisvestingsprogramma. Belangrijkste acties zijn het versnellen en stroomlijnen van de woningbouw, het inzetten van sturingsinstrumenten, het toepassen van een nieuw toetsingskader woningbouw, het zoeken naar nieuwe locaties en het monitoren en bijsturen. Vanaf 2024 is voor deze acties structureel een bedrag nodig van € 115.000 en incidenteel in 2024 afgerond € 13.000 voor de verhuiscoach.

Bouwgrond

Het geraamde budget van € 46.000 voor dekking tekort op de bouwgrondcomplexen komt te vervallen. Tekorten vanuit de actieve complexen worden in eerste instantie gedekt uit de reserve Grondexploitatie.

Veegplannen

De kosten voor het opstellen en begeleiden van een veegplannen voor (kleinschaligere) woningbouwontwikkelingen met meerwaarde worden geraamd op € 25.000,-. Deze kosten worden uiteindelijk verhaald op de initiatiefnemers.

Basistaken Fysieke leefomgeving

Portefeuillehouders

S. van de Graaf
P. Inberg
Y. Çegerek

Uitgangspunten coalitieakkoord

Openbare ruimte

De openbare ruimte is een visitekaartje van onze gemeente. We willen de openbare ruimte zo inrichten en onderhouden dat deze uitnodigt tot wandelen, fietsen, sporten en ontmoeten voor iedereen met en zonder beperking. De bereikbaarheid voor wandelaars en fietsers van winkels, scholen en maatschappelijke voorzieningen heeft absolute prioriteit. De inrichting en het onderhouden van het openbaar groen is belangrijk om de negatieve effecten van klimaatverandering te verminderen. Beheer van de openbare ruimte vinden we een kerntaak van de gemeente, de regie daarop houden we in eigen beheer en we zetten in op een effectieve uitvoering. We sluiten daarbij kleinschalige particuliere initiatieven om het beheer over te nemen niet uit.

Mobiliteit

Een goede inrichting en goed onderhoud van onze infrastructuur draagt bij aan allerlei doelstellingen zoals veiligheid, klimaatbeleid en gezondheid. Voor het verkeer in en rondom Eerbeek wordt in samenwerking met de provincie en de buurgemeenten Apeldoorn en Rheden een verkeersplan opgesteld. Voor de gehele gemeente is in 2023 gestart met het opstellen van een Mobiliteitsvisie (beleidskaders voor verkeersstructuur, -veiligheid, openbaar vervoer, parkeren, etc.). In het kader van goed beheer van bestaande wegen wordt ook een Visie Infrastructuur opgesteld om bij diverse wegtracés waar inrichting en functie niet passend zijn te komen tot een fundamentele wegreconstructie. Hiervoor is rekening gehouden met een meerjarig investeringsprogramma.. Het Verkeerscirculatieplan in Eerbeek en een actueel gemeentelijk verkeers- en vervoersplan voor de hele gemeente gaat inzicht geven in de gewenste infrastructuur voor alle verkeersstromen.

Toerisme en recreatie

Gemeente Brummen is onderdeel van een van de populairste vakantiebestemmingen van Nederland; de Veluwe. Toerisme en recreatie worden vandaag de dag niet meer gezien als een doel op zich maar als een middel om een bijdrage te leveren aan lokale opgaven zoals leefbaarheid, behoud van erfgoed en de landbouwtransitie. Een goed en strategisch ontwikkelde toeristische sector is hierbij essentieel. Daarom zetten we in op aanbodontwikkeling, verbinden we toerisme aan lokale opgaven, positioneren we de gemeente als uniek onderdeel van de Veluwe in de communicatie en zoeken we lokale en regionale samenwerking.

Economische zaken

Ondernemers zijn belangrijk voor de gemeente Brummen. Zij zijn de economische motor en zorgen voor werkgelegenheid, dragen bij aan leefbaarheid van onze dorpskernen en sponsoren het verenigingsleven. Ook zijn ondernemers op bijvoorbeeld bedrijventerreinen een belangrijke partner in het behalen of versnellen van lokale opgaven zoals de energietransitie, tegengaan van ondermijning en leefbaarheid. Gemeente Brummen is bezig met het versterken van het economisch beleid.

Trends en ontwikkelingen

De openbare ruimte wordt met meer oog voor biodiversiteit, klimaatontwikkelingen en een passend beheer en onderhoud ingericht.

Vanuit het Huis van de Omgevingswet (implementatiestrategie) wordt gewerkt aan het digitaal en organisatorisch klaar zijn voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen, welke 1 januari 2024 in werking treedt. Hiervoor wordt gewerkt aan:

- Een beleidsrijke Omgevingsvisie (2023/2024)
- Een strategische herziening van bestemmingsplannen naar Omgevingsplannen. Dit in een tweejaarlijkse cyclus.
- Het aanpassen van verordeningen (legesverordening, APV, nota grondkosten, participatieverordening, Welstandsverordening etc. en uiteindelijk opnemen van verordeningen in het Omgevingsplan.

Vanuit het beheer en ontwikkelen van de openbare ruimte wordt gewerkt aan een klimaatbestendige en meer biodivers ingerichte groeninrichting.

Toerisme en recreatie geeft, rekening houdend met draagkracht, kansen voor de gemeente Brummen. Hoewel het aantal overnachtingen in de gemeente hoog ligt, is dit onevenredig verdeeld. Recreatie en toerisme i.s.m. de regio (Veluwealliantie), zoals het verdelen van de recreatiedruk op de Veluwe en het verbeteren van het kwalitatieve aanbod geeft kansen voor de gemeente Brummen. Met de Strategische visie op verblijfsrecreatie en een focus op het verbinden van recreatie aan andere opgaven, zoals de landbouwtransitie, kunnen meerdere doelen worden bereikt.

De gemeente is steeds meer een samenwerkingspartner in de fysieke leefomgeving. Ruimtelijke opgaven als klimaatadaptatie, overstromingsrisico's, mobiliteitsvraagstukken, stikstof en dergelijke betekent dat meer samen wordt opgetrokken. De samenwerking met provincie, regio en landelijke overheid om de ruimtelijke doelen te halen neemt toe. Hierdoor pakt gemeente Brummen ook steeds meer de samenwerking op in provinciale en regionale werkgroepen.

Wat willen we bereiken?

1. Een goed onderhouden, bereikbare en klimaatbestendige openbare ruimte.

Wat gaan we doen?

1a. We werken onderhoudsachterstanden in het groen weg en zorgen voor een basisonderhoud in de wijken en een hoog onderhoudsniveau in de centra en langs toegangswegen

1b. We voeren een goede regie op de uitvoering, zodat snel wordt ingespeeld op klachten en meldingen.

1c. We zetten de inrichting en beheer van openbare ruimte in als instrument om de biodiversiteit te vergroten, hittestress te verminderen en piekbuien op te kunnen vangen.

Wat willen we bereiken?

2. Een infrastructuur die bijdraagt aan doelstellingen op het gebied van veiligheid, klimaatbeleid en gezondheid.

Naar aanleiding van amendement A4 Verkeersveiligheid Buitengebied zijn onderstaande maatregelen aangepast.

Wat gaan we doen?

2a. *We stellen het programma Mobiliteit (Mobiliteitsvisie) vast.*

2b. *Veilige fietsverbindingen realiseren van Eerbeek naar Zutphen, Dieren en Apeldoorn en verbetering en uitbreiding van het aantal fiets- en wandelroutes.*

2c. *Goede en logische doorgaande routes creëren zodat automobilititeit in het buitengebied zoveel mogelijk beperkt wordt door bestemmingsverkeer.*

2d. *Lobby richting provincie voor behoud en verbetering van het openbaar vervoer.*

2e. *Lobby richting provincie voor geluids- en uitstoot reducerende maatregelen op de N348.*

Wat willen we bereiken?

3. Verhogen van het aantal overnachtingen, stimuleren van werkgelegenheid, verhogen van de gemiddelde bestedingen in de toeristische sector door aanbodontwikkeling en verbinden van toerisme om een bijdrage te leveren aan lokale opgaven.

Wat gaan we doen?

3a. *Implementeren van de resultaten van het onderzoek verblijfsrecreatie.*

3b. *Aanjagen van aanbodontwikkeling en opleveren van een aantrekkelijk en beleefbaar aanbod.*

3c. *We versterken de multimediale toeristische communicatie die is opgezet rond Visit Brummen*

3d. *Samenwerking stimuleren en een actieve rol nemen in het lokaal en regionaal netwerk.*

3e. *Uitwerken van het Masterplan Veluwe Ontvangstlocatie Eerbeek*

Wat willen we bereiken?

4. Organiserend vermogen toevoegen om in- en extern economische zaken beter voor het voetlicht te brengen en koppelkansen met ondernemers beter te benutten.

Wat gaan we doen?

4a. *We inventariseren de wensen en behoeften van ondernemers en brengen deze samen in een economisch beleid en plan van aanpak.*

4b. *We versterken het faciliterend vermogen voor ondernemers met de toegevoegde formatie op het beleidsveld economische zaken.*

Wat willen we bereiken?

5. Klaar zijn voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Wat gaan we doen?

5a *Opstellen van een integrale Omgevingsvisie als doorontwikkeling van de Omgevingsvisie 1.0.*

5b. *Omgevingsplan kleine kernen opstellen;*

5c. *Vorbereiden op nieuwe bodemtaken en verantwoordelijkheden van de Omgevingswet door samenwerkingsafspraken over toezicht en vergunningverlening in samenspraak met de Omgevingsdienst Veluwe.*

Het financieel verloop van de basistaken Fysieke leefomgeving

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Basistaken fysieke leefomgeving				
Lasten	12.087	12.687	13.299	13.626
Baten	6.622	6.738	7.181	7.408
Onttrekkingen	276	277	278	278
Totaal Basistaken fysieke leefomgeving	-5.188	-5.672	-5.839	-5.939
Saldo incl. bestemmingen	-5.188	-5.672	-5.839	-5.939

Financiële ontwikkelingen Basistaken Fysieke Leefomgeving

Economie, toerisme en recreatie

Vanaf 2024 is structureel capaciteit toegevoegd voor een adviseur economische zaken/bedrijfscontactfunctionaris. De kosten zijn geraamd op € 90.000.

Gemeentelijk vastgoed en gronden

Flexwoningen Eerbeek

Uw raad heeft in december 2022 besloten een investeringskrediet beschikbaar te stellen voor het project 16 Flexwoningen Eerbeek. In afwijking van de nota investerings- en afschrijvingsbeleid wordt een afschrijvingstermijn van 10 jaar gehanteerd en rekening gehouden met een restwaarde. Het is de bedoeling dat de woningen uiteindelijk worden overgedragen aan de woningstichting. Vooral nog gaan wij ervan uit dat de huurbaten en € 80.000 (1/10 deel) bijdrage vanuit de bestemmingsreserve Toekomstige kosten ontheemden de rente- en afschrijvingskosten zullen dekken.

Ruimtelijke ordening

Particuliere plannen projectontwikkeling

Particuliere initiatieven voor woningbouwontwikkelingen leveren € 100.000 aan extra leges op, daarvan wordt € 50.000 extra aan kosten geraamd voor externe adviezen en € 50.000 voor handhaving door de Omgevingsdienst (zie programma 1).

Openbare Ruimte

Voor dit taakveld zijn de budgetten bij de onderdelen wegen en groen aangepast met name veroorzaakt door de prijsstijgingen voor onderhoudswerken en investeringen. Als dekking voor deze kosten wordt de stelpost binnen programma 4 ingezet.

Het Programma Water en Riolering is in december 2022 door de raad vastgesteld. Bij de vaststelling is besloten het tarief rioolheffing met 8,75% te laten stijgen. Op een aantal onderdelen moeten de cijfers geactualiseerd worden. De toegerekende loonkosten zijn aangepast op basis van de nieuwe cao, de stroomkosten zijn nu gebaseerd op het huidige contract en de overige kosten zijn geactualiseerd op basis van de consumentenprijsindexcijfer. Ten opzichte van het vastgestelde Programma Water en Riolering betekent dit een stijging van 12%. Qua opbrengsten wordt naar aanleiding van het werkelijke waterverbruik 2022 rekening gehouden met een lager aantal m3 waterverbruik dan waarmee in het Programma Water en Riolering was gerekend. Rekening houdend met deze ontwikkelingen moet het tarief voor 2024 stijgen met 25%.

Er is in de Perspectiefnota een budget opgenomen voor het aantrekken van een adviseur openbare ruimte.

Bij wegen is rekening gehouden met een jaarlijks hogere storting van € 104.000 in de voorziening voor groot onderhoud wegen. Verder is rekening gehouden met de kapitaallasten van aanpassingen in de openbare ruimte voor de Flexwoningen in Eerbeek.

Bij de post stroomkosten Openbare verlichting moet rekening worden gehouden met de huidige veel duurdere energiecontracten. Dit levert ondanks dat een deel voorzien is van led verlichting toch een nadeel op van € 129.000. Door in 2024 de resterende oude lichtarmaturen te vervangen door LED en de lichtsterkte in de nachtelijke uren te dimmen werken we aan verlaging van het energieverbruik.

In 2023 is het Programma Groen door de Raad vastgesteld. De budgettaire gevolgen hiervan zijn in deze begroting opgenomen. Naast het structurele budget is voor het wegwerken van achterstanden extra budget nodig, zie onderstaande tabel.

Om te blijven voldoen aan de wettelijke richtlijnen (Natuurbeschermingswet) wordt een ecooloog in dienst genomen. Voor openbaar groen in de kernen is er ruim € 80.000 vanuit dit focusgebied klimaat en duurzaamheid overgeheveld voor het renoveren van slechte groenvlakken. Voor de bermen en sloten is voor de uitwerking van het biodiversiteitsplan € 25.000 overgeheveld vanuit het focusgebied Klimaat en duurzaamheid. In 2023 zijn we met een nieuw bestek gestart waarin we voor het eerst een deel van de bermen (20%) ecologisch beheren. We breiden het ecologisch bermbeheer jaarlijks met 20% uit totdat we in 2027 alle bermen ecologisch beheren. Hiervoor is extra budget benodigd.

Benodigd extra budget	2024	2025	2026	2027	2028
Wegwerken beheerachterstanden	€ 135.000	€ 137.000	€ 70.000	€ 15.000	€ 15.000
Ecologisch bermbeheer	€ 73.000	€ 103.000	€ 136.000	€ 178.000	

Nieuw beleid:

Bijdrage gemeentelijke monumenten / erfgoedverordening

De gemeentelijke Erfgoedverordening van 2013 wordt in 2023 geactualiseerd. De financiële consequenties daarvan ramen wij voorlopig op structureel € 20.000.

Circulariteit en afval

De financiële consequenties van het grondstoffenplan 2021-2025 zijn in deze begroting verwerkt. Via Tribuut worden de aanslagen opgelegd. In deze begroting worden, conform de financiële voorschriften (BBV), de voor- en nadelen van de afvalstoffenheffing verrekend met de voorziening afvalstoffenheffing en (vanaf 2022) niet meer via de bestemmingsreserve afvalstoffenheffing.

Beleidsindicatoren

BBV nr.	Benaming	Toelichting	Jaar	Waarde Brummen	Waarde Nederland	Bron
14	Functiemenging	%	2019	46,8	53,2	LISA
			2020	46,5	53	
			2021	46,7	53,3	
			2022	46,5	53,8	
16	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	2019	139,4	151,6	LISA
			2020	145,4	158,4	
			2021	149,1	165,1	
			2022	155	174,1	
33	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2019	99	163	CBS
			2020	106	170	
			2021	-	169	
34	Hernieuwbare elektriciteit	%	2019	3,3%	20,0%	Klimaatmonitor RWS
			2020	5,6%	26,8%	
			2021	11,9%	33,2%	
35	Gemiddelde WOZ Waarde	x duizend euro	2019	€ 253	€ 250	CBS
			2020	€ 265	€ 271	
			2021	€ 279	€ 290	
			2022	€ 311	€ 317	
			2023	€ 372	€ 369	
36	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2019	9,8	9,2	Basisregistratie adressen en gebouwen
			2020	8,6	8,9	
			2021	14,2	8,9	
			2022	14,9	9,3	
37	Demografische druk	%	2019	81,0%	69,8%	CBS
			2020	81,3%	70,0%	
			2021	81,2%	70,1%	
			2022	81,3%	70,3%	
			2023	82,3%	70,3%	
38	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2019	€ 528	€ 665	COELO
			2020	€ 637	€ 700	
			2021	€ 699	€ 733	
			2022	€ 829	€ 823	
39	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2019	€ 743	€ 735	COELO
			2020	€ 853	€ 773	
			2021	€ 917	€ 810	
			2022	€ 1.056	€ 905	
Lokaal	Banen in recreatie en toerisme	%	2019	8,3%	7,0%	LISA
			2020	7,9%	6,8%	
			2021	7,0%	6,4%	
			2022	7,9%	6,5%	

Programma 3 Sociale leefomgeving

Introductie

Dit programma gaat over het volgende focusgebied:

- Sociaal domein

Dit programma gaat over de volgende basistaak:

- Vitale Samenleving

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Lasten				
Incidenteel	1.268	1.234	349	113
Structureel	32.447	33.182	33.581	33.873
Totaal Lasten	33.715	34.416	33.930	33.987
Baten				
Incidenteel	1.130	1.104	209	22
Structureel	6.464	6.581	6.598	6.609
Totaal Baten	7.593	7.685	6.806	6.631
Saldo excl. bestemmingen	-26.122	-26.731	-27.124	-27.355
Stortingen				
Mutaties reserves	275	550	550	550
Totaal Stortingen	275	550	550	550
Bestemmingen per saldo	-275	-550	-550	-550
Saldo incl. bestemmingen	-26.397	-27.281	-27.674	-27.905

Focusgebied Sociaal domein

Portefeuillehouders

G.I. Timmer

Y. Çegerek

Uitgangspunten coalitieakkoord

Als gemeente zorgen we voor passende zorg en ondersteuning voor inwoners die dat nodig hebben. Dat kunnen we alleen waarmaken als we zorgvuldig omgaan met aanvragen voor ondersteuning. We zijn ons ervan bewust dat door de krimp op de arbeidsmarkt er een extra opgave komt om zekerheid van het bieden van zorg te waarborgen. Als iemand er zelf én met hulp van de omgeving niet uitkomt, dan is er een vangnet. Dit betekent dat we een goede balans nodig hebben tussen heldere en duidelijke richtlijnen enerzijds en de menselijke maat anderzijds. Onder andere bij de Participatiewet willen we onderzoeken of het beleid voldoende ruimte laat aan medewerkers om de menselijke maat te kunnen hanteren in de uitvoering.

Daarom treffen we maatregelen die helpen voorkómen dat inwoners een beroep hoeven te doen op ondersteuning. Om preventief beleid te stimuleren onderzoeken we ook of andere werkwijzen, zoals populatiebesteding kunnen bijdragen aan vermindering van kostbare maatwerktrajecten. In dit streven naar tijdiger en effectiever signaleren en naar een algemener en laagdrempeliger aanbod, zoeken we samenwerking in de regio, in lijn met spoor vier van het ontwikkelplan Bestuurskracht.

Vangnet en voorkómen zijn geen nieuwe uitgangspunten. Het onderzoeksrapport 'naar een evenwichtig sociaal domein' uit 2020 bevat goede bouwstenen om een evenwichtig beleid te voeren met de juiste zorg en ondersteuning en een beheersbare kostenstijging. Deze koers zetten we dan ook door in de komende jaren. Het solide en sociale vangnet dat we hebben in Brummen met een minimabeleid dat uitgaat van diverse doelgroepen handhaven we zoveel als wettelijk toegestaan. Hierbij hoort ook een effectieve schuldhelpverlening. Zeker gezien de grote opgave mede door hoge inflatie en de hogere energiekosten, waardoor de armoede zal toenemen.

We zien veel samenhang tussen de verschillende beleidsterreinen, bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding van jongeren combineren met sporten, het leren omgaan met geld, gezonde voeding én met samenwerken en inzetten voor anderen.

Trends en ontwikkelingen

Het jaar 2024 zal in het teken staan van de uitvoering van de, in 2023, afgesloten akkoorden. Dit zijn het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de hervormingsagenda Jeugd. Binnen al deze akkoorden staan de thema's preventie, normaliseren, de-medicaliseren en toegankelijke en betaalbare zorg centraal. Voor onze gemeente ligt er de taak om een breed en stevig palet aan voorliggende en preventieve voorzieningen te ontwikkelen voor zover dit nog niet aanwezig is.

Het Integraal Zorg Akkoord heeft in 2023 geleid tot een regiobeeld waarin demografie en zorggebruik zichtbaar zijn geworden. Dit geeft in 2024 richting aan op welke gebieden de transformatie de hoogste prioriteit moet hebben. Dit zal met name regionaal worden opgepakt. De lokale vertaling zal grotendeels binnen het Gezond en Actief Leven Akkoord plaatsvinden door middel van het inrichten van een lokale preventie infrastructuur. De hervormingsagenda jeugd vraagt naast een regionale vertaling eveneens om een lokale vertaling. Acties die daaruit voortvloeien zijn onder andere gericht op de inhoudelijke versterking van het Team voor Elkaar en de inzet van algemene en voorliggende voorzieningen om jongeren met lichte problematiek te

kunnen ondersteunen. Voor de versterking van het Team voor Elkaar zal door de VNG een bestuurlijk kader ontwikkeld worden wat lokaal geïmplementeerd zal gaan worden. Daarnaast zal de jeugdwet herijkt worden en lijken lichte vormen van ondersteuning uit de jeugdwet te verdwijnen. Dit, en de eerder uitgevoerde acties binnen bouwsteen W5 uit het rapport “Naar een evenwichtig sociaal domein” zijn voor het college input voor de visie op de sociale basis. Samenhang met onderwijs, cultuur, sport, welzijn en algemene- en voorliggende voorzieningen is hierin essentieel. Dit alles zal tot uiting komen in de op te stellen beleidsvisie op de sociale basis, welke in samenspraak met inwoners en maatschappelijke partners tot stand zal komen.

In 2024 wordt, na een voorbereidingstraject in 2023, projectmatig gestart met de implementatie van de Doorbraakmethode binnen het sociaal domein. In de Hervormingsagenda Jeugdzorg is de doorbraakmethode of een soortgelijke aanpak als verplichtende werkwijze voor gemeenten opgenomen.

Binnen de Doorbraakmethode staan niet de regels centraal, maar de best passende en vaak goedkoopste en effectieve maatwerkoplossing voor de individuele zorg- en ondersteuningsvraag van de inwoner. Door middel van de implementatie van de Doorbraakmethode worden bestaande vastgeroeste denkpatronen doorbroken en een nieuwe manier van denken en doen bij medewerkers gestimuleerd. De Doorbraakmethode biedt de mogelijkheid om tot innovatieve oplossingen te komen die beter aansluiten bij de behoeften van de inwoners en de veranderende samenleving. Een ander voordeel van de Doorbraakmethode is dat het de samenwerking tussen verschillende disciplines en organisaties bevordert.

De implementatie van het rapport “naar een evenwichtig sociaal domein” is na 3 jaar zoals afgesproken afgerond. In het eerste deel van 2024 zal aan de Raad een evaluatie van de implementatie worden aangeboden. De uitvoering van de lopende werkzaamheden zal vanaf 2024 plaatsvinden binnen de reguliere lijnorganisatie. De voor de implementatie ingerichte programmastructuur zal na afronding van evaluatie worden beëindigd.

In de gemeente Brummen hebben we een pakket aan regelingen voor de lagere inkomens, dat echter niet door iedereen wordt benut. Wij vinden het belangrijk dat de inwoners, die deze ondersteuning nodig hebben of goed kunnen gebruiken, daar ook inderdaad gebruik van maken. Daarom willen wij er steviger op inzetten om dit gebruik te vergroten. We vinden dat er een balans moet zijn tussen de kaders en richtlijnen vanuit het Rijk in de Participatiewet en de menselijke maat. Daarom gaan we onderzoeken of het beleid en de uitvoeringsregels voldoende ruimte laten aan medewerkers om de menselijke maat te kunnen hanteren. Wanneer we in het werken met de doorbraakmethode zien dat de huidige lokale regels belemmerend zijn, dan zullen we deze gaan aanpassen.

Wij realiseren ons dat de doelstellingen en acties, beschreven in deze begroting, ambitieus zijn. Om alles te realiseren zal er voldoende personele capaciteit beschikbaar moeten zijn. Het is ons duidelijk dat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt deze beschikbaarheid beïnvloeden.

Wat willen we bereiken?

1. We realiseren de doelstellingen voor het jaar 2024 uit het integrale plan van aanpak in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord van de gemeente Brummen.

Wat gaan we doen?

1. In 2024 geven we uitvoering aan het integrale plan van aanpak in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord

Wat willen we bereiken?

2. De integrale visie op de sociale basis is in samenspraak met inwoners, maatschappelijk partners, de gemeenteraad en andere betrokkenen is opgesteld en vastgesteld

Vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord ligt er een opdracht om een integrale visie op de sociale basis op te stellen. De volgende thema's moeten minimaal in de visie aan de orde komen: sociale samenhang/samenlevingsopbouw, mantelzorg, tegengaan van eenzaamheid, inzet en ondersteuning van vrijwilligerswerk en professionals sociaal domein.

Wat gaan we doen?

2. Samen met inwoners, maatschappelijke partners, de gemeenteraad en andere betrokkenen ontwikkelen we de visie op de sociale basis.

Wat willen we bereiken?

3. We zijn voorbereid op de vorming van een robuuste regionale samenwerkingsvorm in de regio voor de uitvoering inkoop Jeugdwet

In de Hervormingsagenda jeugdzorg is bepaald dat gemeenten verplicht regionaal een robuuste regionale samenwerkingsvorm (gemeenschappelijke regeling) moeten gaan inrichten voor de inkoop van jeugdhulp in het kader van de jeugdwet. Ook de uitvoering van alle backoffice taken en werkzaamheden rond de inkoop jeugdzorg zal in regionaal verband binnen de gemeenschappelijke regeling gaan plaatsvinden.

Wat gaan we doen?

3. In 2024 bereiden we ons voor op de ontwikkeling die, naar verwachting, in 2025 moet gaan leiden tot de vorming en inrichting van een gemeenschappelijke regeling.

Wat willen we bereiken?

4. Op basis van het door de VNG ontwikkeld bestuurlijk kader en convenant 'stevige lokale teams' versterken we het Team voor Elkaar en WerkFit

In de Hervormingsagenda Jeugdzorg is bepaald dat een sociaal wijkteam (Team voor Elkaar in Brummen) moet gaan voldoen aan een aantal kenmerken. De VNG ontwikkelt hiertoe een bestuurlijk kader in een convenant 'stevige lokale teams'.

Wat gaan we doen?

4. In 2024 werken we aan de implementatie van het convenant 'stevige lokale teams' binnen het Team voor Elkaar en WerkFit.

Wat willen we bereiken?

5. (lichte) ambulante jeugdhulp en opvoed- en opgroeiondersteuning is vormgegeven als (groepsgerichte) vrij toegankelijke voorziening (lichte toets, zonder beschikking) en voor inwoners laagdrempelig en dichtbij beschikbaar.

In de Hervormingsagenda Jeugdzorg is afgesproken dat we (lichte) ambulante jeugdhulp en opvoed- en groetondersteuning gaan vormgeven als (groepsgerichte) vrij toegankelijke voorziening (lichte toets, zonder beschikking). We willen dat deze voorzieningen voor inwoners laagdrempelig en dichtbij beschikbaar zijn.

Wat gaan we doen?

5. In samenhang met het GALA, de sociale basis van de gemeente Brummen en de ervaringen binnen de implementatie van het rapport "Naar een evenwichtig sociaal domein" gaan we de vormgeving als vrij toegankelijke voorziening projectmatig inrichten.

Wat willen we bereiken?

6. De beschikbaarheid van zorg en ondersteuning voor jeugdigen met complexe en samengestelde problemen op meerdere levensgebieden wordt verbeterd door de transformatie te versnellen.

Wat gaan we doen?

6. Samen met alle gemeenten in de Provincie Gelderland realiseren wij inkoop van de essentiële functies jeugdhulp, waardoor de beschikbaarheid (en transformatie) van de zorg voor jeugdigen net complexe en samengestelde problemen wordt verbeterd.

Wat willen we bereiken?

7. Binnen de uitvoering in het Team voor Elkaar en WerkFit staat de context van het gezin/huishouden centraal, wordt de best passende en meest effectieve integrale oplossing gezocht en wordt volgens de Doorbraakmethode gewerkt.

Binnen de Doorbraakmethode staan niet de regels centraal, maar de best passende en meest effectieve (maatwerk) oplossing. Binnen de toepassing van de doorbraakmethode staat in Brummen de context van het gezin/huishouden centraal. Niet altijd is jeugdhulp of een voorziening via de Wmo de meest passende en meest effectieve hulp. Met het werken volgens de Doorbraakmethode versterken we de verbinding met domeinen zoals het onderwijs, bestaanszekerheid en schulden.

Wat gaan we doen?

7. In 2024 wordt projectmatig gestart met de implementatie van de Doorbraakmethode binnen het sociaal domein.

Wat willen we bereiken?

8. Het gebruik van de regelingen minimabeleid neemt met 10% per regeling ten opzichte van 2021 toe.

Op basis van de bespreking van de evaluatie minimabeleid en het besluit van de Raad over de regeling minimabeleid, werken we aan het vergroten van het bereik van de regelingen. We willen dat meer inwoners die een beroep kunnen doen op de regelingen minimabeleid er ook daadwerkelijk gebruik van gaan maken. Een onderzoeksrapport over 2021 laat zien dat het gebruik van de regelingen minimabeleid zeer wisselend is. Variërend tussen de 5% en 50%.

Wat gaan we doen?

8. Op basis van een projectplan gaan er in 2024 acties en maatregelen worden ingevoerd om het gebruik per regeling met 10% ten opzichte van 2021 te laten stijgen.

Wat willen we bereiken?

9. We besluiten over het aansluiten bij het Waarborgfonds saneringskredieten.

Bij saneringskredieten worden alle schuldeisers in één keer aan het begin van het traject afgelost. De schuldeisers krijgen allemaal binnen korte tijd een deel van hun vordering uitgekeerd en hoeven daarna geen contact meer te onderhouden over de schuld. Om dit te betalen sluiten inwoners een krediet af bij een sociale kredietbank dat ze in drie jaar moeten aflossen. Als een saneringskrediet niet volledig wordt afgelost ligt het financiële risico bij de gemeente, die meestal zelf borg staat voor het saneringskrediet. Het Waarborgfonds saneringskredieten (Wsk) is een soort collectieve verzekering. Het neemt het risico op oninbare vorderingen over van de gemeente. Zo komen gemeenten niet voor onverwachte kosten te staan.

Wat gaan we doen?

9. We doen onderzoek naar het aansluiten bij het Waarborgfonds saneringskredieten.

Het financieel verloop van het focusgebied sociaal domein

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Focusgebied sociaal domein				
Lasten	26.496	27.034	26.459	26.636
Baten	6.277	6.380	5.534	5.534
Totaal Focusgebied sociaal domein	-20.219	-20.654	-20.925	-21.103
Saldo incl. bestemmingen	-20.219	-20.654	-20.925	-21.103

Financiële ontwikkelingen focusgebied Sociaal Domein

Incidenteel:

SPUK-uitkeringen

Het Rijk heeft verschillende specifieke uitkeringen (SPUK) toegekend voor de uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord. De uitvoeringskosten van het lokaal plan worden uit deze inkomsten gedekt.

Structureel:

Hervormingsagenda jeugd

Het Rijk en de VNG hebben afspraken gemaakt over de hervorming van het jeugdzorgstelsel, de zogenaamde hervormingsagenda. In de Hervormingsagenda die spoedig door Rijk, VNG en jeugdzorgorganisaties wordt vastgesteld gaat het gehele jeugdzorg stelsel voor een groot deel op de schop. Door ondertekening door de VNG verplichten we ons als gemeenten om een behoorlijk aantal veranderingen, vernieuwingen en verbeteringen te gaan implementeren en uitvoeren. Onderdeel van afspraken tussen Rijk en VNG is ook dat gemeenten extra compensatiemiddelen ontvangen voor de uitvoering van de jeugdzorg.

Uitbreiding Team voor Elkaar

Om wachtlijsten te voorkomen en de dienstverlening binnen het Sociaal Domein te waarborgen is de formatie van Team voor Elkaar met 4,77 fte uitgebreid. De lasten hiervan zijn structureel in deze begroting verwerkt.

Noodzakelijke beleidsformatie Sociaal Domein

Er is een discrepantie ontstaan tussen nieuwe basistaken als gevolg van nieuwe wetgeving en de omvang van de beleidsformatie binnen het Sociaal Domein. Het beleidsteam moet met ruim 2 fte worden uitgebreid om de wettelijke taken goed uit te kunnen voeren.

Via de verdeling van het jaarresultaat 2022 hebben wij voorgesteld incidenteel budget beschikbaar te stellen voor het oplossen van knelpunten in de ambtelijke organisatie. De lasten vanaf 2024 zijn structureel opgenomen in de begroting.

Minimabeleid: sport en cultuur voor ieder kind

Betreft de uitvoering van een motie, die door de raad in december 2022 is aangenomen, en die beoogt dat ieder kind kan deelnemen aan sportieve en culturele activiteiten, ongeacht het inkomen. Extra lasten hiervoor bedragen € 30.000.

Minimabeleid op 130% handhaven

Het college stelt voor om de huidige verruiming van de inkomensgrens van de doelgroep voor het minimabeleid van 130% ook in 2024 en verder te continueren.

De kostenstijging die deze verruiming van de doelgroep met zich meebrengt bedraagt circa € 340.000.

Werkfit

Loonkosten Wsw-medewerkers lopen met € 125.000 terug vanwege minder Wsw-medewerkers in dienst. Daarentegen zijn er hogere lasten voor nieuw beschutte medewerkers (€ 25.000), begeleiding re-integratie (€ 25.000) en loonwaardemetingen (€ 18.000).

Jeugdhulp

De budgetten jeugdhulp zijn met € 144.000 verhoogd omdat er mede door de stijging van de CAO-lonen voor personeel bij aanbieders sprake is van hogere kosten. Bij het onderdeel 'jeugdzorg voorliggende voorzieningen' is rekening gehouden met een autonome stijging vanaf 2025 met € 30.000.

Raamovereenkomst jeugd- en Wmo- maatwerkvoorzieningen

Binnen de Zorgregio Midden-IJssel/Oost-Veluwe werken we als gemeenten met elkaar samen rond de inkoop van jeugd- en Wmo maatwerkvoorzieningen. Met de zorgaanbieders hebben we afspraken gemaakt over de indexering van de tarieven van de producten die we via een raamovereenkomst bij aanbieders inkopen. Als gemeenten in Nederland hebben wij ons gecommitteerd aan de "norm voor opdrachtgeverschap", waarin bepaald is dat wij reële tarieven

aan aanbieders betalen. In de meerjarenbegroting 2024 – 2027 hebben we rekening gehouden met verhoging van de tarieven vanwege nieuw afgesloten Cao's op peildatum 1 juni 2023. Recent zijn er echter nieuwe Cao's afgesloten, die grote impact hebben voor de tarieven die we ingaande 2024 moeten gaan betalen.

Het effect voor de tarieven per 2024 is nu alleen gemiddeld bekend. Bovenop de eerder verwerkte prijsstijging van 7% is een aanvullende correctie noodzakelijk van 3,5%. Dat betekent voor de Wmo extra uitgaven van € 190.000 en voor jeugdzorg van € 172.000,-. Deze extra kosten zijn als een stelpost in deze begroting verwerkt. Deze stelpost zal nader worden ingevuld en de daaruit voortvloeiende begrotingswijziging zal door uw raad moeten worden vastgesteld vòòr 1 januari 2024. Daarbij zal worden gekeken naar de beschikbare ruimte bij alle inkomsten en uitgaven van de gemeente.

Daarnaast loopt een kostprijsonderzoek dat de Zorgregio Midden-IJssel/Oost-Veluwe in opdracht van de gemeenten uitvoert. Een inschatting maken van mogelijke meerkosten is nu niet mogelijk omdat het onderzoek nog niet zo ver is. Eind 2023 is er pas meer duidelijkheid. Verwerking kan daardoor pas in de 1e Burap 2024 gaan plaatsvinden. Niet uitgesloten mag worden dat uitkomsten van het onderzoek kunnen gaan leiden tot een substantiële aanpassing van de tarieven per 2024.

Ook niet meegenomen in de begroting 2024 – 2027 is een waarschijnlijke correctie op de tarieven 2023. Een aantal zorgaanbieders heeft in 2023 te maken gekregen met Cao's met loonstijgingen die per 01.01.2023 zijn ingegaan. Overeenkomstig de afspraken met de zorgaanbieders en de "norm voor opdrachtgeverschap" is een correctie over de tarieven hierdoor noodzakelijk. Met de zorgaanbieders is afgesproken dat we de correctie in 2024 gaan meenemen. Welk percentage en welk bedrag voor de gemeente Brummen dit betekent is nu nog niet bekend. Verwerking kan daardoor pas in de 1e Burap 2024 gaan plaatsvinden.

Basistaken Vitale Samenleving

Portefeuillehouders

G.I. Timmer

Y. Çegerek

Uitgangspunten coalitieakkoord

We hebben in onze gemeente een sterke samenleving waarin mensen elkaar kennen en bereid zijn om de handen uit de mouwen te steken. Je treft elkaar om, onder andere in verenigingsverband, te genieten van hobby's, kunst en cultuur en te sporten. Samenwerken, leidinggeven, klussen klaren en meningsverschillen oplossen komen bij uitstek naar voren in het verenigingsleven, waarbij het bijdraagt aan vorming en een sterke samenleving. Graag willen wij de verbinding zien met bijvoorbeeld jeugdwerk of andere maatschappelijke functies. Door middel van multifunctioneel gebruik worden de accommodaties waardevoller voor iedereen.

Iedereen weet: bewegen is gezond, zowel fysiek als mentaal. Het is onderdeel van een gezonde leefstijl, waardoor de kans om gezond oud te worden toeneemt en het is een sociaal moment om vrienden en (on)bekenden te treffen. Wij willen daarin niet de bibliotheken vergeten, want die horen bij de basale voorzieningen die wij willen behouden in onze gemeente.

Om bewegen en ontmoeting mogelijk te maken vinden we het belangrijk dat verschillende sportvoorzieningen in de gemeente beschikbaar zijn en de openbare ruimte uitnodigt om te bewegen. We willen dat de gemeentelijke sportaccommodaties laagdrempelig zijn zodat inwoners zo min mogelijk worden gehinderd worden door financiële, fysieke of sociale drempels om mee te doen. We onderscheiden gemeentelijke en niet-gemeentelijke accommodaties. Sportscholen, tennisbanen en de golfbaan zijn voorbeelden van fantastische voorzieningen waar we als gemeente geen eigenaar van zijn en geen financiële relatie mee hebben. Daarnaast hebben we sportaccommodaties in eigendom waar onder andere de voetballers, mountainbikers, kynologen, zwemmers en andere sporters gebruik van maken.

Ons sportbeleid richt zich op de individuele sporter en op de sportaccommodaties die we in eigendom hebben. Cultuur is een andere belangrijke pijler. Generaties lang wordt cultuur gevormd en verrijkt met nieuwe accenten, invloeden en impulsen. Cultuur maakt hoe we samenleven in onze gemeente.

Trends en ontwikkelingen

Vanuit het Integraal huisvestingsplan (IHP) gaan we, na de besluitvorming in de raad in november 2023, projectmatig de nadere uitwerking vormgeven van de volgende onderwerpen:

- Inclusiever onderwijs
- Rijke schooldag
- Duurzaamheid schoolgebouwen;
- Actualisatie van het uitvoeringsplan Onderwijsachterstandenbeleid
- Verbreding zorg en jeugdhulp in de school.

In 2024 zal na de renovatie van het huidige pand, de uitvoering jeugd- en jongerenwerk in Eerbeek op basis van een projectplan van Stichting Welzijn Brummen weer regulier gaan plaatsvinden.

Binnen de uitvoering staat ontmoeting, versterken zelfredzaamheid en de eigen kracht en initiatief van de jongeren zelf centraal.

Sport en bewegen heeft een grote maatschappelijke waarde. Als gemeente onderschrijven we die meerwaarde door ruimte te geven aan sportverenigingen en te faciliteren in sportaccommodaties. Dat willen we in de toekomst graag zo houden, maar onze ambitie reikt verder. We willen meer inwoners bereiken om een gezonde leefstijl in te passen door o.a. een leven lang voldoende en gevarieerd te bewegen (gezonde gemeente 2040: landelijk preventiebeleid).

De gemeente Brummen ademt cultuur. Op het gebied van erfgoed, kunst, muziek et cetera zie je dit naar voren komen. Cultuur is voor jong én oud en maakt hoe wij samenleven in onze gemeente. In 2024 zal er besluitvorming door de raad over een cultuurvisie plaatsvinden. Na de besluitvorming zal er een uitvoeringsplan Cultuur worden ontwikkeld en geïmplementeerd.

De huidige overeenkomst voor het uitvoeren van verschillende taken op leerplicht, kwalificatieplicht en RMC eindigt op 30 september 2024. We willen dat de werkwijze goed aansluit op het lokale jeugd- en participatiebeleid van de aangesloten gemeenten. Voor we een nieuwe overeenkomst aangaan, onderzoeken wij samen met de gemeente Epe en Voorst of de huidige werkwijze goed aansluit en waar verbeteringen nodig zijn.

Wat willen we bereiken?

1. In de gemeente Brummen zijn we een inclusieve samenleving met elkaar.

Nederland heeft het VN-verdrag handicap geratificeerd. Het VN-Verdrag heeft als doel dat de wereld toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. De samenleving moet ervoor zorgen dat de achterstanden die mensen met een beperking ervaren om volwaardig mee te kunnen doen, worden weggenomen.

Wat gaan we doen?

1. We ontwikkelen samen met de inwoners en de samenleving in 2024 een Brede Lokale Inclusie Agenda voor de gemeente Brummen.

Wat willen we bereiken?

2. We willen meer inwoners stimuleren om een gezonde leefstijl in te passen door onder andere een leven lang voldoende en gevarieerd te bewegen

Wat gaan we doen?

2a. In het uitvoeringsplan Sport en Bewegen gaan wij verbindingen leggen in het maatschappelijk veld om te komen tot een breed en gevarieerd sportaanbod

2b. We gaan actief kijken naar mogelijkheden in de bestaande sportaccommodaties, maar ook in de openbare ruimte, op schoolpleinen e.d. om de faciliteiten voor meer sport- en bewegingsactiviteiten te vergroten.

2c. We verbinden het uitvoeringsplan Sport en Bewegen actief aan het uitvoeringsplan Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Wat willen we bereiken?

3. Gemeentelijke sportaccommodaties, waaronder het zwembad, worden met als uitgangspunten laagdrempeligheid, nabijheid en toegankelijkheid in stand gehouden met de daarbij horende optimale beheersvorm.

Wat gaan we doen?

3a. We werken aan de implementatie van het raadsbesluit over de beheersvorm van de binnensportaccommodaties en het werkgeverschap van de buurtsportcoaches.

3b. Na besluit van de raad over de tarieven en vergoedingen van de sportaccommodaties, zal de huidige tarievennota herzien worden in 2024. In samenspraak met de huurders van de buitensportaccommodaties worden de overeenkomsten geactualiseerd.

Wat willen we bereiken?

4. Sportaccommodaties en verenigingsgebouwen worden multifunctioneel gebruikt

Wat gaan we doen?

4. We starten bij twee sportaccommodaties en verenigingsgebouwen een tweetal experimenten gericht op het multifunctioneel gebruik. Dit geldt ook voor activiteiten en initiatieven vanuit de buurt, wijk en inwoners.

Wat willen we bereiken?

5. De werkwijze RMC en Leerplicht sluit aan bij het lokale jeugd- en participatiebeleid

De huidige overeenkomst voor het uitvoeren van verschillende taken op leerplicht, kwalificatieplicht en RMC eindigt op 30 september 2024. We willen dat de werkwijze goed aansluit (op) bij het lokale jeugd- en participatiebeleid.

Wat gaan we doen?

5. Voor we een nieuwe overeenkomst aangaan, onderzoeken wij samen met de gemeente Epe en Voorst, of de huidige werkwijze goed aansluit en waar mogelijk verbeteringen nodig zijn.

Wat willen we bereiken?

6. Cultuur en sport worden gezien en ervaren door inwoners als een beleving, een ontmoetingsplek en vormt een middel binnen het sociaal domein om sociale cohesie te behouden en te bevorderen.

Wat gaan we doen?

6. We ontwikkelen een compacte meerjarige toekomstvisie cultuur met haalbare doelen, waaraan een realistisch uitvoeringsprogramma is gekoppeld, passend bij de schaalgrootte van de gemeente Brummen.

Wat willen we bereiken?

7. We hebben voor het sociaal domein zicht op uitgangspunten op het gebied van leefbaarheid op wijk- en buurniveau

Wat gaan we doen?

7. We ontwikkelen in 2024 een analyse o.b.v. de "Leefbarometer" om te zien waar aandachtspunten in beleid en uitvoering op wijk- en buurniveau liggen. Deze worden meegenomen in de visie op de sociale basis die we in 2024 gaan opstellen.

Het financieel verloop van de basistaken vitale samenleving

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Basistaken Vitale Samenleving				
Lasten	7.220	7.382	7.472	7.350
Baten	1.317	1.305	1.273	1.098
Stortingen	275	550	550	550
Totaal Basistaken Vitale Samenleving	-6.178	-6.627	-6.749	-6.803
Saldo incl. bestemmingen	-6.178	-6.627	-6.749	-6.803

Financiële ontwikkelingen basistaken sociale leefomgeving

GGD-NOG

Kostenstijging van € 70.000 plus een eenmalige stijging van € 10.000 in 2024 vanwege inflatie, een hogere CAO en gestegen zorgkosten en voor versterking van de GGD-organisatie.

Bewegingsonderwijs voor scholen

Door een wetwijziging zijn de scholen in de gemeente Brummen verplicht om twee keer per week gymonderwijs in plaats van nu één keer per week aan te bieden. Als gemeente Brummen betalen wij het vervoer naar de gymlocaties. Omdat twee keer per week gymmen meer vervoerskosten betekent, zijn meerkosten voor vervoer opgenomen van € 35.000 in de Perspectiefnota. Dat blijkt achteraf niet voldoende. De raming moet daarboven nog eens met € 81.000 worden aangepast.

Energiekosten Rhienderoord en Bhoele

De raming kan in totaal met € 103.000 worden verminderd. De energievergoeding daalt eveneens, met € 83.000.

Ambulante jeugdhulpverlening

Het bedrag voor inzet gezinsgeneralisten is niet geïndexeerd vanaf 2018 (€ 4.000). Daarnaast zijn er extra kosten van sociale vaardigheidstrainingen voor jongeren. Deze bedragen vanaf 2025 € 50.000.

SWB reguliere subsidie

Betreft een correctie van 8% in 2024 en 4% in de daarop volgende jaren als gevolg van CAO-afspraken. De extra subsidie voor 2024 bedraagt € 71.000, oplopend tot € 178.000 in 2027. De afgelopen jaren hebben we als gemeente en SWB al in de dienstverlening aan de inwoners moeten schrappen omdat de inflatiecorrectie conform de begrotingssystematiek te laag was om de meerkosten van de stijging CAO lonen te dekken. Nog meer gaan schrappen is niet wenselijk, zeker gezien het beleid "meer preventie en meer inzetten op algemene voorzieningen".

Nieuw beleid:

Uitbreiding formatie Visie op sport en bewegen

Voor de uitvoering van de (concept)visie Sport en bewegen en de ondersteuning verenigingen is uitbreiding van de formatie nodig. De structurele kosten bedragen € 20.000.

Huisvesting jeugd- en jongerenwerk Eerbeek

In het coalitieakkoord is opgenomen dat we weer tot uitvoering jeugd- en jongerenwerk in Eerbeek willen komen. Dit vergt een investering voor in totaal € 150.000. De totale jaarlijkse lasten bedragen € 14.000, inclusief een raming voor groot onderhoud.

Uitvoering jeugd en jongerenwerk

Voor de uitvoering jeugd- en jongerenwerk is in 2024 en 2025: € 53.000 extra nodig. In de begroting is al een budget van € 12.000 opgenomen. Vanaf 2026 is er structureel € 31.000 extra budget nodig.

IHP Onderwijshuisvestingsplan

Het integraal huisvestingsplan voor onderwijs is in voorbereiding en wordt in het 3e kwartaal van 2023 afgerond. De daaruit voortvloeiende verwachte kosten zullen worden bekostigd ten laste van de bestemmingsreserve onderwijshuisvesting. Het verschil tussen de geraamde lasten en baten, bestemd voor onderwijs en het berekende deel in de algemene uitkering van het gemeentefonds, bestemd voor onderwijs zal jaarlijks worden gestort in deze reserve.

Uitvoeringsplan Cultuurvisie

Voor het uitvoeringsplan is een structureel bedrag van € 10.000 noodzakelijk.

Beleidsindicatoren

BBV nr.	Benaming	Toelichting	Jaar	Waarde Brummen	Waarde Nederland	Bron
17	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2019	2,2	2,4	DUO / Ingrado
			2020	-	2,7	
			2021	2,3	2,7	
			2022	9,4	4,2	
18	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2019	20	25	DUO / Ingrado
			2020	16	20	
			2021	16	20	
			2022	33	24	
19	Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2019	1,3%	2,0%	Ingrado
			2020	1,3%	1,7%	
			2021	1,6%	1,9%	
20	Niet sporters	%	2012	49,5%	46,7%	RIVM
			2016	47,3%	48,7%	
			2020	52,7%	49,3%	
21	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	2019	637	796	LISA
			2020	639	796	
			2021	650	806	
			2022	654	825	
22	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2019	1%	1%	CBS
			2020	1%	1%	
			2021	1%	1%	
23	Kinderen in uitkeringsgezin	Domein % kinderen tot 18 jaar	2019	4%	6%	CBS
			2020	3%	6%	
			2021	2%	6%	
24	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2019	68,2%	68,4%	CBS
			2020	69,4%	69,6%	
			2021	70,3%	70,4%	
			2022	72,2%	72,2%	
26	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2019	2%	2%	CBS
			2020	2%	2%	
			2021	2%	2%	
27	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2019	296	460	CBS
			2020	296	460	
			2021	221	431	
28	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 - 64 jaar	2019	173	196	CBS
			2020	134	199	
			2021	118	198	
			2022	127	198	
29	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2019	11,6%	11,9%	CBS
			2021	11,3%	13,9%	
			2022	13,6%	13,2%	
30	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2019	1,6%	1,2%	CBS
			2020	1,4%	1,2%	
			2021	0,7%	1,1%	
			2022	1,0%	1,2%	
31	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2021	geen data	0,3%	CBS
			2022	geen data	0,3%	

32	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2019	750	680	GMSD
			2020	780	700	
			2021	730	700	
			2022	730	700	
Lokaal	Gebruik Peuteropvang	%	2019	90%		CBS
			2020	91%		
			2021	90%		
			2022	93%		

Programma 4 Financiën

Introductie

Dit programma gaat over het volgende basistaak:

- Bedrijfsvoering en financiën

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Lasten				
Incidenteel	430	54	54	0
Structureel	9.411	9.971	10.264	10.504
Totaal Lasten	9.841	10.025	10.318	10.504
Baten				
Structureel	49.440	51.746	49.914	51.387
Totaal Baten	49.440	51.746	49.914	51.387
Saldo excl. bestemmingen	39.599	41.721	39.596	40.884
Stortingen				
Mutaties reserves	323	337	349	360
Totaal Stortingen	323	337	349	360
Onttrekkingen				
Mutaties reserves	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	0	0	0	0
Bestemmingen per saldo	-323	-337	-349	-360
Saldo incl. bestemmingen	39.275	41.384	39.247	40.523

Basistaken Bedrijfsvoering en financiën

Portefeuillehouders

A.J. van Hedel
S. van de Graaf

Uitgangspunten coalitieakkoord

In heel Nederland staan de gemeentelijke financiën onder druk. Wereldwijde ontwikkelingen zoals grondstoffentekorten en de sterk aanwakkerende inflatie maken dat het prijspeil stijgt en de koopkracht afneemt. Op dit moment is naast een tekort aan grondstoffen ook sprake van een tekort aan personeel. De gemeentelijke organisatie heeft hiermee ook te maken en de komende jaren zal het zaak blijven om weloverwogen keuzes te maken tussen ambities, inkomsten en uitgaven.

De raad heeft de afgelopen jaren de gemeentelijke financiële positie versterkt door bij diverse budgetten de basis op orde te brengen, onrealistische taakstellingen te schrappen, de inkomsten te verhogen en een herstelplan in te richten voor het weerstandsvermogen. Dit met succes, het weerstandsvermogen is op peil. Vanaf 2026 krijgen we te maken met 'ravijnjaren' als gevolg van kortingen op het gemeentefonds, die slechts in beperkte mate worden gedicht. Dat betekent dat niet alle wensen meteen uitgevoerd kunnen worden, dat niet alles tegelijkertijd kan en dat we als raad jaarlijks moeten blijven afwegen wat voor onze gemeente de meeste prioriteit heeft.

Trends en ontwikkelingen

Op 14 juli 2023 heeft de VNG geadviseerd om de jaren 2024 en 2025 sluitend te presenteren. Voor de jaren 2026 en 2027 is het advies om de meerjarenramingen in beeld te brengen in de vorm van een realistische begroting. Het advies is om deze te baseren op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit het coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. De financiële hoofdlijn van deze begroting 2024-2027 is op deze wijze opgebouwd en voorzien van mogelijke keuzes om de tekorten van 2026 en 2027 terug te dringen.

Door de gevolgen van de keuzes van het kabinet te laten zien, geven gemeenten zo een helder signaal af aan het demissionaire kabinet en de Tweede Kamer: de gemeentelijke financiën zijn momenteel onvoldoende voor het uitvoeren van het huidige takenpakket.

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)

De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) op 9 mei 2023 aangenomen. De beoogde datum van in werking treden van de wet wordt verschoven naar 1 juli 2024. Het doel van deze wet is om de regels over elektronisch bestuurlijk verkeer te moderniseren en burgers en bedrijven het recht te geven om elektronisch zaken te doen met de overheid. Degenen die dat willen, moeten een digitaal kanaal kunnen kiezen voor hun contact met de overheid. Om te waarborgen dat iedereen met de overheid kan (blijven) communiceren, is het belangrijk dat communicatie ook op papier mogelijk blijft. Dit betekent dat gemeenten alle producten zoveel als mogelijk digitaal maar ook op papier (fysiek) beschikbaar moeten stellen.

Wet digitale overheid (Wdo)

Het kabinet werkt aan een waardengedreven digitale samenleving waarin iedereen mee kan doen, de digitale wereld kan vertrouwen en grip heeft op het digitale leven. Om dat te bereiken moet de toegang tot de digitale overheid op een veilige en betrouwbare manier geregeld worden. Dit regelt het kabinet met de Wet digitale overheid (Wdo) die per 1 juli 2023 gefaseerd in werking is getreden.

Zo komen er naast DigiD – voor burgers die dat willen – ook private inlogmiddelen beschikbaar om in te loggen bij de overheid. Deze middelen moeten aan strenge eisen voldoen. Dienstverlening van de overheid moet ook voor iedereen toegankelijk zijn. Ook wanneer je bijvoorbeeld een visuele beperking hebt.

Wat willen we bereiken?

1. Het stapsgewijs digitaliseren van de gemeentelijke producten.

Wat gaan we doen?

1. Uitvoering geven aan het actieplan voor Wmebv en WOO.

Het financieel verloop van de basistaken Bedrijfsvoering en financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Basistaken bedrijfsvoering en financiën				
Lasten	9.841	10.025	10.318	10.504
Baten	49.440	51.746	49.914	51.387
Stortingen	323	337	349	360
Onttrekkingen	0	0	0	0
Totaal Basistaken bedrijfsvoering en financiën	39.275	41.384	39.247	40.523
Saldo incl. bestemmingen	39.275	41.384	39.247	40.523

Financiële ontwikkelingen basistaken Bedrijfsvoering en financiën

Uitbesteding salarisadministratie

De salarisadministratie is na het vertrek van een medewerker uitbesteed. Daarmee hebben we de kwetsbaarheid op deze taak weggenomen en verwachten wij een stabiele kwaliteit. De kosten nemen hierdoor wel toe met jaarlijks € 65.000.

Kosten werving en selectie

De gemeente heeft een relatief grote wervingsopgave. Hiervoor een formatieplaats toegevoegd voor een adviseur recruitment en is daarnaast het budget voor de kosten van (onder andere) bemiddeling verhoogd met € 30.000.

Kosten software en licenties

De kosten voor vervanging en beveiliging van informatievoorziening nemen de komende jaren toe. Het algemene budget voor software en licenties wordt daarom verhoogd met € 100.000 in 2024 oplopend naar € 250.000 in 2027. Daarnaast is er een extra investering in een datacenter van € 40.000 per jaar. Tot slot wordt er in 2024 een applicatie in het sociaal domein vervangen. Aangezien het een cloud-oplossing betreft, mogen deze kosten niet worden geactiveerd en betekent dit een éénmalige kostenpost van € 311.000 in 2024.

Versterking controlfunctie t.b.v. rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf het boekjaar 2023 moet het college zelf een rechtmatigheidsverantwoording opstellen. De eerste wordt in het voorjaar van 2024 bij de jaarrekening opgesteld. Voor ondersteuning hiervan

wordt voorgesteld om een formatieplaats toe te voegen en een werkbudget van € 15.000 op te nemen.

Rente-effecten

Vanwege de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt en de gestegen inflatie stijgen de rentetarieven harder dan dat we konden voorzien in de begroting 2023 en in de Perspectiefnota 2024. In de Perspectiefnota voorzagen wij dat de rentelasten extra oplopen, van € 31.000 in 2024 naar € 115.000 in 2027. Daar komt in de begroting nog eens € 9.000 in 2024, oplopend tot € 270.000 in 2027 bovenop.

Gevolgen inflatie

De stelpost inflatie in de begroting 2024 (€ 250.000) vervalt, omdat de prijsstijgingen inmiddels in de ramingen zijn verwerkt.

Stelpost energielasten

In deze begroting is de stelpost van 6 ton volledig ingezet. Dit in tegenstelling tot de verwachting bij de Perspectiefnota 2024-2027. De hogere raming van de energielasten is in deze begroting op de diverse programma's bij de taakvelden geraamd.

OZB inkomsten 2023 als nieuw uitgangspunt

Omdat de waardeverhoging van de woningen hoger uitviel dan geraamd, wordt in 2023 € 300.000 extra onroerende zaakbelasting ontvangen. Voorgesteld wordt, ook al omdat we in het afgelopen jaar slechts zeer beperkt rekening hebben gehouden met de inflatie, om dat niveau als uitgangspunt te nemen voor de komende jaren en vervolgens bij te stellen met de jaarlijkse inflatie en de areaaluitbreiding als gevolg van woningbouw. In dat geval kunnen de geplande extra opbrengsten voor 2024 en 2025 van € 100.000 definitief worden geschrapt. In 2024 levert dit nieuwe uitgangspunt per saldo een extra belastingbaten op van € 200.000, vanaf 2025 structureel € 100.000. Met inachtneming van dit uitgangspunt houden wij rekening met een stijging van de opbrengsten met 4,2%, gelijk aan de verwachte inflatie.

Toeristenbelasting

Het tarief is vanaf 2024 verhoogd naar € 2,50 per overnachting voor hotels en vakantieparken en het tarief voor de overige verblijfsaccommodaties op maximaal € 1,94 bepaald (amendement A3 Verhoging toerismebelasting). De inkomsten stijgen hierdoor extra met ongeveer € 247.000. Van de inkomsten wordt, conform vastgesteld beleid, 25% gestort in een bestemmingsreserve voor toeristische voorzieningen.

Kosten Tribuut

De begroting voor de periode 2024 en 2025 valt ongeveer € 80.000 hoger uit dan geraamd. Oorzaak zijn de kostenstijgingen, grotendeels veroorzaakt door het enorm gegroeide aantal informatieverzoeken en bezwaren. De opkomst van de no-cure-no-pay (NCNP) bureaus die WOZ-bezwaren en juridische procedures als verdienmodel hebben speelt daarbij een belangrijke rol. De stijging valt vanaf 2026 weg vanwege de door het Ministerie van Financiën aangekondigde maatregelen tegen deze NCNP-bureaus. Vanaf 2024 zijn de personeelskosten, die konden worden toegerekend aan belastingen en retributies uit de begroting gehaald. In plaats daarvan is de bijdrage aan Tribuut geraamd. Het hierboven genoemde financiële effect is netto.

Gemeentefonds

Ten opzichte van de decembercirculaire 2022 valt de meicirculaire gunstiger uit, zij het minder gunstig dan waarop mocht worden gehoopt. Ten opzichte van de raming in de Perspectiefnota 2024 valt de uitkering in 2024 € 462.000 hoger uit, in 2025 € 271.000 hoger, in 2027 € 607.000 hoger en in

2026 zelfs € 528.000 lager. Het accres (compensatie voor gestegen lonen en prijzen) is weliswaar in 2024 en 2025 wat hoger, maar de gevolgen van het ravijnjaar werken door in 2027 en vooral in 2026. Daar komt nog eens bovenop dat met name door de stijging van de waarde van de onroerende zaken en een lager aantal jongeren en mensen met een laag inkomen een extra korting plaatsvindt op het gemeentefonds.

Wijziging toevoeging aan algemene reserve

Als onderdeel van het plan om het weerstandsvermogen te versterken werd tot en met 2022 op begrotingsbasis jaarlijks € 600.000 aan de algemene reserve toegevoegd via de begroting. Nu het weerstandsvermogen als gevolg van het gunstige jaarresultaat 2022 op peil is, zal deze jaarlijkse dotatie worden geschrapt. Dit levert een voordeel op van € 600.000 structureel. Het stopzetten van het spaarprogramma betekent niet dat er niet meer gespaard wordt. Door toevoeging aan een aantal bestemmingsreserves wordt nog steeds een buffer aangelegd voor specifieke doelen zoals onderwijshuisvesting, toerisme en recreatie, grondexploitaties en duurzaamheid.

Behoedzaamheidsreserve

Vanwege mogelijk tegenvallende uitkomsten van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is een behoedzaamheidsreserve gevormd, om in te kunnen spelen op mogelijke kortingen. Vanuit de resultaatbestemming van het jaarrekeningresultaat 2022 is de behoedzaamheidsreserve aangevuld tot het plafond van € 1.000.000. Hierdoor kan de eerder begrote storting van € 250.000 in deze reserve in de jaren 2024 en 2025 vervallen.

Taakstelling perspectiefnota en inzet behoedzaamheidsreserve

Vanaf 2026 krijgt de gemeente te maken met het ravijnjaar als gevolg van een forse verlaging van het gemeentefonds. Om het resulterende tekort op te vangen stond een onttrekking uit de behoedzaamheidsreserve gepland van € 580.000, daarnaast is bij de perspectiefnota 2024 een taakstelling opgenomen van € 795.000. Zowel de onttrekking als de taakstelling zijn in deze begroting afgeraamd. Dit is in lijn met het advies van de VNG om de consequenties van het ravijnjaar vanaf 2026 onverkort in beeld te brengen. Hiermee wordt een duidelijk signaal afgegeven aan het Rijk dat zonder extra middelen gemeenten hun taken onvoldoende kunnen vervullen.

Nieuwe taakstellingen kapitaallasten, personeelslasten, tariefstijging Jeugd en WMO

In de begroting zijn een aantal taakstellingen opgenomen. De afgelopen jaren laten de jaarstukken onderschrijdingen zien op kapitaallasten en personeelslasten. Een onderschrijding op kapitaallasten wordt veroorzaakt doordat een project goedkoper uitvalt dan het krediet of doordat een project een langere doorlooptijd heeft, waardoor de kapitaallasten een jaar opschuiven. Bij personeelslasten kunnen onderschrijdingen ontstaan doordat er sprake is van vacatureruimte of doordat functies op een lagere schaal of trede worden ingevuld. Op beide ontwikkelingen wordt met deze taakstelling een voorschot genomen.

Vanwege een tariefstijging binnen Jeugd en WMO wordt de gemeente met extra lasten geconfronteerd. Deze lasten zijn opgenomen en toegelicht in programma 3. Om het resulterende tekort op te lossen is in programma 4 een algemene taakstelling van € 362.000 opgenomen om nader in te vullen.

Onvoorzien

De post onvoorzien is structureel verlaagd van € 50.000 naar € 20.000.

Beleidsindicatoren

BBV nr.	Benaming	Toelichting	Jaar	Waarde Brummen	Bron
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2019	7,61	Eigen gegevens
			2020	8,09	
			2021	8,15	
			2022	8,30	
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2019	7,44	Eigen gegevens
			2020	7,55	
			2021	7,43	
			2022	7,59	
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2019	€ 638	Eigen gegevens
			2020	€ 675	
			2021	€ 711	
			2022	€ 792	
4	Externe inhuur	Kosten als % van totale Eigen begroting loonsom + totale kosten inhuur externen	2019	10,1%	Eigen gegevens
			2020	7,5%	
			2021	8,3%	
			2022	13,8%	
5	Overhead	% van de totale lasten	2019	13,9%	Eigen gegevens
			2020	12,5%	
			2021	12,9%	
			2022	13,8%	

Paragrafen

A. Lokale heffingen

Algemeen

In deze paragraaf worden de beleidslijnen beschreven die van belang zijn voor de gemeentelijke belastingen en heffingen. De wijzigingen van de belastingverordeningen worden in de jaarlijkse, afzonderlijke, raadsvoorstellen vastgesteld.

Een belangrijke ontwikkeling is dat de gemeente Brummen sinds 2023 de heffing en inning van gemeentelijke belastingen heeft uitbesteed aan Tribuut. Voor de meeste inwoners heeft dat geen directe gevolgen. Het is en blijft de gemeenteraad die de diverse belastingverordeningen vaststelt.

De programmabegroting 2024 gaat uit van inflatiecorrectie bij de belastingtarieven. De jaarlijkse inflatiecorrectie is gebaseerd op het indexeringscijfer voor de consumentenprijsindices (CPI) zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP). Dit percentage komt voor 2024 uit op 4,2%.

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

Onder de onroerende zaakbelastingen vallen twee belastingen. Voor woningen geldt een eigenarenbelasting en voor niet-woningen geldt, naast de eigenarenbelasting, ook een gebruikersbelasting.

De onroerende zaakbelastingen (OZB) worden geheven als een percentage van de WOZ-waarde van de betreffende onroerende zaak. Bij de vaststelling van de percentages voor 2024 wordt rekening gehouden met de nieuwe waardepeildatum. De gemiddelde waardestijging over 2023 wordt in onze gemeente op 5% bij woningen geschat. Voor niet-woningen is de verwachting dat de waarde niet stijgt. Deze waardeontwikkeling zorgt niet voor extra inkomsten, omdat dit verrekend wordt in het tarief voor 2024.

Voor de opbrengst is in onderstaande berekening rekening gehouden met de jaarlijkse inflatiecorrectie zoals beschreven aan het begin van deze paragraaf. Zoals in de perspectiefnota 2024-2027 is vastgesteld, is hierbij uitgegaan van de bijgestelde prognose voor 2023. De extra verhoging van € 100.000 in 2024 die eerder in de meerjarenbegroting was geraamd verval. Daarnaast is rekening gehouden met een areaaluitbreiding met een te verwachten extra opbrengst van € 50.000.

De soms agressieve campagnes van No-Cure-No-Pay (NCNP)-bureaus, die mensen oproepen om 'gratis' bezwaar in te dienen tegen hun WOZ-waarde hebben tot gevolg gehad dat het aantal bezwaren is verviervoudigd. Het percentage bezwaarmakers voor 2023 was in Brummen 7,5%, Meer dan de helft hiervan was door NCNP-bureaus. Dit zorgt voor extra kosten voor de afhandeling bij Tribuut en daarmee ook voor de gemeentelijke bijdrage. In de perspectiefnota 2024-2027 is besloten deze kosten te compenseren met een extra inkomsten vanuit de OZB voor de jaren 2024 en 2025. De staatssecretaris van Financiën, inmiddels demissionair, heeft aangekondigd maatregelen te gaan nemen om het verdienmodel van NCNP- bureaus te beperken, maar welke dit zijn en of ze daadwerkelijk worden ingevoerd is nog niet bekend.

Bedragen x €1.000

Opbrengst	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027
Baten	6.160	6.778	6.932

Toeristenbelasting

De hoogte van de aanslag toeristenbelasting wordt bepaald door twee factoren. Het aantal overnachtingen door personen die niet in onze gemeente woonachtig zijn en het tarief per overnachting. Op basis van het Bestuursprogramma verhogen we het tarief jaarlijks met de inflatiecorrectie. Het nieuwe tarief komt hierdoor uit op € 1,94 per overnachting (2023: € 1,86). Het tarief wordt vanaf 2024 extra verhoogd naar € 2,50 per overnachting voor hotels en vakantieparken en het tarief voor de overige verblijfsaccommodaties op maximaal € 1,94 bepaald (amendement A3 Verhoging toerismebelasting). De totale opbrengst toeristenbelasting voor 2024 komt uit op een bedrag van afgerond € 1.294.000.

Van dit bedrag voegen we sinds 2023 weer 25% toe aan de bestemmingsreserve Recreatie en Toerisme. Deze reserve zetten we in voor bestaande en nieuwe recreatieve voorzieningen.

Bedragen x €1.000

Opbrengst	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027
Baten	1.006	1.004	1.294

Bedrijven Investeringszone (BIZ)

Op basis van de Verordening BI-Zone Eerbeek 2021-2025 heffen we een directe belasting. De huidige verordening loopt t/m 2025. De opbrengst wordt besteed aan activiteiten in de openbare ruimte en op het internet. Hiermee bevorderen we collectieve samenwerking en economische versterking van het centrum van Eerbeek.

De BIZ-bijdrage bedraagt per onroerende zaak € 566. In de begroting gaan we uit van een totale opbrengst van € 44.000.

Bedragen x €1.000

Opbrengst	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027
Baten	44	44	44

Afvalstoffenheffing

Bij de afvalstoffenheffing is het beleidsuitgangspunt dat 100% van de toe te rekenen kosten van de afvalverwerking gedekt wordt met de heffing. Dekkingstekorten of -overschotten worden verrekend met de voorziening Afvalstoffenheffing. Deze voorziening betrekken we bij de tariefstelling in de komende jaren en daarmee vangen we een deel van de kostenontwikkelingen de komende jaren op.

Door de overdracht van de belastingheffing naar Tribuut is de wijze van heffing veranderd. Er wordt geen voorlopige aanslag meer opgelegd op basis van het aantal ledigingen van het voorgaande jaar. Deze systematiek is weinig efficiënt en leverde daarmee onnodige kosten op. Het afval wordt ingezameld door Circulus. Het aantal ledigingen per huishouden wordt vervolgens aan Tribuut aangeleverd. Tribuut legt in 2024 een aanslag op voor de vaste bijdrage voor 2024 en een definitieve heffing op basis van het aantal ledigingen in 2023.

De kostenontwikkeling in het kader van CO2, de (aanloop)kosten van het nieuwe grondstoffenplan en de hogere indexering zijn zorgen er mede voor dat het tarief, rekening houdend met inzet van de voorziening afvalstoffenheffing, gemiddeld met 4,5% stijgt.

Bedragen x €1.000

Opbrengst	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027
Baten	1.639	1.709	1.786

Rioolheffing

Net als bij de afvalstoffenheffing is ook bij de rioolheffing het beleidsuitgangspunt dat 100% van de toe te rekenen kosten worden gedekt met de heffing. Dekkingstekorten of -overschotten verrekenen we met de egalisatievoorziening rioolheffing. De voorziening betrekken we bij de tariefstelling in de komende jaren. De egalisatievoorziening rioolheffing kan een deel van de kostenontwikkelingen in de komende jaren opvangen. Bij de berekening van de kosten is uitgegaan van de bedragen zoals opgenomen in het Programma Water en riolering inclusief de te nemen klimaatmaatregelen. Het tarief zal, rekening houdend met de inzet van de egalisatievoorziening rioolheffing, in 2024 met 25% moeten stijgen.

Op een aantal onderdelen moesten de cijfers ten opzichte van het vastgestelde Programma Water en riolering geactualiseerd worden voor deze begroting. De toegerekende loonkosten zijn aangepast op basis van de nieuwe cao, de stroomkosten zijn nu gebaseerd op het huidige contract en de overige kosten zijn geactualiseerd op basis van de consumentenprijsindexcijfers. Ten opzichte van het vastgestelde Programma Water en riolering betekent dit een stijging van 12%. Qua opbrengsten wordt naar aanleiding van het werkelijke waterverbruik 2022 rekening gehouden met een lager aantal m3 waterverbruik dan volgens het vastgestelde Programma Water en riolering. Rekening houdend met genoemde ontwikkelingen moet het tarief voor 2024 dus eenmalig stijgen met 25%.

Bedragen x €1.000

Opbrengst	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027
Baten	2.399	2.867	3.487

Kostendekkendheid

Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing geven we hieronder de kostendekkendheid aan. Onder kostendekkendheid vallen meer kosten dan alleen de kosten van de riolering en afval zelf. Ook kosten van overhead, minimabeleid, openbare reiniging, rente, btw en dividendopbrengsten worden doorberekend.

Bedragen x 1.000

<i>Berekening van de kostendekkendheid van een heffing</i>	<i>Afvalstoffenheffing</i>	<i>Rioolheffing</i>
Kosten product	€ 1.692	€ 2.150
Toevoeging aan voorziening		
Netto kosten taakveld (7.3/7.2)	€ 1.692	€ 2.150
<u>Toe te rekenen kosten:</u>		
Overhead op organisatiekosten	€ 72	€ 379
Kosten minimabeleid (taakveld 6.3)	€ 65	€ 75
Kosten openbare reiniging/straatvegen (taakveld 2.1)	€ 107	€ 161
Aandeel rente over investeringen (taakveld 0.5)		€ 370
Toevoeging aan reserve		
BTW	€ 319	€ 389
Totale kosten	€ 2.255	€ 3.523
Opbrengst heffing	€ 1.786	€ 3.487
Opbrengst product, excl. heffingen	€ 170	€ 18
Ottrekking aan voorziening	€ 299	€ 18
Netto opbrengsten taakveld (7.3/7.2)	€ 2.255	€ 3.523
Inzet reserve (taakveld 0.10)		
Opbrengst dividend (taakveld 0.5)		
Totale opbrengsten	€ 2.255	€ 3.523
Dekkingspercentage	100%	100%

Leges

De opbrengst van de leges wordt jaarlijks verhoogd met de inflatiecorrectie. Voor 2024 een percentage van 4,2%. Daarnaast wordt bij de rijks- en gemeentelijke leges burgerzaken rekening gehouden met daling van verwachte aantal documenten dat aangevraagd gaat worden (op basis van geldigheidsdatum).

Bij de leges ingevolge de APV wordt rekening gehouden met hogere kostendekkendheid, door verhoging van bepaalde leges en herinvoering van de evenementenvergunning.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden ook leges voor Omgevingsvergunningen (milieu) in rekening gebracht. Bij de leges omgevingsvergunning wordt op basis van werkelijke aantallen o.a. door corona, stikstof en pfas een volumevermindering verwacht en lagere legesinkomsten in verband met Private kwaliteitsborging (externe toetsing).

In de nieuwe legesverordening is rekening gehouden met de Omgevingswet, ervan uitgaande dat deze op 1 januari 2024 in werking treedt. De tariefstijging bedraagt eveneens 4,2%, uitgezonderd de tarieven die het rijk vaststelt.

Bedragen x €1.000

Opbrengst leges	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027
Balieverkopen 608.0	201	119	274
Naturalisaties 608.1	19	11	12
Burgerlijke stand 608.3	71	58	59
Overige vergunningen 650.6	10	13	14
Bouwvergunningen en controle 612.0	749	485	421

Begraafrechten

De graf- en begraafrechten zijn in 2020 verhoogd om de exploitatie van de begraafplaatsen naar verwachting per 2029 kostendekkend te krijgen. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd om prijsontwikkelingen in de markt te kunnen volgen. In 2024 is dit met 4,2%.

Bedragen x €1.000

Opbrengst Leges	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027
Baten	135	114	119

Het kwijtscheldingsbeleid

Met ingang van 2024 verlenen wij geen kwijtscheldingen meer via het minimabeleid, maar ontwikkelen wij kwijtscheldingsbeleid dat in lijn ligt met andere gemeenten binnen het werkgebied van Tribuut. Wij proberen daarbij wel binnen de wettelijke grenzen zoveel mogelijk rekening te houden met de situatie van mensen met een laag inkomen.

De lokale lastendruk

In deze paragraaf beschrijven we de beleidslijnen die van belang zijn voor de gemeentelijke belastingen en heffingen. De wijzigingen van de belastingverordeningen worden in de jaarlijkse, afzonderlijke, raadsvoorstellen vastgesteld.

Vanaf 1 januari 2023 heeft Brummen de heffing en inning van gemeentelijke belastingen uitbesteed aan Tribuut. Voor de meeste inwoners heeft dat geen directe gevolgen. Het is en blijft de gemeenteraad die de diverse belastingverordeningen vaststelt.

De Perspectiefnota 2024 gaat uit van inflatiecorrectie bij de belastingtarieven. Dit percentage komt voor 2024 uit op 4,2%.

Hoe verhoudt de lokale lastendruk zich ten opzichte van de omliggende gemeenten? Hiervoor vergelijken wij de cijfers van de Atlas van de Lokale Lasten 2023 van de COELO. De berekeningswijze van deze cijfers wijkt wel af van die van de gemeente zelf.

<i>Gemeente</i>	<i>Woonlasten eigenaar/bewoner meerpersoonshuishouden</i>	<i>Woonlasten huurder meerpersoonshuishouden</i>
Apeldoorn	€ 853	€ 293
Bronckhorst	€ 988	€ 562
Brummen	€ 1.149	€ 532
Doesburg	€ 1.027	€ 601
Rheden	€ 893	€ 386
Voorst	€ 944	€ 425
Zutphen	€ 885	€ 302

<i>Onderdeel</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Rioolheffing (huish 4 pers, waterverbruik 150 m3)	€ 354	€ 377	€ 471
OZB-aanslag eigenaren gedeelte	€ 391	€ 393	€ 410
Afvalstoffenheffing (140 l container 8x groenafval/7x restafval)	€ 161	€ 174	€ 182
Totale aanslag	€ 905	€ 944	€ 1.063
Procentuele ontwikkeling t.o.v. het voorgaande jaar	2,8%	4,3%	12,6%

B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

De grondslag voor deze paragraaf vinden we terug in artikel 11 van het BBV. Deze paragraaf gaat over de actuele risico's die we zien en het vermogen om deze risico's op te vangen. Maar ook over het beleid dat hieraan ten grondslag ligt. En tenslotte hoe de financiële positie van de gemeente Brummen zich ontwikkelt aan de hand van 6 financiële kengetallen. De opbouw van deze paragraaf ziet er als volgt uit:

- het beleid dat op de weerstandscapaciteit en de risico's van toepassing is;
- de inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- de inventarisatie van de risico's;
- de weerstandsratio
- de financiële kengetallen

Beleid weerstandscapaciteit en risico's

Het beleid rondom weerstandscapaciteit en risico's is opgenomen in de nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

- Het college geeft in relatie tot de nota weerstandsvermogen en risicobeheersing in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en het jaarverslag een actueel beeld van de financiële risico's in relatie tot de beschikbare weerstandscapaciteit.
- In de begroting wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing de gewenste weerstandscapaciteit bepaald.
- We stimuleren risicobewustzijn, communiceren open over risico's en de wijze waarop we met deze risico's omgaan.
- Risico's maken we expliciet zichtbaar in onze besluitvormingsprocessen met daarbij de wijze waarop we deze risico's kunnen beheersen of op kunnen (en willen) vangen.
- We stimuleren niet alleen risicobewustzijn van de risico's in onze eigen organisatie, maar ook van de risico's in organisaties waarmee we 'verbonden' zijn en de mogelijke impact van deze risico's op onze eigen organisatie.
- We accepteren dat een risicoprofiel nooit 100% volledig kan zijn.
- We leren van risico's en incidenten die zich, ondanks een adequaat risicomanagement, hebben voorgedaan en nemen passende maatregelen om herhaling te voorkomen.
- Via de reguliere planning & control-cyclus wordt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing gerapporteerd over de risico's van de gemeente, de manier waarop deze beheerst worden en de mogelijke impact van de risico's op de financiële positie van de gemeente.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Bij de inventarisatie van de weerstandscapaciteit kijken we naar de mogelijkheden die we als gemeente hebben om de risico's op te vangen. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden in incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen. Onder structurele weerstandscapaciteit worden de middelen verstaan die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen.

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit:

<i>Incidentele weerstandscapaciteit</i>		<i>Bedragen x 1.000</i>
Onderdeel	Verwachte omvang per 1-1-2024	
Algemene reserve		€ 8.106

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit:

<i>Structurele weerstandscapaciteit</i>		<i>Bedragen x 1.000</i>
Onderdeel	2024	
Onbenutte belastingcapaciteit		€ 560
Post onvoorzien		€ 20
Totaal structurele weerstandscapaciteit		€ 580

Toelichting onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is het bedrag dat nog aan extra inkomsten kan worden gegenereerd voor het geval dat zich tegenvallers voordoen. Daarbij wordt uitsluitend rekening gehouden met de onroerendezaakbelastingen, aangezien de meeste andere belastingen en heffingen kostendekkend of van beperkte betekenis zijn. Voor de berekening van de omvang van de onbenutte belastingcapaciteit wordt de ruimte in aanmerking genomen tussen de eigen tarieven (volgens deze begroting) en het normtarief voor de artikel 12-gemeenten.

De totale beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt:

<i>Totaal beschikbare weerstandscapaciteit</i>		<i>Bedragen x 1.000</i>
Onderdeel	Verwachte omvang per 1-1-2024	
Incidentele weerstandscapaciteit		€ 8.106
Structurele weerstandscapaciteit		€ 580
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit		€ 8.686

Inventarisatie van de risico's

Een keer per jaar maken we de balans op van de risico's die we gedurende het jaar vaststellen. Dit doen we volgens een methode die opgenomen is in de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing. Risico's kleiner dan € 25.000 nemen we niet mee in de inventarisatie omdat we er vanuit gaan dat we die kunnen dekken binnen de exploitatiebegroting. In september 2023 is de risico-inventarisatie 2023 vastgesteld. De geïnventariseerde risico's bedroegen in de begroting 2023 € 4.875.000. Deze risico-inventarisatie is in deze programmabegroting geactualiseerd en bedraagt nu € 4.435.000.

Hieronder worden de risicogebieden die een risico-inschatting van tenminste € 100.000 benoemd.

Bedragen x 1.000

Nr.	Programma - Focusgebied / basistaken	Risicogebied	Structureel of incidenteel?	Risico-inschatting begroting 2024	Risico-inschatting begroting 2023	Vershil
1.	2 - Focusgebied Ruimte voor Eerbeek / Eerbeek-Loenen 2030	Grondexploitatie	Incidenteel	€ 1.433	€ 1.433	€ 0
2.	4 - Basistaken Bedrijfsvoering en Financiën	Informatievoorziening	Incidenteel	€ 1.210	€ 1.210	€ 0
3.	Alle programma's	Grote calamiteiten	Incidenteel	€ 571	€ 502	€ 69
4.	Alle programma's	Algemeen	Structureel	€ 325	€ 0	€ 325
5.	4 - Basistaken Bedrijfsvoering en Financiën	Personeel	Structureel	€ 153	€ 153	€ 0
6.	Alle programma's	Inflatie	Structureel	€ 150	€ 875	€ -725
7.	3 - Focusgebied Sociaal Domein	Jeugdzorg	Structureel	€ 121	€ 121	€ 0
8.	1 - Basistaken Bestuur en Dienstverlening	Bestuur	Structureel	€ 104	€ 103	€ 1
9.	3 - Basistaken Vitale Samenleving	Beheer sportaccommodaties	Structureel	€ 100	€ 13	€ 87
	Overige risico's			€ 268	€ 465	€ -197
	Totaal risico-inventarisatie			€ 4.435	€ 4.875	€ -440

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de vorige programmabegroting zijn:

Nr. 4. Algemeen

Ondanks de inspanningen met betrekking tot risicomanagement zijn niet altijd alle risico's in beeld. Zo zag maar een enkeling de corona-pandemie of de inval in Oekraïne aankomen. Om deze onbekende risico's toch een plaats te geven in de risico-inventarisatie is 5% van de jaarlijkse kosten met een 10% kans van realisatie opgenomen als algemeen risico.

Nr. 6 Inflatie

In de vorige begroting was de ontwikkeling van inflatie nog zeer onzeker. Inmiddels zijn prijsstijgingen gestabiliseerd en opgenomen in de meerjarenraming. Het risico is daarmee deels beheerst en neemt dus af in omvang naar een potentiële impact van € 500.000 met een kans van 30%.

Nr. 8 Bestuur

Dit risico heeft betrekking op de vergoedingen voor oud-bestuurders van de gemeente. Dat heeft enerzijds betrekking op de pensioenverplichtingen die onderhevig kunnen zijn aan veranderende rekenrentes. Dit zou de gemeente kunnen stellen voor extra toevoegingen aan de voorziening. Anderzijds heeft het betrekking op de wachtgeldvergoeding bij tussentijds terugtreden van een bestuurder. Ook in dat geval moet de gemeente extra toevoegen aan de betreffende voorziening. In voorgaande inventarisaties was dit risico ook al opgenomen, maar niet apart toegelicht.

Nr. 9 Beheer sportaccommodaties

De begroting van stichting Sportkompas was in 2022 niet sluitend. Met gestegen energieprijzen moet rekening gehouden worden met een groter risico dat de gemeente de stichting moet bijstaan om de begroting rond te krijgen.

Overige risico's

In de vorige programmabegroting was nog een risico opgenomen voor schommelingen in het gemeentefonds, cq de algemene uitkering. Inmiddels is er een behoedzaamheidsreserve van € 1 miljoen ingesteld om dit risico af te dekken.

De weerstandsratio

In de beleidskaders van de nieuwe nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen dat de gewenste weerstandscapaciteit in de begroting bepaald wordt. De gewenste weerstandscapaciteit drukken we uit in de weerstandsratio. De weerstandsratio berekenen we door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door het bedrag aan geïnventariseerde risico's. Als de beschikbare weerstandscapaciteit precies genoeg is om alle risico's te dekken dan is de weerstandsratio 1.

In het financieel herstelplan van juni 2021 heeft de raad vastgesteld dat er in 2028 ruim voldoende weerstandsvermogen gerealiseerd moet zijn. Dit betekent een weerstandsratio van tenminste 1,6. Bij het vaststellen van de jaarstukken 2022 is dit bereikt door ruim € 2 miljoen van het jaarrekeningresultaat toe te voegen aan de algemene reserve.

Op basis van de geraamde beschikbare weerstandscapaciteit in 2024 en de risico-inschatting in deze begroting bedraagt de weerstandsratio op dit moment 1,96. Dit staat echter onder druk door de financiële impact die het ravijnjaar 2026 gaat hebben op de hoogte van de algemene reserve.

<i>Weerstandsratio</i>	<i>Bedragen x 1.000</i>
Onderdeel	2024
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	€ 8.686
Totaal risico-inschatting begroting 2023	€ 4.435
Weerstandsratio	1,96

Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat gemeenten een aantal financiële kengetallen opnemen. Deze kengetallen geven gezamenlijk een beeld van de financiële positie van de gemeente en maken het mogelijk om verschillende gemeenten met elkaar te vergelijken. Op de websites Findo en Gelderse financiën kunnen de cijfers vergeleken worden met alle Nederlandse of de Gelderse gemeenten.

Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles. Voor een goed beeld moeten de kengetallen in samenhang worden beoordeeld. De provincies hanteren signaleringswaarden voor de kengetallen. Deze zijn opgenomen in het gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK 2020 Gemeenten). De signaleringswaarden lichten we onder de kengetallen toe.

In onderstaande tabel zijn de financiële kengetallen van de gemeente Brummen opgenomen voor de meerjarenbegroting 2024-2027 met daarbij de vergelijkende cijfers vanuit de begroting 2023 en jaarstukken 2022.

Financiële kengetallen gemeente Brummen	Jaarstukken 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1a – Netto schuldquote, exclusief verstrekte leningen	67,6	97,7	88,5	79,7	84,3	84,0
1b – Netto schuldquote, inclusief verstrekte leningen	74,3	104,9	95,0	86,0	90,8	90,4
2 – De solvabiliteitsratio	19,3	13,5	19,6	21,0	21,9	19,9
3 – Kengetal Bouwgrondexploitatie	17,4	13,9	14,5	9,1	7,5	3,5
4 – Structurele exploitatieruimte	11,0	0,7	1,9	1,7	-3,0	-2,5
5 – Belastingcapaciteit – Woonlasten meerpersoonshuishoudens	114,8	112,5	121,5	121,5	121,5	121,5

Toelichting op de financiële kengetallen

1a – Netto schuldquote, exclusief verstrekte leningen

De netto schuld geeft het niveau van de schuldenlast van de gemeente weer ten opzichte van de eigen middelen. Bij de netto schuldquote worden alle schulden, verminderd met geldelijk bezit, afgezet tegen alle baten (exclusief mutaties reserves).

De volgende signaleringswaarden gelden;

- hoger dan 130%: meest risicovol,
- tussen 90% en 130%: neutraal,
- lager dan 90%: minst risicovol.

1b – Netto schuldquote, inclusief verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in welke mate er sprake is van doorlenen van kapitaal, wordt de netto schuldquote zowel exclusief (1a) als inclusief (1b) verstrekte leningen weergegeven. Zo wordt duidelijk wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast van de gemeente.

Hiervoor gelden dezelfde signaleringswaarden als onder 1a.

2 – Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft het eigen vermogen weer als percentage van het balanstotaal.

De volgende signaleringswaarden gelden;

- lager dan 20%: meest risicovol,
- tussen 20 en 50%: neutraal,
- hoger dan 50%: minst risicovol.

3 – Grondexploitatie

Het kengetal geeft aan het aandeel van boekwaarde van de gronden in exploitatie ten opzichte van de totale baten van de gemeente (exclusief mutaties reserves).

De volgende signaleringswaarden gelden;

- hoger dan 35%: meest risicovol,
- tussen 20% en 35%: neutraal,
- lager dan 20%: minst risicovol.

4 – Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting is. Ook geeft het aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen en/of er ruimte is voor nieuw beleid. Voor de berekening delen we het saldo van structurele baten en lasten vermeerderd met het saldo van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves door de totale baten.

De volgende signaleringswaarden gelden:

- lager dan 0%: meest risicovol,
- 0%: neutraal,
- hoger dan 0%: minst risicovol.

5 – Belastingcapaciteit – Woonlasten meerpersoonshuishoudens

Dit kengetal geeft aan wat de woonlasten in de gemeente Brummen zijn, uitgedrukt in een percentage van het landelijk gemiddelde. De cijfers van de Brummense lokale lastenmonitor in de paragraaf A. Lokale heffingen, vormen de basis van de berekening.

De volgende signaleringswaarden gelden;

- hoger dan 105%: meest risicovol,

- tussen 95% en 105%: neutraal,
- lager dan 95%: minst risicovol.

Beoordeling financiële kengetallen

De financiële kengetallen laten zien dat de financiële positie van de gemeente Brummen de eerste jaren voldoende is, maar vanaf 2026 sterk onder druk staat door de ravijnjaren 2026 en 2027. Zo verbetert de netto schuldquote door een forse afname van de vaste schuld en is de solvabiliteitsratio toegenomen door toevoegingen aan de reserves. De boekwaardes van de grondexploitaties nemen de komende jaren af, waardoor ook de risico's afnemen en in 2024 en 2025 is er een gezonde structurele exploitatieruimte.

Door het ravijnjaar 2026 nemen de structurele baten, als gevolg van de korting van het gemeentefonds, sterk af. Dit heeft een sterk negatief effect op de netto schuldquote en de structurele exploitatieruimte. Als de begrotingstekorten opgevangen moeten worden met de reserves heeft dit ook een nadelig effect op de solvabiliteitsratio. Daarnaast laat de belastingcapaciteit zien dat de lokale lasten ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse woonlasten in 2023 al boven 120% uitkomen. Dit betekent dat er weinig ruimte is om via belastingverhogingen het structurele beeld bij te stellen.

C. Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot onze 'grotere' kapitaalgoederen. Hierbij denken we aan de kosten van aanleg en instandhouding van wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Een groot deel van het 'vermogen' van onze gemeente bestaat uit het bezit van wegen, rioleringen, groenvoorzieningen en gebouwen. Een zorgvuldig beheer en onderhoud hiervan vinden we dan ook belangrijk. Daarnaast wordt de kwaliteit van het openbaar gebied door inwoners vaak het meest intensief beleefd. Zwerfvuil, loszittende stoeptegels, boomwortels, slecht onderhouden gebouwen, moeilijk toegankelijke gemeentelijke gebouwen: deze onderwerpen raken inwoners direct.

De kosten van instandhouding van wegen, groen, riolering en gebouwen berekenen we aan de hand van beheer- en uitvoeringsplannen. De hoogte van de onderhoudskosten zijn voor een deel te beïnvloeden door keuzes te maken in het niveau van onderhoud. In de beheerplannen hebben we de kwaliteit van het beheer van de openbare voorzieningen benoemd. De onderhoudsstaat van de voorzieningen wordt volgens landelijke normen (CROW) gemeten en geanalyseerd. De vastgestelde kwaliteitsniveaus en resultaten van de metingen zijn het toetsingskader voor bestuur en medewerkers.

In 2017 hebben we een Integrale visie Beheer Openbare Ruimte opgesteld. In deze visie staan de kaders waarbinnen het beheer van de openbare ruimte plaatsvindt. Hierin staat de ambitie om de buitenruimte beter toekomstbestendig en duurzaam te maken.

Wegen

In 2023 is het gemeentelijk wegenbestand geïnspecteerd. Op basis van de resultaten van de weginspectie en het beheerplan Wegen 2020-2024 wordt een onderhoudsplanning voor 2024 en 2025 opgesteld. Het wegenbeheerplan wordt in 2024 geactualiseerd. In 2025 wordt het gemeentelijk wegenbestand opnieuw geïnspecteerd.

Voor de financiering van de uitvoering voegen we jaarlijks een bedrag toe aan de voorziening Onderhoud wegen. Uit deze voorziening bekostigen we het groot onderhoud van de asfalt- en elementen-verhardingen en ook de oppervlaktebehandelingen. Financiële overzichten vindt u elders in deze begroting in het hoofdstuk Financiële positie.

Naast het uitvoeringsbudget voor repeterend onderhoud is er een incidenteel renovatiebudget voor het herinrichten van wegen beschikbaar (€ 2,5 mln/jr). Bij deze renovaties wordt gekeken hoe de wegen passend bij hun verkeersfunctie op een duurzame en klimaatbestendige wijze heringericht kunnen worden. Op basis van de resultaten van het in 2023 opgestelde Mobiliteitsplan worden de geselecteerde wegen nader beoordeeld en geprioriteerd.

Het asfaltonderhoud en de straat- en andere werkzaamheden worden in de markt gezet en aanbesteed.

Wegenonderhoud	2024	2025	2026	2027
per 1-1	€ 392	€ 701	€ 589	€ 653
Toevoeging vanuit exploitatie	€ 868	€ 868	€ 868	€ 868
Onttrekking vanuit wegenbeheersplan	-€ 558	-€ 980	-€ 804	-€ 1.022
per 31-12	€ 701	€ 589	€ 653	€ 498

Bruggen

In 2020 zijn de bruggen over het Apeldoorns kanaal geïnspecteerd op mogelijke gebreken. Groot onderhoud voorzien we niet eerder dan in 2032.

Openbare reiniging

Het reinigen van de openbare ruimte (verwijderen zwerfvuil) wordt uitgevoerd op beeldniveau B. Dat is het basisniveau. Mede door de inzet van de vele vrijwilligers wordt er op veel plekken A-niveau gemeten. De vrijwilligers merken het effect van de invoering van statiegeld op plastic flesjes en blikjes en rapen beduidend minder flesjes.

Het vegen van wegen is op bestekbasis tot en met 2026 uitbesteed. Het bestekmatig vegen van wegen gebeurt alleen binnen de bebouwde kom. Het vegen van wegen wordt binnen heel de bebouwde kom ook op B-niveau uitgevoerd. Niet alleen wordt de uitstraling van de openbare ruimte daar beter door; het scheelt ook in de groei van onkruid op de verhardingen.

In de herfstperiode zetten we een veegwagen in voor het verwijderen van blad. Het ruimen van het blad vindt dan gecoördineerd per wijk plaats. Op de eerste werkdag na 1 januari wordt de veegwagen ingezet om het achtergelaten vuurwerk op te vegen.

Huishoudelijk afval

Er is in 2021 een nieuw beleids- en een uitvoeringsplan voor huishoudelijk afval opgesteld. Hierin ligt de nadruk nog meer op het inzamelen van grondstoffen. We streven er naar de hoeveelheid restafval verder terug te dringen naar 80 kg restafval per inwoner per jaar in 2025. Een inwoner van de gemeente Brummen had in 2022 gemiddeld 107,4 kg restafval per jaar. Dat is 7,2 kg minder per inwoner dan in 2021. Er zijn meerdere maatregelen doorgevoerd om de afvalscheiding verder te bevorderen. Het plaatsen van extra ondergrondse containers voor restafval heeft vertraging opgelopen.

Samen met de andere Circulus-gemeenten blijven we zoeken naar een format waarbij de afvalscheiding verder toeneemt zonder dat de her te gebruiken grondstoffen te veel vervuild worden. Voor 2025 is het opstellen van een nieuw Grondstoffenbeleidsplan voorzien.

De kosten voor het inzamelen en verwerken van het huishoudelijke afval worden voor 100% gedekt door de afvalstoffenheffing. Hierbij hanteren we het principe “de vervuiler betaalt”.

Openbare straatverlichting

Op basis van het beleidsplan openbare verlichting verduurzamen we het bestand van lichtmasten en armaturen.

Het regulier onderhoud van de verlichting (o.a. vervangen kapotte armaturen) is uitbesteed. Vanaf maart 2024 komt er een nieuw onderhoudsbestek in combinatie met een vervangingsbestek om verdere verduurzaming vorm te geven. Vanaf 2024 is het verlichtingsbestand ook ingericht om op afstand gestuurd te kunnen dimmen. Hiermee kan meer gericht verlicht worden en bovendien energie bespaard worden.

Riolering

In december 2022 heeft de gemeenteraad het Programma Water & Riolerings 2023 – 2027 vastgesteld

Iedere vijf jaar stellen we het programma opnieuw op. Dat geeft ons de kans om nieuwe ontwikkelingen in beleid op te nemen en vooruitstrevend te blijven in de manier waarop wij met onze watertaken omgaan. Een belangrijke wijziging komt met de invoering van de Omgevingswet. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vervalt de verplichting om een Gemeentelijk

Rioleringsplan op te stellen. We hebben binnen de gemeente een vastgestelde omgevingsvisie. In de bestaande omgevingsvisie ontbreekt de visie op onze zorgtaken. Daarom is in het programma Water & Riolerings de visie op onze zorgtaken meegenomen. Tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet fungeert dit programma als een Gemeentelijk Rioleringsplan.

Doelen van dit beleid:

Het beschermen van de volksgezondheid tegen infectieziekten.

Het schoonhouden van de bodem en het oppervlaktewater.

Het voorkomen van schade door hevige regenval en/of bij extreme droogte.

Het voorkomen en beperken van structureel nadelige gevolgen van grondwater voor de aan de grond gegeven bestemming.

Met dit beleid zorgen we ervoor dat deze functies gewaarborgd blijven. We dragen zo bij aan een veilige en gezonde leefomgeving, nu en in de toekomst.

Voor onderhoud aan rioolgemalen, (correctief) onderhoud en onderzoek aan het rioolstelsel zijn binnen de exploitatiebegroting jaarlijkse budgetten beschikbaar. Voor toekomstige renovaties van rioolstelsels is een voorziening beschikbaar die jaarlijks wordt gevoed ten laste van de exploitatiebegroting. De storting wordt jaarlijks gebaseerd op gegevens uit het rioolbeheerpakket en het kostendekkingsplan uit het programma Water & Riolerings.

De kosten voor het rioolstelsel worden voor 100% gedekt door de rioolheffing. Hierbij hanteren we het principe “de vervuiler betaalt”.

Rioolrenovaties	2024	2025	2026	2027
per 1-1	€ 903	€ 771	€ 1.271	€ 487
Toevoeging vanuit exploitatie	€ 500	€ 500	€ 930	€ 930
Onttrekking vanuit gemeentelijke rioleringsplan voor renovaties	-€ 632	€ 0	-€ 1.714	-€ 1.331
per 31-12	€ 771	€ 1.271	€ 487	€ 86

Bermen en sloten

De biodiversiteit staat onder druk. Om de biodiversiteit te verbeteren is gestart met het opstellen van een biodiversiteitsplan voor de gemeente. Eén van de gebieden waar winst behaald kan worden ten aanzien van de biodiversiteit is het berm- en slootbeheer. Door gericht verschravingsbeheer kan in de bredere berm- en sloten meer soortenrijkdom optreden. Om dit te bereiken is in 2023 een nieuw maaibestek op de markt gebracht. In dit nieuwe bestek wordt met ingang van 2023 ongeveer 20% van de berm- en sloten ecologisch beheerd. Dit ecologisch beheer zal t/m 2027 stapsgewijs jaarlijks met 20% worden uitgebreid naar 100% ecologisch beheer in de kansrijke berm- en sloten.

Het vrijkomende maaisel van berm- en sloten wordt zo veel mogelijk op agrarische gronden in onze gemeente verwerkt.

De afwaterende functie van veel bermgreppels en -sloten is in de afgelopen jaren verslechterd door dichtslibben. Duikers raken verstopt door te hoog liggende aangrenzende slootbodems. De milieu- en natuurwetgeving maakt uitdiepen van de greppels, net als het aflagen van berm- en sloten, tot een kostbare kwestie. In afwachting van nieuwe uitgangspunten en mogelijke ingrepen in de waterhuishouding in het kader van het project Waardevol Brummen worden in 2024 alleen verstopte duikers gangbaar gemaakt en vinden geen structurele verdiepingen van greppels en sloten plaats.

Op enkele locaties zijn ongewenste invasieve exoten in berm- en sloten aanwezig. Om de invasieve soorten structureel aan te pakken wordt een bestrijdingsplan voor de gemeente opgesteld. Het plan is erop gericht de mate van overlast te beheersen en schade te beperken aangezien uitroeien niet haalbaar is.

Openbaar groen

Het inrichtingsniveau en het onderhoud van het openbaar groen in de gemeente heeft haar basis in het groenbeleid- en groenbeheerplan. Beide plannen zijn geactualiseerd en worden na de zomer van 2023 ter vaststelling aan het bestuur aangeboden. De nieuwe groenplannen zijn een goede basis voor het duurzaam beheer van onze groenvoorzieningen. Er wordt geanticipeerd op de klimaatontwikkelingen en benodigde verbetering van de biodiversiteit. Aanplant van meer bomen en aangepast maaibeheer zijn hier voorbeelden van. Hiervoor zijn de nodige herinrichtingen van plantsoenen noodzakelijk. Deze worden waar mogelijk in combinatie met andere werken en in samenspraak met onze inwoners uitgevoerd.

Het onderhoudsniveau in het openbaar groen is op basisniveau (B-niveau CROW). Onderzocht wordt of (delen van) de openbare ruimte op A-niveau onderhouden moeten worden.

Begraafplaatsen

De groenvoorzieningen op de begraafplaatsen hebben veel te lijden gehad van droge en hete zomers. Veel oudere beplantingen zijn bezweken of verkeren in slechte staat. Er is een begin gemaakt met planmatige vervanging van deze beplantingen. De uitvoering wordt over meerdere jaren verspreid.

Het op de begraafplaats Brummen aanwezige graf- en rijksmonument van Bogaardt verkeert in een verwaarloosde staat. Betrokken inwoners van Brummen zijn bezig met het oprichten van een Stichting die zich gaat ontfermen over het grafmonument. Door de Coronapandemie heeft dit project twee jaar stil gelegen. Het doel van de stichting is het monument te restaureren en daarmee voor de toekomst te behouden. Na renovatie komt het onderhoud (weer) bij de gemeente te liggen. Het onderhoudsniveau op de begraafplaatsen vindt plaats op B-niveau (CROW kwaliteitscatalogus).

Boombeheer

Gemeentelijke bomen worden volgens de wettelijke normen geïnspecteerd. Het boomonderhoud vindt op een basisniveau plaats. Prioriteit bij het onderhoud krijgt het voorkomen van gevaarlijke situaties en schade aan derden. Voor het verwijderen van een deel van de dode en slechte bomen worden vrijwilligers van de groep Holthakkers ingezet.

Vanaf 2017 is er een toename van overlast door de eikenprocessierups in inlandse eiken merkbaar. Gezien het gezondheidsrisico en ongemak voor mens en dier wordt de rups op gemeentebomen (selectief) bestreden. Uitgangspunt hierbij is dat de overlast van de rups op den duur door het optreden van natuurlijk evenwicht in omvang afneemt en acceptabel is.

Binnen de bebouwde kom en aan doorgaande fietsroutes wordt de rups in het voorjaar preventief bestreden door bespuiting met aaltjes. Dit kan alleen op locaties waar geen beschermde vlinders voorkomen waardoor grote delen van de bebouwde kom voor deze bestrijdingsmethode afvallen. Door inzaai van bloemenmengsel met bloemen die de natuurlijke vijanden van de rups aantrekken en aangepast maaibeheer wordt de natuurlijke bestrijding van de rups een impuls gegeven. In de zomermaanden worden aanwezige nesten van de rups weggezogen. De te bestrijden locaties en gebieden zijn vastgesteld in een bestrijdingsprotocol.

Bosbeheer

Het gewenste uit te voeren bosbeheer voor de gemeentelijke bossen is vastgelegd in het bosbeheerplan. Hierin wordt meer ruimte gegeven aan inheemse loofhoutsoorten, aan ecologische processen en een verlaging van het risico op stormschade en bosbrand. Het huidige beheer is vooral gericht op het voorkomen van overlast en schade aan derden. In het Wilhelminapark wordt het bosbeheer uitgevoerd in samenwerking met de aldaar actieve bosgroep.

Speeltoestellen

De gemeentelijke speeltoestellen worden conform de wettelijke eisen structureel gecontroleerd op gebreken (5x per jaar). Gebreken worden waar mogelijk gerepareerd. Onveilige en niet te repareren speeltoestellen worden verwijderd. Vervanging van speeltoestellen en herinrichting van speellocaties vindt plaats volgens uitgangspunten die in 2019 zijn vastgesteld. Herinrichting van speellocaties gaat in overleg met de buurt.

Sportvelden

De sportvelden worden door de gemeente dusdanig onderhouden dat ze voldoen aan de bespelingseisen van de sportbonden. De gemeente beheert natuurgrasvelden, rubber en zand ingestrooide kunstgrasvelden en hybridevelden. Groot onderhoud aan de velden vindt plaats in overleg met de betreffende sportverenigingen.

Gemeentelijke gebouwen

Voor periodiek- en groot onderhoud is een voorziening beschikbaar die jaarlijks wordt gevoed. Uit de voorziening moet het onderhoud worden bekostigd van alle gebouwen die bij de gemeente in eigendom zijn. Deze bedragen zijn exclusief te nemen verduurzamingsmaatregelen en het wegwerken van eventueel uitgesteld onderhoud. De financiële overzichten staan in het hoofdstuk Financiële positie.

Sportcomplex Rhienderoord wordt verduurzaamd. Hiervoor is extra budget beschikbaar gesteld. Reguliere onderhoudswerkzaamheden die in de nabije toekomst gepland staan, zijn in het meerjarenonderhoudsplan naar voren gehaald om gecombineerd met de verduurzamingswerkzaamheden uitgevoerd te worden. Denk bijvoorbeeld aan het vervangen van dakbedekking, voordat er zonnepanelen op worden geplaatst.

Het reguliere onderhoud van schoolgebouwen wordt gedaan door de schoolbesturen. Alleen nieuwbouw, uitbreiding en zeer groot onderhoud valt nog onder de gemeente. Aanvragen daarvoor lopen via de huisvestingsverordening voor het onderwijs. Budget wat hiervoor nodig is wordt jaarlijks aangevraagd en via de investeringslijst in de begroting inzichtelijk gemaakt.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen	2024	2025	2026	2027
per 1-1	€ 3	€ 92	€ 366	€ 276
Toevoeging vanuit exploitatie	€ 527	€ 527	€ 527	€ 527
Onttrekking vanuit gebouwenbeheersplan	-€ 437	-€ 253	-€ 617	-€ 481
per 31-12	€ 92	€ 366	€ 276	€ 321

Actualiteit van beheers- en beleidsplannen

De beleids- en beheerplannen plannen voor de openbare ruimte hebben over het algemeen een looptijd van 4 of 10 jaar. Voor de periode 2024-2027 zijn de volgende plannen te actualiseren:

2024: Beheerplan Wegen

2025: Grondstoffenplan en Uitvoeringsplan Grondstoffeninzameling

D. Financiering

Algemeen

In de paragraaf Financiering geven we informatie over de manier waarop de gemeente geld aantrekt. We beschrijven hoe we de financieringsfunctie uitvoeren voor de jaren 2024 – 2027. De wet Financiering Decentrale Overheden (wet FIDO) en de wet Hof zijn de kaders waarbinnen de uitvoering van de financieringsfunctie plaatsvindt. Daarnaast heeft de raad kaders vastgesteld in de financiële verordening en in het treasurystatuut.

Het gemeentelijke financieringsbeleid is opgesteld om te voorzien in de financieringsbehoefte op korte en op lange termijn. De belangrijkste doelstelling is het beheersen van de risico's die hieraan verbonden zijn en de rentekosten te beperken.

Renteontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) bepaalt het monetaire beleid. De ECB ziet de zorg voor stabiele prijzen als de allerbeste bijdrage die de centrale banken kunnen leveren aan de welvaart van mensen in Europa. Daarbij hoort een inflatie van 2% in het hele eurogebied, op de middellange termijn. Dat maakt de prijsontwikkeling voor iedereen duidelijk en voorspelbaar. De huidige inflatie is thans fors hoger. Prijsstabiliteit draagt bij aan de toename van economische welvaart en de potentiële groei van de economie.

De door de ECB gehanteerde herfinancieringsrente is van invloed op de ontwikkeling van de rente op de kapitaalmarkt (lange termijn leningen). Vanaf 2016 was dit percentage ca. 0%, in 2022 is hier verandering in gekomen.

De Euribortarieven worden gehanteerd om de geldmarkten (korte termijn leningen) te bepalen. Dit tarief was in Juni 2023 ongeveer 4,0%. (December 2022: 2,5%)

Risicobeheer

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen: de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

De financieringsbehoefte is afhankelijk van de geplande uitgaven, inkomsten en investeringen.

Hieronder volgt een overzicht van de schuldpositie met lang lopende leningen. De (resterende) looptijd varieert van 1 jaar tot 13 jaar. Het gemiddelde rente tarief ligt rond 0,5%. Jaarlijks lossen we lange-termijnleningen af. De totale aflossing mag niet hoger zijn dan 20% van de begroting van dat jaar. In 2024 en de daaropvolgende jaren zal de renterisiconorm niet overschreden worden.

Rente risiconorm

Omschrijving (bedragen x 1.000)	2024 prognose	2025 prognose	2026 prognose	2027 prognose
Begroting	€ 65.635	€ 67.338	€ 67.676	€ 68.580
Rente risiconorm (20% begroting)	€ 13.127	€ 13.468	€ 13.535	€ 13.716
Stand leningen 1 januari	€ 49.617	€ 50.451	€ 50.482	€ 51.982
Nieuwe leningen	€ 11.000	€ 10.300	€ 11.300	€ 14.000
Reguliere aflossingen	€ 10.166	€ 10.269	€ 9.800	€ 12.433
Stand leningen per 31 december	€ 50.451	€ 50.482	€ 51.982	€ 53.549
Saldo rentelasten	€ 623	€ 897	€ 1.148	€ 1.362

Kasgeldlimiet

Het maximale op te nemen kasgeld is gebonden aan een limiet (8,5% van het begrotingstotaal). De uitnutting ervan wordt berekend aan de hand van het saldo van de vlottende middelen en vlottende schulden.

Kasgeldlimiet

Omschrijving (bedragen x 1.000)	2024 prognose	2025 prognose	2026 prognose	2027 prognose
Begroting	€ 65.635	€ 67.338	€ 67.676	€ 68.580
Kasgeldlimiet (8,5% begroting)	€ 5.579	€ 5.724	€ 5.752	€ 5.829

Verstreckte leningen

Rentebaten Verstreckte leningen

Omschrijving Partij	2024	2025	2026	2027
Stichting Welzijn Brummen	€ 2.764	€ 2.564	€ 2.363	€ 2.159
Alliander	€ 84.666	€ 84.666	€ 84.666	€ 84.666
IJsselwind	€ 933	€ 933	€ 933	€ 933
E.B.E.M.	€ 161	€ 161	€ 161	€ 161
Rentebaten totaal	€ 88.524	€ 88.324	€ 88.123	€ 87.919

Rente

Een groot deel van onze (externe) rentelasten ligt vast omdat in het verleden geldleningen zijn opgenomen waarbij de op dat moment geldende markrente voor langere tijd contractueel is vastgelegd.

Rentetoerekening

De toerekening van rente aan producten berekenen we op basis van de zogenoemde “rente-omslag”. Dit houdt in dat de totale rentelast moet worden verrekend op basis van de boekwaarde van de relevante investeringen aan de hand van een “gemiddeld” rentepercentage.

Het percentage voor de omslagrente wordt afgerond binnen een marge van 0,5%. De ruimte van 0,5% is bedoeld voor feitelijke afronding naar een dichtstbijzijnde handige rekenrente en dient ter stabiliteit bij kleine afwijkingen in navolgende jaren. Door deze afronding wijkt de rente die we aan taakvelden toerekenen enigszins af van de daadwerkelijke rentekosten. Het verschil wordt als renteresultaat verantwoord op het taakveld treasury en is zichtbaar als resultaat in het renteschema.

Bouwgrondexploitatie

Ten aanzien van de bouwgrondexploitatie moet een rente (percentage) worden toegerekend, die gerelateerd is aan de werkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen (de leningen). Voor de complexen leidt dit tot een rentebelasting van 0,93%.

Over de waarde van de grondexploitatie wordt rente berekend en geboekt als bate in de exploitatie. Het te hanteren percentage volgt uit onderstaande berekening:

Omschrijving (bedragen x 1.000)	2024
Rente leningenportefeuille volgens begroting 2024	1,24%
Eigen vermogen cf begroting 2024	€ 21.465
Vreemd vermogen cf begroting 2024	€ 64.733
Balanstotaal cf begroting 2024	€ 86.198
Rentetarief grex	0,93%

Renteschema

Schema renteomslag berekening	2023	2024	2025	2026	2027
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering					
a1. Rente afgesloten leningen t/m 2022	€ 527.603	€ 459.241	€ 405.305	€ 352.410	€ 246.330 +
a2. Rente nog af te sluiten leningen 2023-2027	€ -	€ 177.447	€ 500.410	€ 794.326	€ 1.113.092 +
a3. Lening tbv. De Stichting Welzijn Brummen	€ 2.961	€ 2.764	€ 2.564	€ 2.363	€ 2.159 +
b. Af: De externe rentebaten over de lange en korte financiering	€ -28.725	€ -16.103	€ -10.923	€ -1.344	€ - -
Saldo rentelasten en rentebaten	€ 501.839	€ 623.349	€ 897.356	€ 1.147.755	€ 1.361.581 +
c1. Af: De rente die direct aan de grondexploitatie wordt doorgerekend	€ -93.375	€ -82.080	€ -84.553	€ -61.480	€ -53.266 -
c2. Af: De rente van projectfinanciering die direct aan het betreffende taakveld / product wordt toegerekend (lening SWB)	€ -2.961	€ -2.764	€ -2.564	€ -2.363	€ -2.159 -
c3. Bij: De rentebaten van doorverstrekte leningen, als daarvoor een specifieke lening is aangetrokken en als deze bate rechtstreeks aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€ -	€ -	€ -	€ -	€ - +
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€ 405.503	€ 538.505	€ 810.239	€ 1.083.912	€ 1.306.156 +
d1. Bij: Rente over het eigen vermogen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0 +
d2. Bij: Rente over voorzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0 +
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente (via rente-omslag)	€ 405.503	€ 538.505	€ 810.239	€ 1.083.912	€ 1.306.156 +
e. Af: De aan taakvelden toegerekende rente (rente-omslag)	€ -298.863	€ -540.129	€ -918.187	€ -1.105.185	€ -1.318.500 -
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury	€ 106.640	-€ 1.624	-€ 107.948	-€ 21.273	-€ 12.344
Rente-omslag per jaar	0,60%	0,78%	1,16%	1,52%	1,80%
Te hanteren rente-omslag mag afgerond op 0,5% cf. BBV	0,50%	0,75%	1,25%	1,50%	1,75%

Vennootschapsbelasting

Gemeenten kunnen te maken hebben met de vennootschapsbelasting. Vooralnog wordt ervan uitgegaan dat de gemeente Brummen niet door de ondernemerspoort komt en daarom niet vennootschapsbelastingplichtig is.

E. Bedrijfsvoering

Algemeen

Het realiseren van doelstellingen is mede afhankelijk van een goede sturing en van een goede interne bedrijfsvoering. In deze paragraaf gaan we in op actuele ontwikkelingen op het terrein van de bedrijfsvoering.

Planning en Control

Als vertegenwoordiger van de inwoners van onze gemeente heeft de gemeenteraad een kaderstellende en controlerende rol. Middels deze begroting stelt de raad vast voor 2024 welke doelen de gemeente nastreeft, de maatregelen die daarvoor worden genomen en de middelen (personeel en geld) die hiervoor beschikbaar zijn. Via de twee bestuursrapportages kan hierop gecontroleerd en bijgestuurd worden.

Ook in 2024 zal binnen het sociaal domein hard worden gewerkt om nog beter in control te komen. Er zijn twee voortgangsrapportages over de implementatie van het rapport 'Naar een evenwichtig sociaal domein' aan de raad aangeboden. Met de voortgangsrapportages wordt inzicht geboden in het verwachte financiële resultaat, de uitvoering van de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet en de voortgang van de bouwstenen en projecten basis op orde.

Rechtmatigheidsverantwoording

Bij de jaarstukken worden twee verklaringen afgegeven: rechtmatigheid en getrouwheid. Rechtmatigheid houdt in dat de (financiële) handelingen van de gemeente in het boekjaar in overeenstemming met wet- en regelgeving zijn uitgevoerd. Getrouwheid houdt in dat de jaarstukken een juist en volledig beeld geven van het boekjaar. Voorheen waren beide verklaringen onderdeel van de controleverklaring van de accountant. Met ingang van de jaarstukken 2023 legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af over rechtmatigheid. De accountant geeft nog steeds een oordeel over de getrouwheid van de jaarstukken en toetst daarmee ook de juistheid en volledigheid van de rechtmatigheidsverantwoording.

De verandering heeft tot doel om het gesprek over rechtmatigheid te laten plaatsvinden tussen gemeenteraad en college.

Personeel en Organisatie

Personeel en Organisatie

De gemeentelijke organisatie werkt klant- en procesgericht met 'lean' als leidend principe. Wij werken vanuit de kernwaarden dichtbij, aandacht, samen en bewust. Wij zijn continu gericht op verbeteren en het behalen van de afgesproken resultaten voor inwoner, organisatie, bestuur of college.

Strategische Personeelsplanning

In 2021 heeft als onderdeel van de bestuurskrachtmeting een benchmarkonderzoek plaatsgevonden. Een belangrijke aanbeveling uit het onderzoek is dat het strategisch vermogen van de organisatie versterkt moet worden. Met de benchmark als basis willen we door middel van strategische personeelsplanning ervoor zorgen dat de gemeente Brummen op het juiste moment, op de juiste plaats beschikt over de juiste mensen in zowel kwantitatieve als kwalitatieve zin.

In 2023 is onder begeleiding van Berenschot een SPP (Strategische Personeels Planning)-project doorlopen. De personele knelpunten zijn met oplossingsrichtingen in kaart gebracht. In 2024 zal het

SPP-traject in lijn worden gebracht met de reguliere P&C-cyclus. Het SPP dient jaarlijks als input voor de perspectiefnota en vervolgens voor de begroting.

Krapte op de arbeidsmarkt

Net als vele andere organisaties heeft ook Brummen heeft te maken met een arbeidsmarkt waarin schaarste heerst. Vacatures staan langer open. Dit kan ook een risico vormen voor het behalen van de ambities en doelstellingen in deze begroting. Om verzekerd te zijn van de beschikbaarheid van gekwalificeerde medewerkers blijven we ons in 2024 richten op het verbeteren van onze positie op de arbeidsmarkt en zetten in op employer branding. En daarnaast zoeken we de samenwerking op met andere gemeenten.

Duurzame inzetbaarheid

Het is van essentieel belang om gericht in te spelen op het belang van duurzame inzetbaarheid. Dat gaat over vitaliteit, maar ook over het bieden van meer ruimte aan werknemers om in te spelen op wat in hun leven nodig is, persoonlijke en professionele ontwikkeling. Daarom houden wij ook in 2024 de focus op de thema's mobiliteit, vitaliteit, ontwikkeling, medewerkerstevredenheid en de balans belasting – belastbaarheid.

RI&E

Vanuit de regelgeving over de arbeidsomstandigheden is het verplicht om een Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) uit te voeren. De Arbowet verplicht organisaties de RI&E actueel te houden. Door het tijd- en plaatsafhankelijk werken is het nodig de bestaande RI&E te actualiseren. Op basis van RI&E worden plannen van aanpak opgesteld en zullen de aandachtspunten planmatig worden aangepakt. Het is de bedoeling dat de RI&E in 2024 weer wordt geactualiseerd.

Formatie, loonsombeheer en inhuurkosten

De vraag vanuit de samenleving is aan verandering onderhevig. Het is daarom noodzakelijk om continu te peilen welke nieuwe ontwikkelingen in wettelijke taken, ambities en afspraken uit het bestuursakkoord op ons afkomen. In 2024 sturen wij op de vastgestelde fte-begroting. Uitbreiding van capaciteit zal via een vastgesteld proces worden beoordeeld. De invulling van formatie, de loonsom en inhuurkosten wordt gemonitord door management, HR en financiën.

Ontwikkeling aantal fte's

In de Perspectiefnota 2024 is een aantal formatie-uitbreidingen opgenomen om de bestuurskracht te versterken en een aantal knelpunten op te lossen. Hierbij valt te denken aan de strategisch bestuursadviseur, beleids capaciteit openbare ruimte en uitbreidingen in beleid en uitvoering van het sociaal domein.

Het totaal van deze uitbreidingen maakt dat de ambtelijke organisatie met 12,3 fte toeneemt. Hiermee wordt opvolging gegeven aan de eerdere besluitvorming door de gemeenteraad (juni 2023) inzake de Jaarstukken 2022 (incl. bijlage D406612), de Notitie Investerings Organisatie (D409114 / D405940) en de 1e Bestuursrapportage 2023.

Loonsomontwikkeling

De loonsom over 2024 laat een toename zien van € 2,4 miljoen ten opzichte van de loonsom bij de begroting 2023. Dit wordt verklaard door CAO-ontwikkelingen en formatie-uitbreidingen. De CAO van 2023 bleek € 700.000 hoger uit te vallen dan geraamd. Dit werkt ook door in de opvolgende jaren. De formatie-uitbreidingen van de Perspectiefnota leiden tot een toename van de lasten van € 1.065.000, waarvan € 155.000 is opgevangen binnen de niet-personele budgetten. Tot slot is er rekening gehouden met een CAO-ontwikkeling in 2024 van 4,7%. Dit levert een extra last op van € 661.000.

Het verschil in zowel formatie als loonsom is als volgt te verklaren:

<i>Bedragen x 1.000</i>	FTE	Loonsom
Programmabegroting 2023-2026	178,6	13.963
Perspectiefnota 2024		
Notitie knelpunten		
- Strategisch bestuursadviseur	1,0	45
- Beleidscapaciteit openbare ruimte	1,0	90
- Noodzakelijke beleidsformatie sociaal domein	2,2	185
- Uitbreiding formatie visie op sport en bewegen	0,3	20
- Uitbreiding concerncontrol ivm rechtmatigheidsverantwoording	1,0	90
- Adviseur recruitment	1,0	90
	6,5	520
Beleidsadviseur economische zaken	1,0	90
Uitbreiding formatie sociaal domein	4,8	455
	5,8	545
Stelpost CAO 2023		700
		700
Ontwikkelingen programmabegroting 2024-2027		
Index CAO 4,7%		739
Overige verschillen		-75
		664
Programmabegroting 2024	190,9	16.392

De ontwikkeling van de formatie (in aantal fte's) ziet er als volgt uit:

Omschrijving	1-1-2023	1-1-2024
Griffie	2,1	2,1
Ambtelijke organisatie	178,6	190,9
Totaal	180,7	193,0

Personeelslasten en overige kerncijfers over de organisatie.

Bedragen x 1.000

Omschrijving	Raming 2023	Raming 2024
Griffie	€ 158	€ 203
Ambtelijke organisatie	€ 13.963	€ 16.392
Totaal	€ 14.121	€ 16.595
Percentage mannen in dienst (in personen)	47%	47%
Percentage vrouwen in dienst (in personen)	53%	53%
Ziekteverzuimpercentage, totaal (excl zwangerschap)	6,58%	6,00%

Integriteitsbeleid

De gemeente beschikt over een gedragscode integriteit. Deze gedragscode is opgenomen in het Personeelshandboek. De gedragscode is de basis en geldt als minimumkader en is aanvullend op bestaande wet- en regelgeving. In de gedragscode zijn onder andere regels opgenomen over het aannemen van geschenken, melden van nevenwerkzaamheden, gedrag in de privésfeer, et cetera. Nieuwe medewerkers en inhuurkrachten zijn verplicht een Verklaring Omtrent Gedrag te overleggen. Na indiensttreding wordt de ambtseed of -belofte afgenomen en uitleg gegeven over de gedragscode. Er wordt ook casuïstiek behandeld. Ingehuurde personeelsleden tekenen een geheimhoudingsverklaring.

Niet-financiële onrechtmatigheden wet Fido

De totale aflossing mag niet hoger zijn dan 20% van de begroting van het betreffende jaar. In 2024 verwachten wij dit niet te overschrijden.

Informatievoorziening

Data gedreven werken

Datagedreven werken is een innovatieve en strategische ontwikkeling die voor burgers, bedrijven, overheden en organisaties en de samenleving als geheel veel voordelen biedt. Dit vanuit het idee dat met inzichten verkregen uit niet-persoonlijke data betere beslissingen kunnen worden genomen (beleids- en besluitvormingstraject). Data is ondersteunend zo niet noodzakelijk bij een goede bedrijfsvoering, het vormen van beleid en bij de ondersteuning/monitoring van de uitvoering daarvan. De potentie van aanwezige, vaak ongebruikte, in- en externe data is groot. Maar wordt door onze organisatie te vaak onvoldoende benut vanwege gebrek aan noodzakelijke kennis, competenties, capaciteit en budget. Met gerichte datapilots, zoals de Monitor Sociaal Domein, gaan we deze fundamentele (data)kennis opbouwen (leren, experimenteren), datatoepassingen ontwikkelen en verkrijgen we beter inzicht in wat organisatorisch en financieel op de lange termijn nodig is.

Digitaal archief

Het bewaren en toegankelijk houden van de digitale informatie krijgt meer nadruk in onze dagelijkse werkzaamheden. Een volgende stap in het digitaal archiefbeheer, de ontwikkeling onder de noemer "e-depot", wordt steeds meer tastbaar. Voor het kunnen raadplegen van digitale bouwdoossiers is de gemeente Brummen inmiddels aangesloten op het e-depot van het Regionaal Archiefcentrum Zutphen (RAZ). De komende jaren bereiden we ons verder voor om zoveel mogelijke (bouw)doossiers te digitaliseren en aan te bieden via het e-depot. Inwoners kunnen zelf hun informatie opvragen bij het RAZ.

F. Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de doelstellingen, activiteiten en de mate van de financiële betrokkenheid van de samenwerkingsverbanden waarin onze gemeente deelneemt en verder een bepaalde bestuurlijke invloed kan uitoefenen.

Een “verbonden partij” is een privaat- of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Bestuurlijk belang is: “zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”.

Financieel belang is: “indien een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.

In lijn met de BBV-voorschriften geven we in deze paragraaf aandacht aan de visie die onze gemeente heeft op de verbonden partijen in relatie tot de uitvoering van de gemeentelijke doelstellingen. Wat willen we met deze partijen? Hoe past de uitvoering van de taken binnen onze gemeentelijke programma's? Hoe dragen zij bij aan het uitvoeren van het door gemeente gewenste beleid? Ook komen beleidsvoornemens van de partijen zelf aan de orde. De laatst beschikbare cijfers over vermogens en resultaten staan per verbonden partij vermeld.

De verbonden partijen van onze gemeente zijn:

I – Deelname in vennootschappen

1. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
2. Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
3. Circulus B.V.
4. Vitens

II – Deelname in gemeenschappelijke regelingen

5. Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)
6. Regio Stedendriehoek / Cleantech Regio
7. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Noord en Oost Gelderland (GGD NOG)
8. Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ)
9. Vervoerscentrale PlusOv
10. Tribuut

III – Overige samenwerkingsvormen

11. Regionaal Archief Zutphen
12. Stichting Archipel
13. Leisure Lands

1. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkerrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.

Wij vragen altijd bij de BNG een offerte bij het aangaan van een nieuwe lening (zie paragraaf D). Brummen heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente in bezit heeft.

Het financiële belang:

De gemeente bezit 702 aandelen van € 2,50 per stuk, wat een waarde van € 1.755 vertegenwoordigt. Dat aantal is 0,00126% van het totaal aantal aandelen dat de BNG heeft uitgegeven.

Ontwikkelingen:

Het financieringsbeleid van BNG Bank blijft onveranderd gericht op permanente toegang tot de geld- en kapitaalmarkt voor de gewenste looptijden en volumes tegen zo laag mogelijke kosten. De volatiliteit op de financiële markten zal dit jaar naar verwachting groot blijven. Dat maakt het doen van voorspellingen over het verwachte nettoresultaat 2023 niet verantwoord.

Wij houden rekening met een dividendopbrengst in 2024 en volgende jaren van € 400.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000.000	2018	2019	2020	2021	2022
Eigen vermogen	€ 4.991	€ 4.887	€ 5.097	€ 5.062	€ 4.615
Vreemd vermogen	€ 132.518	€ 144.802	€ 155.262	€ 143.995	€ 112.074
Langlopende kredietportefeuille	€ 81.627	€ 84.184	€ 85.981	€ 87.111	€ 89.624
Nettowinst (na belastingen)	€ 337	€ 163	€ 221	€ 236	€ 300

2. Vereniging Nederlandse Gemeenten

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Belangenbehartiging van alle gemeenten bij andere overheden. Tweede Kamer, Kabinet en maatschappelijke organisaties zijn belangrijke gesprekspartners. Dienstverlening: advisering aan alle leden over actuele ontwikkelingen (pro-actief) en advisering aan individuele leden (op verzoek). De platformfunctie wordt uitgeoefend via de VNG-commissies, provinciale afdelingen, congressen, studiedagen en ledenraadplegingen.

Vanuit de VNG, vestigingsplaats Den Haag, wordt regelmatig overlegd met besluitvoorbereiders van departementen en provincies. Zo vindt in een vroeg stadium beïnvloeding, in voor gemeenten gunstige zin, van wet- en regelgeving plaats. Deze belangenbehartiging zet zich voort in het gehele proces van besluitvorming bij de rijksoverheid en provincies. De VNG initieert bestuurlijk overleg waarbij een delegatie van VNG-bestuurders en directieleden onderhandelt namens de gemeenten met ministers en staatssecretarissen. De VNG-belangenbehartiging richt zich ook op Tweede en Eerste Kamer en belangrijke maatschappelijke organisaties. De soms tegenstrijdige belangen van grote en kleine gemeenten en de rol van de VNG daarbij is regelmatig punt van aandacht binnen de VNG.

De VNG heeft een nota uitgebracht en laten vaststellen door de Algemene Ledenvergadering, die de strategie aangeeft voor na 2023. Gefocust wordt op meer samenwerking tussen de gemeenten, met de VNG als centraal knooppunt.

Het financiële belang:

De bijdrage van onze gemeente in 2024 aan de VNG bedraagt in totaal € 1,766 per inwoner (2023: € 1,664). De bijdrage als opgenomen in de begroting bestaat uit de contributie aan de VNG, contributie aan de VNG afdeling Gelderland en een bijdrage voor de Gelderland Academie. De definitieve hoogte van de financiële bijdrage (contributie) wordt in de Algemene Ledenvergadering in juni bepaald. Daarnaast loopt de financiering van de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten via het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU). Dankzij een prijsverhoging van 5,1% en een autonome kostenstijging met 10% stijgt de bijdrage van de gemeente Brummen aan het Fonds GGU tot € 3,79 per inwoner.

Ontwikkelingen:

Geen specifieke ontwikkelingen.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2018	2019	2020	2021	2022
Vaste Activa	€ 69.933	€ 75.102	€ 75.657	€ 78.997	€ 68.555
Vlottende Activa	€ 70.917	€ 78.510	€ 81.441	€ 100.870	€ 95.943
Groepsvermogen	€ 61.975	€ 64.627	€ 62.379	€ 63.912	€ 51.704
Voorzieningen	€ 2.068	€ 2.764	€ 3.739	€ 2.981	€ 2.154
Kortlopende schulden	€ 76.807	€ 86.221	€ 90.980	€ 112.971	€ 110.640

3. Circulus B.V.

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Circulus BV verzorgt de inzameling van al het huishoudelijk afval voor o.a. de gemeente Brummen. Naast de lediging van groene en grijze containers ook de inzameling van onder meer papier, glas, chemisch afval, snoeiafval, kunststoffen en grof huishoudelijk afval. Verder houdt Circulus zich ook actief bezig met ongediertebestrijding en beheert het de afvalbrengpunten in de gemeente Brummen.

Missie Circulus

"Wij zien een mooie, aantrekkelijke wereld voor ons waarin het prettig is om te leven. Onze beschikbare bronnen benutten we maximaal, voor verspilling is geen plaats meer. We werken samen aan duurzame, houdbare oplossingen. Een inclusieve wereld waarin iedereen naar vermogen meedoet. We laten de aarde beter achter."

Deze benadering sluit goed aan op ons gemeentelijk grondstoffenplan. Doelstelling hierin is o.a. het terugdringen van het huishoudelijk afval per inwoner tot 80 kg eind 2025.

Het financiële belang:

De gemeente is aandeelhouder van Circulus. De waarde van deze deelneming in de balans is gebaseerd op de historische inbrengwaarde in de voorloper van deze BV en is toen bepaald op € 37.210. Brummen heeft 461 van de aandelen in haar bezit (totaal aantal aandelen: 10.520).

Op basis van een jaarlijkse dienstverleningsovereenkomst wordt de hoogte van de bijdrage van onze gemeente bepaald. In 2024 gaat het daarbij om een bedrag van afgerond € 1.533.000 (incl. meerwerk). De komende jaren wordt er geen dividend uitgekeerd.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000.000	2018	2019	2020	2021	2022
Netto Omzet	€ 53	€ 57	€ 61	€ 60	€ 59
Bedrijfsresultaat	€ 2	€ 1	€ 2	€ 2	€ 1
Balanstotaal Eigen Vermogen	€ 14	€ 15	€ 15	€ 16	€ 16
Balanstotaal Voorzieningen	€ 2	€ 3	€ 3	€ 3	€ 3
Balanstotaal	€ 47	€ 57	€ 54	€ 54	€ 56

4. Vitens

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Vitens zorgt voor de drinkwatervoorziening in vijf provincies waaronder Gelderland. Zij wint, zuivert en levert drinkwater dat betrouwbaar, betaalbaar en duurzaam is.

Het financiële belang:

De gemeente bezit 21.364 aandelen die een boekwaarde op de balans hebben van € 454.

Ontwikkelingen:

Voor de komende jaren is de verwachting dat Vitens geen dividend zal uitkeren als gevolg van de lage Weighted average cost of capital (WACC), gecombineerd met de grote investeringsbehoefte, waardoor het eigen vermogen moet worden versterkt.

De sturing op de WACC verloopt langs 4 sporen:

1. Met het programma Waterbesparing en optimalisering van het investeringsportfolio wordt er ingezet op het vaststellen van een zo optimaal mogelijk investeringsniveau dat nodig is voor de uitvoering van de wettelijke taken van Vitens.
2. Daarnaast wordt een actieve lobby gevoerd voor een WACC-regulering die de geschetste problematiek oplost, zodat Vitens met een financieel gezonde bedrijfsvoering het investeringsportfolio kan realiseren.
3. Ondertussen moet de positie van Vitens worden bepaald in het geval een situatie ontstaat waarin de WACC ontoereikend is. Uit een eerste juridische analyse blijkt dat er aanleiding is om de wettelijke leveringsplicht van hogere orde te beschouwen dan te voldoen aan de WACC. Voorwaardelijk hierin is dat de opties van het versterken van het eigen vermogen actief zijn verkend.
4. Het verkennen van de mogelijkheid om op andere wijze het eigen vermogen te versterken, bijvoorbeeld door bijstorten van aandeelhouders, achtergestelde leningen of andere vormen van aantrekken van vermogen.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000.000	2018	2019	2020	2021	2022
Bedrijfsopbrengsten	€ 361	€ 365	€ 390	€ 396	€ 407
Bedrijfsresultaat	€ 45	€ 41	€ 52	€ 44	€ 34
Netto Resultaat	€ 13	€ 11	€ 24	€ 19	€ 8
Balanstotaal Eigen Vermogen	€ 533	€ 533	€ 557	€ 600	€ 650
Balanstotaal Vreemd Vermogen	€ 1.233	€ 1.293	€ 1.340	€ 1.388	€ 1.347

5. Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Op grond van de bepalingen in de Wet Veiligheidsregio's 2010 is deze gemeenschappelijke regeling belast met de regionale brandweertaken. Hieraan wordt invulling gegeven door de samenwerking van verschillende diensten en besturen. Er wordt samengewerkt op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van de openbare orde en veiligheid.

Het financiële belang:

De verdeelsleutel voor de financiering van de VNOG is gebaseerd op de algemene uitkering uit het gemeentefonds voor het cluster openbare orde en veiligheid / brandweer en rampenbestrijding. De Brummense bijdrage aan de veiligheidsregio voor 2024 bedraagt € 1.318.000 (incl. GHOR).

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2018	2019	2020	2021	2022
Nog te bestemmen resultaat	€ -2.354	€ 4.148	€ 4.929	€ 5.266	€ 2.360
Algemene Reserve	€ 401	€ 401	€ 1.135	€ 1.135	€ 1.135
Bestemmingsreserve	€ 1.518	€ 3.239	€ 8.481	€ 9.134	€ 13.700
Totaal Eigen Vermogen	€ -436	€ 7.789	€ 14.546	€ 15.535	€ 17.183
Totaal Vreemd Vermogen	€ 51.146	€ 45.721	€ 42.340	€ 38.203	€ 35.715

6. Regio Stedendriehoek

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

De belangen voor de gemeente Brummen in de regionale samenwerking liggen concreet in de actuele ontwikkelingen in Eerbeek. Onderzoek naar bodemwarmte, hergebruik van warmte uit productieprocessen en een duurzamere papierindustrie. Ook de gezamenlijke inspanningen in de regio voor circulaire innovatie, klimaataanpak, landbouwtransitie, biodiversiteit, asbestsanering en voedselkwaliteit sluiten aan op onze belangen.

Deelnemende gemeenten zijn Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen. De gemeenschappelijke regeling Regio Stedendriehoek coördineert en faciliteert de samenwerking van de deelnemende gemeenten. Daarnaast ondersteunt het regiobureau de Regioraad en het Dagelijks Bestuur op het gebied van communicatie, lobby, Europese subsidies en bedrijfsvoering.

De gezamenlijk opgestelde 'Strategische Agenda Cleantech Regio 2022-2030' heeft als prioritaire tophema's energie-transitie en circulaire economie. Ook bevat deze regionale gebiedsagenda ambities op het gebied van: vestigingsklimaat, leefomgeving, innovatie-kracht, human capital en schone mobiliteit.

Waar mogelijk benutten we de kansen die zich op regionaal niveau voordoen.

Het financiële belang:

De gemeentelijke bijdrage aan de regio is afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente. Voor 2024 bedraagt de bijdrage in totaal € 182.839 (€ 8,75 per inwoner) In de oorspronkelijke begroting 2023 was dat nog € 62.370, ofwel € 2,98 per inwoner.

Het weerstandsvermogen van de Regio Stedendriehoek is niet groot. Indien de regio niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen moet teruggevallen worden op de deelnemende gemeenten.

Ontwikkelingen:

De Stedendriehoek Regio werkt verder aan de uitvoering van regionale samenwerkingsambities aan de hand van de 'Uitvoeringsagenda 2023-2030'. Hierin wordt uitdrukkelijk een koppeling gelegd met het thema 'Brede Welvaart'. Daarnaast werkt de Regio samen met de Provincie richting het Rijk middels de gebiedsgerichte processen 'Regio Deal' en 'Ruimtelijke Regioarrangement'. In 2024 zet de Regio verdere stappen op het gebied van de democratische legitimiteit en versterking van de positie van de gemeenteraden met een wijziging van de gemeenschappelijke regeling.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve	€ 172	€ 3	€ 0	€ 0	€ 0
Nog te bestemmen resultaat	€ -67	€ 94	€ 173	€ 153	€ 147
Totaal	€ 105	€ 97	€ 173	€ 153	€ 147

7. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Noord en Oost Gelderland.

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

GGD Noord- en Oost-Gelderland is de gezondheidsdienst van 22 gemeenten. De GGD biedt actief 'Een gezond houvast' en bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners binnen de regio. Speciale aandacht is er voor jeugd en risicogroepen. De GGD voert de Wet Publieke Gezondheid (WPG) uit. Zij wil zich profileren als een herkenbare en laagdrempelige organisatie. Daarnaast als leverancier van betrouwbare en vakkundige zorg aan haar klanten.

Het financiële belang:

De bijdrage van Brummen in 2024 is geraamd op € 204.414 (2023: € 185.354) voor de Publieke gezondheid. Voor de Jeugdgezondheidszorg € 228.786 (2023: € 210.871). Deze bijdragen zijn conform afspraak via een bijdrage per inwoner over de deelnemende gemeenten verdeeld. Daarnaast is voor GGD-NOG Robuust een incidentele en structurele verhoging van de inwonersbijdrage noodzakelijk.

Ontwikkelingen:

De GGD is bezig om de bedrijfsvoering meer flexibel mogelijk vorm te geven en in te richten. Dit om meer en beter te kunnen anticiperen op veranderende omstandigheden en nieuwe ontwikkelingen. In overleg met portefeuillehouders van de nieuwe colleges heeft de GGD NOG in 2018 een aanzet gemaakt voor de 'Bestuursagenda 2019-2023 NOG Gezonder'. Daarin noemt de GGD NOG de volgende vier prioriteiten:

1. NOG gezondere jeugd
2. NOG gezondere leefomgeving
3. NOG gezonder oud worden
4. NOG gezondere leefstijl

In november 2021 besloot het Algemeen Bestuur, als afronding van de Takendiscussie over de GGD, in te stemmen met het aanpakken van zeven aandachtspunten van de notitie "Koersnotitie in de praktijk brengen". In deze koersnotitie zijn verschillende kwetsbaarheden in de GGD-organisatie benoemd. De titel voor deze aanpak is: GGD-NOG Robuust.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve	€ 1.618	€ 1.618	€ 1.618	€ 1.618	€ 1.618
Bestemmingsreserve	€ 1.197	€ 1.220	€ 1.283	€ 1.217	€ 1.585
Resultaat	€ 213	€ 71	€ 69	€ 77	€ -487
Voorzieningen	€ 138	€ 177	€ 155	€ 324	€ 606
Crediteuren	€ 551	€ 356	€ 3.786	€ 6.233	€ 4.110
Overlopende passiva	€ 2.234	€ 2.098	€ 3.095	€ 3.669	€ 4.071

8. Omgevingsdienst Veluwe (ODVeluwe).

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Brummen maakt deel uit van de omgevingsdienst Veluwe, vestigingsplaats Apeldoorn. De ODVeluwe is per 1 januari 2024 ontstaan uit een fusie tussen de OVIJ en de ODNV (Omgevingsdienst Noord Veluwe) en is ingesteld voor de behartiging van de belangen van de deelnemers.

Belangenbehartiging richt zich op het punt van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht ten aanzien van milieu. Het uit laten voeren van de basistaken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) door een Omgevingsdienst is een wettelijke verplichting. Op 2 mei 2023 heeft uw raad ingestemd met de voorgenomen fusie.

Het financiële belang:

In de begroting van 2024 is een bedrag van € 436.120 opgenomen als bijdrage voor de ODVeluwe (2023 voor OVIJ: € 405.768).

Ontwikkelingen:

In de wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving worden eisen gesteld ten aanzien van de kwaliteit en kwantiteit van de uit te voeren werkzaamheden op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Ook de ODVeluwe moet hieraan voldoen. Qua risico's beperken die zich bij de ODVeluwe tot de normale bedrijfsvoeringsrisico's.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene Reserve	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150
Bestemmingsreserves	€ 150	€ 25	€ 29	€ 108	€ 0
Resultaat	€ 218	€ 493	€ 118	€ 14	€ -335
Voorzieningen	€ 55	€ 34	€ 24	€ 17	€ 11
Kortlopende schulden	€ 273	€ 2.179	€ 744	€ 1.485	€ 408

9. Vervoerscentrale PlusOv

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Vanaf 9 maart 2016 hebben negen gemeenten, bestaande uit Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen het collectief vraagafhankelijk vervoer overgenomen van de provincie. Hiervoor is een gemeenschappelijke regeling tussen deze gemeenten afgesloten. De negen gemeenten hebben vervolgens de Vervoerscentrale PlusOv in het leven geroepen en daarbij een dienstverleningsovereenkomst vastgesteld. Deze dienstverleningsovereenkomst bevat afspraken over het vraagafhankelijk vervoer (VAV) en het routegebonden vervoer (RGV) die door Plus-OV voor de negen gemeenten wordt verzorgd.

Per 1 augustus 2019 zijn drie gemeenten, te weten Apeldoorn, Deventer en Zutphen uit het routegebonden vervoer getreden. De gemeenschappelijke regeling is daarop aangepast. Vanwege deze uittreding is er vanaf 15 september 2020 sprake van twee dienstverleningsovereenkomsten, te weten:

- a. Dienstverleningsovereenkomst-VAV voor de negen gemeenten.
- b. Dienstverleningsovereenkomst-RGV voor de zes gemeenten.

Daarnaast hebben de deelnemende gemeenten aan de GR Basismobiliteit vanaf 2016 een samenwerkingsovereenkomst met de provincie Gelderland. In deze overeenkomst worden de taken en bevoegdheden van de provincie en de deelnemers beschreven alsmede de financiële bijdrage die de provincie verstrekt voor het vraagafhankelijk openbaar vervoer (OV-vangnet) en het vraagafhankelijk Wmo-vervoer.

Het financiële belang:

De gemeentelijke bijdrage bedraagt op basis van de begroting 2024 van Plus OV € 1.104.719 (2023: € 1.106.981).

De kosten zijn opgebouwd als volgt:

1. Vraagafhankelijk vervoer: € 290.499
2. Leerlingenvervoer: € 533.335
3. Dagbestedingsvervoer: € 177.676
4. Jeugdwetvervoer: € 103.210

Het aantal vervoersbewegingen is nog niet op het niveau van voor Covid-19. Voor de komende jaren wordt een verder herstel verwacht.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve	€ 149	€ 149	€ 149	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve	€ 0	€ 0	€ 0	€ 461	€ 386	€ 520
Nog te bestemmen resultaat	€ 0	€ 0	€ 312	€ 160	€ 24	€ 55
Kortlopende schulden	€ 79	€ 614	€ 178	€ 333	€ 351	€ 97

10. Tribuut

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Sinds 1 januari 2023 is Tribuut verantwoordelijk voor de uitvoering van de belastingwerkzaamheden, inclusief de gehele invordering en afhandeling van de bezwaren, voor de gemeente Brummen. Daarnaast nemen ook gemeenten Apeldoorn, Zutphen, Epe, Voorst en Lochem deel aan deze regeling. In totaal wordt er belasting geheven in een gebied van ruim 325.000 inwoners.

Het financiële belang:

Bij de beslissing om de gemeentelijke belastingtaak over te hevelen naar Tribuut was het uitgangspunt kostenneutraliteit. Echter, de kosten stijgen navenant vanwege de extreme stijging van het aantal WOZ-bezwaren. Dit laatste wordt grotendeels veroorzaakt door de opkomst van No-Cure-No-Pay-(NCNP)-bureau's. Aangezien is afgesproken dat Tribuut geen financiële buffer aanhoudt om tegenvallers op te vangen, betekent een stijging in de kosten van Tribuut ook een grotere financiële bijdrage van de deelnemende gemeenten. Het resultaat van de GR wordt verdeeld in dezelfde verhouding als de bijdrage van de gemeenten over de totale begroting.

De bijdrage aan Tribuut bedraagt voor 2024 € 455.000, de raming voor 2023 was € 377.813. De bijdrage valt hoger uit vanwege de sterke toename van het aantal bezwaarschriften en de gebruikelijke loon- en prijsstijgingen.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2020	2021	2022
Algemene reserve	€ 0	€ 739	€ 300
Bestemmingsreserve	€ 461	€ 461	€ 10
Nog te bestemmen resultaat	€ 327	€ 163	€ 509
Kortlopende schulden	€ 728	€ 510	€ 466

11. Regionaal Archief Zutphen.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd:

Het Regionaal Archief Zutphen, vestigingsplaats Zutphen is een openbare archiefdienst met enkele wettelijke taken. Voor de gemeenten Brummen, Lochem en Zutphen bewaart het RAZ historische informatie en stelt deze beschikbaar. Naast het beheer van het archief levert het RAZ ook de diensten van de gemeentearchivaris.

Het financiële belang:

Er ligt een Dienstverleningsovereenkomst (DVO) voor het beheren van de archiefbescheiden van de gemeente Brummen.

De kosten voor 2024 bedragen € 67.400.

12. Stichting Archipel

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Stichting Archipel, vestigingsplaats Zutphen, behartigt de belangen van het openbaar onderwijs in de gemeenten Brummen, Voorst en Zutphen.

Het financiële belang:

De stichting voert de taak van bevoegd gezag uit en ontvangt hiervoor doeluitkeringen van het rijk. Binnen deze doeluitkeringen moeten alle kosten worden opgevangen. Er is geen aanspraak op een (jaarlijkse) bijdrage van Brummen. De gemeente blijft financieel wel eindverantwoordelijk.

Ontwikkelingen:

De afname van het aantal leerlingen is minder dan verwacht, maar zet wel door. Dit heeft tot gevolg dat de rijksbijdragen afnemen. Bij Archipel heeft dit al geleid tot het verminderen van het aantal medewerkers en tot minder locaties. Archipel is waakzaam ten aanzien van het sluitend houden van de begroting en doet dit in goed overleg met de gemeenten. Hiermee wordt het risico op negatieve exploitaties maximaal beperkt. Het verder beperken van het aantal scholen binnen het gehele gebied van Archipel is dan ook denkbaar. In de gemeente Brummen zijn twee scholen die al meerdere jaren onder de opheffingsnorm zitten.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene Reserve	€ 3.233	€ 3.528	€ 3.686	€ 2.604	€ 2.261	€ 2.170
Bestemmingsreserves	€ 738	€ 1.317	€ 1.555	€ 835	€ 234	€ 713
Resultaat	€ 108	€ 875	€ 396	€ 449	€ -364	€ -91
Voorzieningen	€ 175	€ 169	€ 197	€ 2.645	€ 2.758	€ 2.861
Kortlopende schulden	€ 1.435	€ 1.486	€ 1.614	€ 1.452	€ 1.556	€ 1.813
Overlopende passiva	€ 985	€ 906	€ 884	€ 1.202	€ 1.352	€ 868

13. Leisure Lands

Het openbaar belang dat de verbonden partij behartigt:

Leisure Lands beheert 20 recreatiegebieden in Gelderland en Noord-Limburg. De recreatiegebieden liggen allemaal in het buitengebied in een groen en waterrijk decor. Leisure Lands levert direct en indirect een maatschappelijke bijdrage aan de leefbaarheid en vrijetijdsbesteding in de regio waarin zij actief is.

Het financiële belang:

De gemeente Brummen heeft een beperkt belang van 4.305 aandelen met een nominale waarde van € 1. De aandelen staan voor nul euro op de balans van de gemeente.

Ontwikkelingen:

De financiële positie van Leisure Lands is eind 2022 goed. Ondanks de coronacrisis heeft Leisure Lands een exploitatieresultaat behaald dat ongeveer op hetzelfde niveau lag als in 2021. Het nettoresultaat valt echter lager uit als in 2021. Het was een slecht beleggingsjaar met achterblijvende resultaten op de beleggingsportefeuille.

De aandeelhoudersovereenkomst zal na instemming van alle aandeelhouders worden verlengd tot en met 31 december 2026. In de aandeelhoudersovereenkomst is bepaald dat aandeelhouders hun aandelen alleen aan andere publiekrechtelijke lichamen kunnen verkopen en dat de vennootschap geen dividend uitkeert.

Balansgegevens

Bedragen x 1.000	2018	2019	2020	2021	2022
Bedrijfsopbrengsten	€ 6.456	€ 6.505	€ 7.778	€ 7.778	€ 7.476
Bedrijfskosten	€ 4.807	€ 6.383	€ 4.651	€ 4.651	€ 5.706
Bedrijfsresultaat	€ 1.649	€ 122	€ 3.127	€ 3.127	€ 1.770
Netto Resultaat	€ -687	€ 4.422	€ 4.212	€ 4.212	€ -2.219
Balanstotaal Eigen Vermogen	€ 64.471	€ 68.893	€ 73.105	€ 73.105	€ 77.432
Balanstotaal Vreemd Vermogen	€ 14.781	€ 15.487	€ 15.288	€ 15.288	€ 43.172

G. Grondbeleid

Visie op het grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente is vastgelegd in de nota Grondbeleid. Op 21 januari 2021 is deze nota door de gemeenteraad vastgesteld. De hoofdlijnen van deze nota zijn:

- Het grondbeleid is dienend aan het ruimtelijk beleid voor wonen, werken en recreëren;
- Er wordt een bij voorkeur een faciliterend grondbeleid gevoerd en waar nodig een actief grondbeleid;
- Er worden marktconforme prijzen gehanteerd.

Naar verwachting treedt per 1 januari 2024 de Aanvullingswet Grondeigendom (en bijbehorend Aanvullingsbesluit Grondeigendom) in werking. Deze wet zorgt voor een aantal wijzigingen in de Omgevingswet voor wat betreft kostenverhaal en ruimtelijke instrumenten zoals het voorkeursrecht en onteigening. De huidige De Wet ruimtelijke ordening (Wro) wordt dan vervangen door de Omgevingswet.

De nota Grondbeleid wordt, na inwerkingtreding van de Aanvullingswet Grondeigendom, aangepast, zodat deze voldoet aan de dan geldende wetgeving en gebruik maakt van de dan geldende wetgeving. Deze aangepaste nota wordt ter goedkeuring aan de gemeenteraad aangeboden.

Wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert

De Wro biedt gemeenten verschillende mogelijkheden om invloed uit te oefenen op gebiedsontwikkelingen. De Wro kent hiervoor een privaatrechtelijk spoor (de anterieure overeenkomst) en een publiekrechtelijk spoor (het exploitatieplan). In beide sporen kan de gemeente naast de eisen in het bestemmingsplan, ook kwaliteitseisen stellen ten aanzien van de woningcategorieën (sociale huurwoningen, sociale koopwoningen en particulier opdrachtgeverschap) en eisen stellen ten aanzien van de uitvoering, bijvoorbeeld duurzaamheidsvereisten. Binnen de gemeente Brummen wordt er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van anterieure overeenkomsten waarin de afspraken met initiatiefnemers worden vastgelegd. Waar dat nodig is, wordt ook het exploitatieplan ingezet om invloed uit te kunnen oefenen op de gebiedsontwikkeling en (een deel van de) gemeentelijk kosten te verhalen.

De gemeente voert op verschillende locaties een faciliterend grondbeleid. Voorbeelden zijn Lombok in Eerbeek, de schoollocaties in Eerbeek en brandlocatie Ambachtstraat in Brummen. Waar de gemeente een actief grondbeleid voert (grond in bezit heeft dat voor rekening en risico van de gemeente wordt getransformeerd naar bouwrijpe grond), moet een grondexploitatie worden vastgesteld door de Raad. Er zijn 7 actieve grondexploitaties. Bij elkaar opgeteld hebben deze 7 grondexploitaties een financieel tekort. Conform de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten moet voor verliesgevende grondexploitaties een verliesvoorziening gevormd worden. Deze verliesvoorziening bedraagt € 4,384 miljoen en is opgenomen in de jaarrekening 2022.

Per 1 januari 2016 is de belastingplicht voor ondernemingen van overheden voor de vennootschapsbelasting (Vpb) ingevoerd. Dit betekent dat de gemeente in principe Vpb zal moeten betalen over werken en diensten die zij uitvoert als ondernemer. Hierdoor moet over de winst van de gezamenlijke grondexploitaties Vpb worden betaald. Uit onderzoek blijkt dat niet voldaan wordt aan het winststrevencriterium. Daarmee is de gemeente niet Vpb-plichtig voor de grondexploitaties.

Wonen

Binnen de gemeente zijn 5 actieve grondexploitaties, waarmee woningen worden gerealiseerd. In 2023 worden de woningen op de Krullebaar opgeleverd. De eerste woningen op Elzenbos II worden ook in 2023 opgeleverd. De 10 kavels van Elzenbos III zijn onderdeel van de herontwikkeling van Elzenbos III. Indien dit leidt tot het aanpassen van de plannen, dan wordt dit separaat aan de Raad voorgelegd. In 2020 is de grondexploitatie Limburg van Stirumplein vastgesteld. De aangepaste grondexploitatie wordt in de tweede helft van 2023 aan de gemeenteraad aangeboden.

Op het Kerstenterrein in Eerbeek geldt nog altijd een grondexploitatie die is gebaseerd op de mogelijkheden van het bestemmingsplan (commerciële voorziening en wonen). In aansluiting op de structuurvisie voor het Centrum en de Beek onderzoeken we wat de meest passende invulling van deze locatie is. In 2023 heeft de gemeente Brummen voorkeursrechten gevestigd op een aantal percelen. Doel is om meer grip te krijgen op het realiseren van onze woningbouwopgave. Inmiddels zijn we met een aantal partijen in gesprek. Mogelijk leidt dit tot aankopen en (in de toekomst) tot nieuwe grondexploitaties.

Naast de actieve grondexploitaties, heeft de gemeente een faciliterende rol bij verschillende woningbouwlocaties. Het project Lombok in Eerbeek vordert gestaag en er zijn ontwikkelingen aan de Akkergeelster in Brummen.

In het centrum van Brummen zijn een aantal particuliere initiatieven, waar mogelijk woningen worden ontwikkeld (brandlocatie Ambachtsstraat en brandlocatie Markt).

Werken

Op de Hazenberg in Brummen zijn op één bedrijfskavel na alle kavels verkocht. De laatste kavel is onder optie.

De bestemming van het Burgersterrein is op dit moment bedrijventerrein. In het tweede deel van 2023 onderzoekt de gemeente welke invullingen van dit terrein mogelijk zijn.

Op het Kerstenterrein in Eerbeek geldt nog altijd een grondexploitatie die is gebaseerd op de mogelijkheden van het bestemmingsplan (commerciële voorziening en wonen). In aansluiting op de structuurvisie voor het Centrum en de Beek onderzoeken we wat de meest passende invulling van deze locatie is.

Specificatie Voorraden, bouwgronden in exploitatie

Voor het totaal van de in exploitatie zijnde complexen kan van het verloop in 2022 en de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten het volgende overzicht worden weergegeven:

Complexen	Boekwaarde 1 januari 2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Winstuitname	Boekwaarde 31 december 2022	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31 december 2022
Hazenberg	-271.149	8.624	494.588	295.752	-461.361		-461.361
Elzenbos II	1.394.026	639.492	45.722	-42.365	1.945.431		1.945.431
Elzenbos III	5.762.777	95.993	55.363		5.803.407	1.850.211	3.953.196
Burgersterrein	6.406.593	55.631	27.500		6.434.724	2.047.762	4.386.962
Kerstenterrein	1.849.459	10.124			1.859.583	473.409	1.386.174
Troelstralaan	-267.348	10.558		256.790	-0		-0
Krullebaar	87.286	99.584	463.714		-276.844	13.100	-289.944
Graaf van Limburg Stirumplein	99.735	55.444			155.179		155.179
	15.061.379	975.449	1.086.887	510.177	15.460.118	4.384.482	11.075.636

Complexen	Balanswaarde 31 december 2022	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat (nominale waarde)	Geraamd resultaat (contante waarde)
Hazenberg	-461.361	352.163	216.312	325.509	317.757
Elzenbos II	1.945.431	1.456.213	3.576.639	174.996	105.748
Elzenbos III	3.953.196	250.824	4.046.875	- 2.007.354	- 1.850.211
Burgersterrein	4.386.962	1.619.391	5.775.947	- 2.278.169	- 2.047.762
Kerstenterrein	1.386.174	167.499	1.528.367	- 498.715	- 473.409
Troelstralaan	-0				
Krullebaar	-289.944	287.585	0	- 10.741	- 13.100
Graaf van Limburg Stirumplein	155.179	1.173.316	1.719.368	390.874	321.789
	11.075.636	5.306.991	16.863.507	-3.903.601	-3.639.187

H. Openbaarheid van Bestuur

Algemeen

Artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) schrijft voor dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens.

In deze paragraaf gaan wij in op de uitvoering van de Woo.

Wet Open Overheid

De Woo beoogt een transparante en actief openbaarmakende overheid. De Woo kent enerzijds de verplichting voor overheden om bepaalde categorieën informatie uit eigen beweging (actief) openbaar te maken. Dat geldt voor 11 categorieën van informatie. Daarnaast is de passieve openbaarmaking geregeld. Eenieder kan een verzoek indienen tot openbaarmaking van informatie. Deze verzoeken worden door de Woo-contactpersonen behandeld. In 2022 zijn 12 Woo-verzoeken ontvangen. In de eerste helft van 2023 waren dat er 17.

Voor de actieve openbaarmaking is een digitale infrastructuur beschikbaar, namelijk de Woo-Index. De Woo-index heeft een verwijzindex en een zoekfunctie. De zoekfunctie is naar verwachting eind 2023 gereed. Via de Woo-index wordt informatie die overheden op internet publiceren vindbaar voor burgers op overheid.nl. De verplichting voor de actieve openbaarmaking treedt gefaseerd in werking.

Voor passieve informatieverstrekking, via verzoeken om informatie, hebben we een e-formulier op de gemeentelijke website beschikbaar gesteld. Dat formulier kan met gebruikmaking van DigiD ingediend worden. Via eHerkenning kunnen bedrijven en instellingen eveneens informatieverzoeken indienen. Naast deze digitale mogelijkheid kunnen Woo-verzoeken mondeling, telefonisch of per post ingediend worden.

I. Leefbaarheid

Visie op leefbaarheid

Het leven in onze gemeente is goed en dat willen we graag zo houden. En op sommige plekken en terreinen kunnen de omstandigheden verbeteren. Dingen die het dagelijks leven fijn maken zijn bijvoorbeeld schone lucht, schoon water, nabijheid van scholen, winkels en sportfaciliteiten. Maar ook cultuur, een gevoel van veiligheid en vriendelijkheid dragen bij aan leefbaarheid. En denk aan mooie bloemen en planten, goed openbaar vervoer, wandelpaden en een leuke eetgelegenheid. Kortom, leefbaarheid uit zich in allerlei vormen en wordt door elke inwoner weer anders ervaren. We willen niet alleen denken vanuit particulier of economisch of financieel belang. De leefbaarheidsaspecten willen we altijd laten meewegen in wat we als gemeente doen en laten.

Leefbaarheid is dus een heel breed begrip én het kan mensen op het verkeerde been zetten. We beschouwen leefbaar niet als ondergrens: 'er valt te leven in onze gemeente', maar als een streven naar een fijne, gezonde en veilige plek. Niet alleen om te wonen, maar ook om te werken en te recreëren.

Activiteiten uit verschillende begrotingsprogramma's dragen bij aan de leefbaarheid. Zo werken we aan een veilige leefomgeving via doelen en werkzaamheden die vallen onder begrotingsprogramma 1 (Bestuur en Veiligheid). Toegankelijkheid van het gemeentebestuur en het streven naar een open en positieve bestuurscultuur dragen via dat programma ook bij aan leefbaarheid. In programma 2 zitten activiteiten in de fysieke leefomgeving die een positief effect hebben. In programma 3 gaat het om de sociale leefomgeving waar we zien dat sport, cultuur en welzijnsbeleid bijdragen aan een fijn leefklimaat. En vanuit programma 4 (Bedrijfsvoering) werken we aan een gemeentelijke dienstverlening waar inwoners zich prettig bij voelen.

Het meten van leefbaarheid is niet eenvoudig, omdat iedereen leefbaarheid anders beleeft en iedereen een andere waarde hecht aan bepaalde dingen in zijn of haar leefomgeving. Om toch iets te kunnen zeggen over de leefbaarheid in zijn algemeenheid is de Leefbaarometer ontwikkeld. Dit is een instrument om de leefbaarheid in alle bewoonde wijken, buurten en straten in Nederland te kunnen monitoren. De Leefbaarometer laat zien hoe de situatie van de leefbaarheid is en hoe die zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Hierbij wordt gekeken naar de woningvoorraad, de fysieke omgeving, voorzieningen, sociale samenhang en overlast/onveiligheid. Achtergrondinformatie hierover is op de website van www.leefbaarometer.nl terug te vinden. We volgen in deze paragraaf deze algemene indicator van leefbaarheid als overkoepelend beeld voor onze gemeente. Om te zien waar nog aandachtspunten liggen maken we gebruik van de Atlas van de leefomgeving.

Leefbaarometer:

Onze streefklasse: GOED

Jaartal	2002	2008	2012	2014	2016	2018	2020
Gem Brummen	Ruim voldoende	Ruim voldoende	Ruim voldoende	Ruim voldoende	Goed	Goed	Goed

Baten en lasten

Meerjarig overzicht van baten en lasten per programma

Hieronder is het meerjarig overzicht van saldo van baten en lasten en het resultaat opgenomen. Voor een juist inzicht in de begrotingspositie wordt een onderscheid gemaakt in het saldo van baten en lasten (exclusief de mutaties in reserves) en het resultaat (inclusief de mutaties in reserves). De cijfers van de meerjarenbegroting zijn afgezet tegen de cijfers van de jaarrekening 2022 en begroting 2023 na wijziging t/m de 1e bestuursrapportage 2023.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijz.	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2025 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2026 Progr.begr. 2024-2027	Begroting 2027 Progr.begr. 2024-2027
Lasten						
1 Bestuur en veiligheid	5.537	5.466	5.412	5.588	5.833	6.117
2 Fysieke leefomgeving	13.991	16.345	15.723	16.347	16.621	16.988
3 Sociale leefomgeving	29.044	32.184	33.715	34.416	33.930	33.987
4 Bedrijfsvoering en Financiën	8.240	10.380	9.841	10.025	10.318	10.504
Totaal Lasten	56.811	64.375	64.692	66.376	66.702	67.595
Baten						
1 Bestuur en veiligheid	2.287	298	382	255	256	256
2 Fysieke leefomgeving	8.525	8.532	7.746	7.817	7.840	8.042
3 Sociale leefomgeving	7.886	7.579	7.593	7.685	6.806	6.631
4 Bedrijfsvoering en Financiën	46.082	46.749	49.440	51.746	49.914	51.387
Totaal Baten	64.780	63.158	65.162	67.503	64.815	66.317
Saldo excl. bestemmingen	7.968	-1.217	470	1.127	-1.887	-1.278
Stortingen						
1 Bestuur en veiligheid	0	800	0	0	0	0
2 Fysieke leefomgeving	2.597	3.487	75	75	75	75
3 Sociale leefomgeving	0	300	275	550	550	550
4 Bedrijfsvoering en Financiën	1.040	3.686	323	337	349	360
Totaal Stortingen	3.637	8.273	673	962	974	985
Onttrekkingen						
2 Fysieke leefomgeving	2.157	579	425	350	341	324
3 Sociale leefomgeving	35	0	0	0	0	0
4 Bedrijfsvoering en Financiën	2.215	9.097	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	4.408	9.676	425	350	341	324
Bestemmingen per saldo	771	1.403	-249	-612	-633	-661
Saldo incl. bestemmingen	8.739	186	221	515	-2.520	-1.940

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn middelen die geen vooraf bepaald bestedingsdoel hebben. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de rioolheffing waar baten en lasten direct aan elkaar zijn gekoppeld of specifieke uitkeringen vanuit de rijksoverheid.

De volgende algemene dekkingsmiddelen zijn te onderscheiden:

- de algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- belastingen (lokale heffingen) waarvan de besteding niet gebonden is;
- financiering, bespaarde rente en dividend.

De algemene dekkingsmiddelen maken onderdeel uit van de baten en lasten van programma 4.

Het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen wordt hieronder gepresenteerd. Ook zijn hierin de posten voor onvoorziene uitgaven en vennootschapsbelasting opgenomen.

Algemene dekkingsmiddelen	2024			2025			2026			2027		
	Bedragen x 1.000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten
Algemene uitkering Gemeentefonds	€ 0	€ 41.040	€ 41.040	€ 0	€ 42.961	€ 42.961	€ 0	€ 40.860	€ 40.860	€ 0	€ 41.998	€ 41.998
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	€ 0	€ 8.226	€ 8.226	€ 0	€ 8.618	€ 8.618	€ 0	€ 8.895	€ 8.895	€ 0	€ 9.230	€ 9.230
Dividenden	€ 0	€ 1	€ 1	€ 0	€ 1	€ 1	€ 0	€ 1	€ 1	€ 0	€ 1	€ 1
Saldo Financieringsfunctie	€ 17	€ 105	€ 88	-€ 94	€ 99	€ 194	-€ 18	€ 90	€ 107	-€ 10	€ 90	€ 100
Post onvoorzien	€ 20	€ 0	-€ 20	€ 20	€ 0	-€ 20	€ 20	€ 0	-€ 20	€ 20	€ 0	-€ 20
Vennootschapsbelasting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totalen	€ 37	€ 49.372	€ 49.334	-€ 74	€ 51.680	€ 51.754	€ 2	€ 49.846	€ 49.844	€ 10	€ 51.319	€ 51.309

Toelichting Algemene dekkingsmiddelen

Algemene uitkering Gemeentefonds

Rijksvergoeding op basis van de meicirculaire 2023.

Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is

Hieronder vallen de lasten en baten van de OZB en de toeristenbelasting.

Dividenden

Betreft winstuitkeringen van de verbonden partijen. Er worden geen significante dividenduitkeringen verwacht in de komende jaren.

Saldo Financieringsfunctie

Hieronder vallen de rentelasten en rentebaten. Over de opgenomen leningen moet rente betaald worden. Conform landelijke voorschriften (BBV) moet deze rente via omslagrente doorberekend worden aan de diverse taakvelden.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is bedoeld als dekking voor lasten die niet in de begroting opgenomen zijn. De post onvoorzien is verlaagd van € 50.000 in 2023 naar € 20.000 in 2024 en verder. Om te bepalen wanneer de post onvoorzien kan worden aangewend worden de drie O's gehanteerd.

- Onvoorzienbaar
- Onuitstelbaar
- Onvermijdbaar

Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting (vpb) is een belasting die wordt geheven over de winst van ondernemingen. De gemeente Brummen is niet vpb-belastingplichtig.

Overhead

In onderstaand overzicht worden de lasten en baten van overhead die onderdeel uitmaken van programma 4 Bedrijfsvoering en Financiën gepresenteerd.

Overhead	2024			2025			2026			2027		
	Bedragen x 1.000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten
Management	€ 673	€ 0	-€ 673	€ 709	€ 0	-€ 709	€ 741	€ 0	-€ 741	€ 770	€ 0	-€ 770
Bestuursondersteuning	€ 651	€ 0	-€ 651	€ 686	€ 0	-€ 686	€ 717	€ 0	-€ 717	€ 745	€ 0	-€ 745
Voorlichting en Communicatie	€ 590	€ 0	-€ 590	€ 621	€ 0	-€ 621	€ 648	€ 0	-€ 648	€ 672	€ 0	-€ 672
Financiën en Control	€ 889	€ 0	-€ 889	€ 934	€ 0	-€ 934	€ 972	€ 0	-€ 972	€ 1.007	€ 0	-€ 1.007
Juridische zaken	€ 370	€ 0	-€ 370	€ 389	€ 0	-€ 389	€ 404	€ 0	-€ 404	€ 418	€ 0	-€ 418
DIV	€ 676	€ 0	-€ 676	€ 651	€ 0	-€ 651	€ 675	€ 0	-€ 675	€ 640	€ 0	-€ 640
HRM	€ 1.714	€ 17	-€ 1.697	€ 1.737	€ 17	-€ 1.720	€ 1.770	€ 18	-€ 1.752	€ 1.798	€ 18	-€ 1.780
Informatisering en automatisering	€ 3.206	€ 31	-€ 3.175	€ 3.024	€ 29	-€ 2.995	€ 3.081	€ 30	-€ 3.051	€ 3.105	€ 30	-€ 3.074
Huisvesting	€ 794	€ 19	-€ 776	€ 871	€ 19	-€ 852	€ 897	€ 19	-€ 878	€ 913	€ 19	-€ 894
Facilitaire zaken	€ 255	€ 1	-€ 254	€ 256	€ 1	-€ 255	€ 256	€ 1	-€ 255	€ 256	€ 1	-€ 255
Totalen	€ 9.818	€ 68	-€ 9.750	€ 9.879	€ 67	-€ 9.812	€ 10.161	€ 68	-€ 10.093	€ 10.324	€ 69	-€ 10.255

Toelichting Overhead

Hieronder worden de verschillende onderdelen van de overhead toegelicht.

Management

Onder de kosten van management vallen de kosten van het Ondersteuningsteam (OT) (met uitzondering van de gemeentesecretaris).

Bestuursondersteuning

Hieronder vallen de organisatiekosten voor beleids- en bestuursondersteuning van het college en raad (inclusief gemeentesecretaris en exclusief kosten van de griffie)

Voorlichting en communicatie

Hieronder vallen onder andere de organisatiekosten die nodig zijn voor alle online en offline communicatieactiviteiten, communicatieadviesing en bijhorende voorlichtingsmiddelen, waaronder de kosten voor wekelijkse publicatie van de gemeentelijke informatiepagina's GemeenteThuis.

Financiën en Control

Bij dit onderdeel horen de organisatiekosten van de financieel beleid, administratie en control.

Juridische zaken

Hieronder vallen de organisatiekosten voor algemene juridische adviesing en de bezwaarschriftencommissie.

DIV

Hieronder vallen de organisatiekosten voor documentaire informatievoorziening. Daarnaast is er structureel en incidenteel budget voor de invoering Wet Open Overheid opgenomen.

HRM

Naast de organisatiekosten voor het HRM en de salaris- en personeelsadministratie vallen hieronder ook:

- de kosten voor arbeidsomstandigheden (Arbo)
- het budget voor ziektevervangning en inhuur derden
- het opleidingsbudget
- Ondernemingsraad (OR)
- Overige personeel gerelateerde budgetten

Informatisering en automatisering

Hieronder vallen de organisatiekosten voor informatisering en automatisering. Daarnaast zijn bij dit onderdeel alle kosten van ICT, zoals aanschaf en kapitaallasten applicaties, beveiliging, applicatie- en systeembeheer en onderhoud en licentiekosten, voor de gehele organisatie opgenomen.

Huisvesting

De kosten van het gemeentehuis in Brummen en het Servicepunt in Eerbeek zijn hieronder opgenomen. De kosten van energie, belastingen, onderhoud, schoonmaak, verzekeringen en kapitaallasten maken hier onderdeel van uit. Daarnaast zijn de kosten van aanschaf en onderhoud van meubilair hieronder opgenomen. Hiertegenover staan de inkomsten vanuit verhuur (Servicepunt).

Facilitaire zaken

Hieronder vallen de kosten voor printers, portokosten en overige kantoorbenodigdheden.

Incidentele baten en lasten

In onderstaand overzicht zijn de totalen per programma opgenomen.

Programma	2024			2025			2026			2027			
	Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en Veiligheid		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2. Fysieke Leefomgeving		€ 1.367	€ 738	€ 629	€ 983	€ 469	€ 514	€ 515	€ 42	€ 473	€ 262	€ 14	€ 248
3. Sociale Leefomgeving		€ 1.268	€ 1.130	€ 138	€ 1.234	€ 1.104	€ 130	€ 349	€ 209	€ 140	€ 113	€ 22	€ 91
4. Bedrijfsvoering en Financiën		€ 430	€ 0	€ 430	€ 54	€ 0	€ 54	€ 54	€ 0	€ 54	€ 0	€ 0	€ 0
Totalen		€ 3.065	€ 1.868	€ 1.197	€ 2.271	€ 1.573	€ 698	€ 918	€ 251	€ 667	€ 375	€ 36	€ 339

	Toev	Onttrek	Saldo	Toev	Onttrek	Saldo	Toev	Onttrek	Saldo	Toev	Onttrek	Saldo
Incidentele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves												
1. Bestuur en Veiligheid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2. Fysieke Leefomgeving	€ 0	€ 149	-€ 149	€ 0	€ 73	-€ 73	€ 0	€ 63	-€ 63	€ 0	€ 46	-€ 46
3. Sociale Leefomgeving	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4. Bedrijfsvoering en Financiën	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totalen	€ 0	€ 149	-€ 149	€ 0	€ 73	-€ 73	€ 0	€ 63	-€ 63	€ 0	€ 46	-€ 46

Toelichting incidentele baten en lasten en toevoegingen onttrekkingen uit reserves

Bedragen x 1.000	2024	2025	2026	2027
Programma 1 Bestuur en Dienstverlening				
<i>geen</i>				
Programma 2 Fysieke leefomgeving				
<i>Lasten</i>				
Riolering, kosten stimuleren afkopp. particulieren, aanvullende onderzoeken klimaatadaptatie t/m 2027	€ 25	€ 25	€ 25	€ 25
Riolering, infiltratiekansenkaart en implementatie bruidsschat				
Riolering, kosten opstellen BRP 2024 / Fin herijking 2025 / GRP 2027	€ 25	€ 18		20
Riolering, onderzoek kwaliteit oude druk- en persleidingen, inzicht lozingen bedrijfsafvalwater, inventarisatie watergangen en duikers	€ 60			
Riolering, incidentele maatregelen Empe (afkoppelen en ontvlechten)			€ 34	€ 34
Ruimte voor Eerbeek, plankosten t/m 2030	€ 100	€ 100	€ 100	€ 100
Groenstructuurplan (o.a. extra bomen) 2023 / 2026	€ 154	€ 154	€ 154	
Groenstructuurplan, wegwerken achterstallig onderhoud	€ 135	€ 137	€ 70	€ 15
Bossen en landschap, Groene opgave landschap	€ 223			
Duurzaamheid en klimaat, incidentele projecten	€ 125	€ 58	€ 48	€ 41

Duurzaamheid en klimaat, CDOKE budget	€ 423	€ 426		
Landschapscontract 2023-2027	€ 58	€ 58	€ 58	€ 19
Posten < € 25.000	€ 40	€ 8	€ 27	€ 9
Totaal	€ 1.367	€ 983	€ 515	€ 262
<i>Baten</i>				
Bossen en landschap, subsidie Groene opgave landschap	€ 223			
Duurzame energie, subsidie Regiodeal en Provincie	€ 50			
Duurzaamheid en klimaat, CDOKE budget	€ 423	€ 426		
Landschapscontract 2023-2027	€ 42	€ 42	€ 42	€ 14
Totaal	€ 738	€ 469	€ 42	€ 14
<i>Onttrekking uit reserve</i>				
Duurzaamheid, kosten incidentele projecten duurzame energie	€ 125	€ 58	€ 48	€ 41
Ligt op Groen, posten < € 25.000	€ 24	€ 15	€ 15	€ 5
Totaal	€ 149	€ 73	€ 63	€ 46
Programma 3 Sociale leefomgeving				
<i>Lasten</i>				
Nationaal Programma Onderwijs (NPO)	€ 27			
Spuk sport/bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis 2023-2026 (SPUK BREED)	€ 255	€ 257	€ 211	
Team voor Elkaar, versterken dienstverlening inwoners in kwetsbare positie.	€ 76	€ 76	€ 83	€ 83
WMO, lokaal plan van aanpak Beschermd Thuis	€ 854	€ 854	€ 4	€ 4
Posten < € 25.000	€ 56	€ 46	€ 51	€ 26
Totaal	€ 1.268	€ 1.234	€ 349	€ 113
<i>Baten</i>				
Specifieke uitkering Nationaal Programma Onderwijs (NPO)	€ 27			
Spuk sport/bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis 2023-2026 (SPUK BREED)	€ 230	€ 233	€ 187	
Verevening regionaal budget Maatschappelijke Opvang / Beschermd Wonen	€ 850	€ 850		
Posten < € 25.000	€ 22	€ 21	€ 22	€ 22
Totaal	€ 1.130	€ 1.104	€ 209	€ 22
Programma 4 Financiën				
<i>Lasten</i>				
Wet open overheid incidentele kosten	€ 54	€ 54	€ 54	
Archief, bouwdoosiers en -tekeningen scannen, kosten RAZ	€ 65			
Automatisering, SAAS applicatie sociaal domein	€ 311			
Totaal	€ 430	€ 54	€ 54	€ 0
Recapitulatie				
Lasten	€ 3.065	€ 2.271	€ 918	€ 376
Baten	€ 1.868	€ 1.572	€ 251	€ 36
Saldo	€ 1.197	€ 698	€ 667	€ 340
Toevoegingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Onttrekkingen	€ 149	€ 73	€ 63	€ 46
Saldo	€ -149	€ -73	€ -63	€ -46

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In onderstaand overzicht zijn de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves opgenomen. Dit overzicht is een onderbouwing bij de bepaling van het structureel begrotingsaldo.

Structurele toevoegingen / onttrekkingen aan reserves	2024		2025		2026		2027	
	Toev.	Onttrek.	Toev.	Onttrek.	Toev.	Onttrek.	Toev.	Onttrek.
Bedragen x € 1.000								
Bestemmingsreserves								
Reserve toerisme en recreatie	€ 323	€ 196	€ 337	€ 197	€ 349	€ 198	€ 360	€ 198
Reserve Duurzaamheid	€ 75		€ 75		€ 75		€ 75	
Reserve kosten opvang ontheemden		€ 80		€ 80		€ 80		€ 80
Reserve Onderwijs huisvesting	€ 275		€ 550		€ 550		€ 550	
Totalen	€ 673	€ 276	€ 962	€ 277	€ 974	€ 278	€ 985	€ 278

Toelichting op de structurele toevoegingen en onttrekkingen uit reserves

Algemene reserve

Nu het benodigde weerstandsvermogen is bereikt is met ingang van 2024 de jaarlijkse dotatie aan de algemene reserve van € 600.000 stopgezet.

Reserve toerisme en recreatie

Jaarlijks wordt vanaf 2023 25% van de opbrengst toeristenbelasting toegevoegd. De bestaande jaarlijkse structurele lasten voor het versterken van het toeristisch karakter van de gemeente worden aan deze reserve onttrokken.

Reserve duurzaamheid

Jaarlijks wordt € 75.000 structureel toegevoegd.

Reserve kosten opvang ontheemden

Ter dekking van kosten Flexwoningen.

Reserve Onderwijs huisvesting

De bestemmingsreserve wordt ingezet voor de dekking van (de lasten van nieuwe) investeringen in onderwijsaccommodaties.

Structureel begrotingsaldo 2024-2027

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van structureel evenwicht maken we met onderstaand overzicht inzichtelijk wat het effect is van de incidentele baten en lasten en de incidentele mutaties in de reserves op het structurele saldo van de begroting en meerjarenraming.

Presentatie van het structureel begrotingsaldo (bedragen x 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo van baten en lasten	€ 470	€ 1.127	-€ 1.887	-€ 1.278
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-€ 249	-€ 612	-€ 633	-€ 661
Begrotingsaldo na bestemming	€ 221	€ 515	-€ 2.520	-€ 1.940
Waarvan saldo incidentele baten en lasten	-€ 1.197	-€ 698	-€ 667	-€ 340
Waarvan saldo incidentele mutaties in reserves	€ 149	€ 73	€ 63	€ 46
Structureel begrotingsaldo	€ 1.270	€ 1.141	-€ 1.916	-€ 1.646

Financiële positie

Geprognosticeerde Balans 2022-2027

Op basis van artikel 20 lid 1b en artikel 22 lid 1 van het BBV nemen we voor de jaren 2022-2027 een geprognosticeerde begin- en eindbalans op.

Activa	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
(im) Materiële vaste activa	56.416	67.454	68.963	69.611	71.499	72.459
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	42	42	42	42	42	42
Financiële vaste activa: Leningen	4.307	4.270	4.251	4.231	4.212	4.193
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0 +
Totaal Vaste Activa	60.765	71.766	73.256	73.884	75.753	76.694
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	11.251	8.950	9.440	6.117	4.884	2.351
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	5	2	2	2	2	2
Uitzettingen <1 jaar	14.466	500	250	500	1.000	1.500
Liquide middelen	521	500	500	500	500	500
Overlopende activa	3.324	750	500	500	1.000	1.000 +
Totaal Vlottende Activa	29.567	10.702	10.692	7.619	7.386	5.353
Totaal Activa	90.331	82.468	83.948	81.503	83.139	82.047

Passiva	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Eigen vermogen	17.417	16.014	16.449	17.156	18.238	16.311
Voorzieningen	6.479	4.621	4.329	4.792	3.566	2.810
Vaste schuld	58.864	49.617	50.451	50.483	51.982	53.548 +
Totaal Vaste Passiva	82.760	70.252	71.229	72.431	73.786	72.669
Vlottende schuld	1.777	4.000	4.000	3.000	3.000	3.000
Overlopende passiva	5.794	8.216	8.719	6.072	6.353	6.378 +
Totaal Vlottende Passiva	7.571	12.216	12.719	9.072	9.353	9.378
Totaal Passiva	90.331	82.468	83.948	81.503	83.139	82.047

EMU-saldo

Het EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheidsfinanciën te kunnen bepalen. Dit cijfer geeft aan of een overheid een overschot of een tekort heeft. Gemeenten moeten dit cijfer in hun begroting opnemen omdat het Rijk een verplichting heeft naar Europa om het begrotingstekort op kasbasis binnen de 3% van het BNP (Bruto Nationaal Product) te houden. Gemeenten moeten daarvan een evenredig deel voor hun rekening nemen. Hieronder is het EMU-saldo van de gemeente opgenomen.

Bedragen x 1.000	2023	2024	2025
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	€ -1.150	€ 470	€ 1.127
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	€ 11.038	€ 1.509	€ 648
3. Mutatie voorzieningen	€ -1.858	€ -292	€ 463
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	€ -2.304	€ 490	€ -3.323
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	€ 0	€ 0	€ 0
Berekend EMU-saldo	€ -11.742	€ -1.821	€ 4.265

Investerings

Op 23 maart 2023 is de Nota Investerings- en Afschrijvingsbeleid door de raad vastgesteld. De doelstelling van deze nota is het formuleren van beleid en vastleggen van uniforme regels voor:

- (Het aangaan van) investeringen;
- Activeren van activa;
- Waarderen van activa;
- Afschrijven van activa.

Investerings worden vastgesteld door de gemeenteraad. Dit gebeurt door hiervoor een bedrag in de programmabegroting (of in een begrotingswijziging) op te nemen. Bij de noodzaak tot doorschuiven van investeringskredieten langer dan 2 jaar wordt hiervoor een besispunt bij de Jaarstukken opgenomen.

Bij het vaststellen van deze begroting wordt de 1e jaarschijf 2024 beschikbaar gesteld. Voor het jaar 2024 zijn onderstaande investeringen opgenomen. Zoals vastgelegd in de Nota Investerings- en Afschrijvingsbeleid start de afschrijving op 1 januari van het jaar volgend op het jaar waarin het actief gereed is c.q. verworven wordt. (In de Programmabegroting wordt uitgegaan van het jaar T +1).

nr	Investerings 2024	Investering	Bijdr derden	Termijn	Rente%	Afschrijving	Rentelast
	Economisch nut waarvoor een heffing wordt geheven						
1	Riolering gemalen BK 2024	€ 105.661		40	0,75%	€ 2.642	€ 792
2	Riolering gemalen ME 2024	€ 401.731		15	0,75%	€ 26.782	€ 3.013
3	Riolering pompunits ME 2024	€ 135.000		20	0,75%	€ 6.750	€ 1.013
4	Riolering vervangen riool Coldenhovenseweg 2024	€ 169.440		60	0,75%	€ 2.824	€ 1.271
5	Riolering afkoppelen openbare ruimte 2024	€ 200.000		40	0,75%	€ 5.000	€ 1.500
6	Vervanging ondergronds containers 2024	€ 84.750		8	0,75%	€ 10.594	€ 636
	Economisch nut, overig						
7	Vervangingsinvestering I&A 2024	€ 150.000		5	0,75%	€ 30.000	€ 1.125
8	Technische installatie raadszaal	pm			0,75%		
9	Verbouw Kollergang 14 2024	€ 69.480	€ 19.480	20	0,75%	€ 2.500	€ 521
	In de openbare ruimte met maatschappelijk nut						
10	Vervanging/rehabilitatie wegen 2024	€ 2.591.782		30	0,75%	€ 86.393	€ 19.438
11	Vervanging armaturen in ledverlichting 2024	€ 170.900		20	0,75%	€ 8.545	€ 1.282
12	Ruimte voor Eerbeek, aanpassingen en herinrichting	pm			0,75%		
		€ 4.078.744				€ 182.029	€ 30.591

Toelichting op de investeringen 2024

Investerings met economisch nut waarvoor een heffing wordt geheven

Gemeentelijk Programma Water en Riolering 2023-2027 (nrs. 1 t/m 5)

Investerings voor rioleringsprojecten zijn opgenomen in het Gemeentelijk Programma Water en Riolering 2023-2027. Dit plan beschrijft op hoofdlijnen hoe richting wordt gegeven aan de rioleringszorg in de gemeente. Het betreft een strategie voor de lange termijn. In het plan is vastgelegd welke personele en financiële middelen er nodig zijn om de strategie te kunnen realiseren.

Vervanging ondergrondse containers (nr 6)
conform het vervangingsschema worden in 2024 containers vervangen.

Investerings met economisch nut, overig

Vervangingsinvestering automatisering (I&A) 2024 (nr 7)
Voor de vervanging van de huidige hard- en software is jaarlijks een investeringskrediet nodig van € 150.000.

Technische installatie raadszaal 2024

De huidige technische installatie van de raadszaal is sterk verouderd. Momenteel wordt onderzocht wat er, naast de installatie, nog meer aan aanpassingen gewenst is in de raadszaal. De uitkomsten hiervan worden afzonderlijk ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. De dekking voor de installatie is opgenomen als stelpost in de begroting.

Verbouwing Kollergang 14 (Werkfit) 2024 (nr 9)

Wegens verkoop van een gedeelte van het gebouw waar ook beschut werk plaatsvindt is een kleine verbouwing noodzakelijk. De koper levert een bijdrage in de verbouwingskosten.

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Vervanging/rehabilitatie wegen 2024 (nr 10)

Op basis van het vastgestelde beheerplan wegen 2020-2024 is voor het jaar 2024 een investering opgenomen.

Vervanging armaturen in led-verlichting 2024 (nr 11)

Betreft een project van 5 jaren (t/m 2027) om ruim 1.700 armaturen te gaan vervangen door led-verlichting welke tevens gedimd kan worden.

Ruimte voor Eerbeek, aanpassingen en herinrichting (nr 12)

De plannen zijn op dit moment nog onvoldoende concreet, vandaar dat de ramingen nog op p.m. staan. De raad krijgt deze investeringsprojecten afzonderlijk ter besluitvorming voorgelegd. Dekking van deze investeringen is al geraamd door de opgenomen stelpost in de begroting (€ 327.000).

Meerjarenplan investeringen

Hieronder de geplande investeringen voor de jaren 2025 tot en met 2027.

Investeringen 2025	Investering	Bijdr derden	Termijn	Rente%	Afschrijving	Rentelast
Economisch nut waarvoor een heffing wordt geheven						
Riolering randvoorziening ME 2025	€ 38.079		20	1,25%	€ 1.904	€ 476
Riolering afkoppelen openbare ruimte 2025	€ 200.000		40	1,25%	€ 5.000	€ 2.500
Economisch nut, overig						
Vervangingsinvestering I&A 2025	€ 150.000		5	1,25%	€ 30.000	€ 1.875
Vervanging 2 Nissan van 2025	€ 93.100		6	1,25%	€ 15.517	€ 1.164
Vervanging kleine zoutstrooier 2025	€ 31.600		15	1,25%	€ 2.107	€ 395
In de openbare ruimte met maatschappelijk nut						
Vervanging/rehabilitatie wegen 2025	€ 2.591.782		30	1,25%	€ 86.393	€ 32.397
Vervanging armaturen in ledverlichting 2025	€ 170.900		20	1,25%	€ 8.545	€ 2.136
	€ 3.275.461				€ 149.465	€ 40.943

Investeringen 2026	Investering	Bijdr derden	Termijn	Rente%	Afschrijving	Rentelast
Economisch nut waarvoor een heffing wordt geheven						
Riolering gemalen BK 2026	€ 61.248		40	1,50%	€ 1.531	€ 919
Riolering gemalen ME 2026	€ 248.914		15	1,50%	€ 16.594	€ 3.734
Riolering pompunits BK 2026	€ 166.506		40	1,50%	€ 4.163	€ 2.498
Riolering pompunits ME 2026	€ 233.908		20	1,50%	€ 11.695	€ 3.509
Riolering randvoorziening ME 2026	€ 38.079		20	1,50%	€ 1.904	€ 571
Riolering vervanging Loenenseweg 2026	€ 631.872	€ 251.300	60	1,50%	€ 6.343	€ 9.478
Riolering Empe stelsel scheiden	€ 258.037		60	1,50%	€ 4.301	€ 3.871
Riolering afkoppelen openbare ruimte 2026	€ 200.000		40	1,50%	€ 5.000	€ 3.000
Economisch nut, overig						
Vervangingsinvestering I&A 2026	€ 150.000		5	1,50%	€ 30.000	€ 2.250
In de openbare ruimte met maatschappelijk nut						
Vervanging armaturen in ledverlichting 2026	€ 170.900		20	1,50%	€ 8.545	€ 2.564
Vervanging/rehabilitatie wegen 2026	€ 2.591.782		30	1,50%	€ 86.393	€ 38.877
	€ 4.751.246				€ 176.469	€ 71.269

Investeringen 2027	Investering	Bijdr derden	Termijn	Rente%	Afschrijving	Rentelast
Economisch nut waarvoor een heffing wordt geheven						
Riolering Loenenseweg - Spoor 2027	€ 173.232		60	1,75%		€ 6.266
Riolering Empe stelsel scheiden 2027	€ 358.037		60	1,75%		€ 3.500
Riolering afkoppelen openbare ruimte 2027	€ 200.000		40	1,75%		€ 3.500
Economisch nut, overig						
Vervangingsinvestering I&A 2027	€ 150.000		5	1,75%	€ 30.000	€ 2.625
In de openbare ruimte met maatschappelijk nut						
Vervanging/rehabilitatie wegen 2027	€ 2.591.782		30	1,75%	€ 86.393	€ 45.356
	€ 3.299.819				€ 116.393	€ 61.247

Reserves en Voorzieningen

Reserves en voorzieningen vormen een belangrijk onderdeel van de vermogenspositie van de gemeente Brummen. In februari 2023 is de Nota reserves en voorzieningen gemeente Brummen 2023 door de raad vastgesteld.

Bij de begroting wordt de verwachte ontwikkeling van de reserves en voorzieningen aangegeven. Het daadwerkelijke verloop van de reserves en voorzieningen wordt jaarlijks inzichtelijk gemaakt in de jaarstukken.

De nota geeft het onderscheid tussen reserves en voorzieningen weer.

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn vrij besteedbaar. De gemeenteraad kan besluiten voor een bepaald doel bestemmingsreserves te vormen en kan deze bestemming te allen tijde wijzigen.

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen en zijn niet vrij besteedbaar. Zij moeten worden aangewend voor het doel waarvoor zij in het leven zijn geroepen. Voorzieningen worden gevormd ten laste van het programma. De aanwending komt vervolgens ten laste van de gevormde voorziening. Een voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting/risico.

Stand en het gespecificeerde verloop van reserves

Aard van de reserve	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Algemene reserve						
Algemene reserve	€ 5.783	€ 8.106	€ 8.292	€ 8.513	€ 9.029	€ 6.509
Rekeningresultaat	€ 8.739	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal algemene reserve	€ 14.522	€ 8.106	€ 8.292	€ 8.513	€ 9.029	€ 6.509
Bestemmingsreserves						
Behoedzaamheidsreserve	€ 238	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Toerisme en recreatie	€ 281	€ 298	€ 425	€ 565	€ 716	€ 879
Duurzaamheid (LOG t/m 2022)	€ 111	€ 66	€ 17	€ 34	€ 62	€ 96
Ligt op groen	€ 0	€ 71	€ 47	€ 31	€ 16	€ 11
Centrum Brummen	€ 753	€ 753	€ 753	€ 753	€ 753	€ 753
Grondexploitatie	€ 1.433	€ 4.263	€ 4.263	€ 4.263	€ 4.263	€ 4.263
Corona	€ 79	€ 79	€ 79	€ 79	€ 79	€ 79
Kosten opvang ontheemden	€ 0	€ 800	€ 720	€ 640	€ 560	€ 480
Hervormingsagenda jeugdzorg	€ 0	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300
Onderwijs huisvesting	€ 0	€ 0	€ 275	€ 825	€ 1.375	€ 1.925
Reserve Plan Eerbeek	€ 0	€ 278	€ 278	€ 278	€ 278	€ 278
Totaal bestemmingsreserves	€ 2.895	€ 7.908	€ 8.157	€ 8.768	€ 9.402	€ 10.064
Totaal reserves	€ 17.417	€ 16.014	€ 16.449	€ 17.281	€ 18.431	€ 16.573

Toelichting op de reserves

Algemene reserve

Deze reserve is enerzijds benodigd om risico's op te vangen en daarnaast bedoeld voor de financiering van incidentele uitgaven en het egaliseren van overschotten of opvangen van tekorten in de exploitatie.

Rekeningresultaat

In het raadsvoorstel/-besluit bij de jaarstukken wordt door de raad bepaald hoe het resultaat bestemd wordt. Standaard wordt het resultaat verrekend met de algemene reserve.

Behoedzaamheidsreserve

De reserve wordt gebruikt om de financiële nadelen van accresbijstellingen (positieve dan wel negatieve bijstellingen als gevolg van wijzigingen in rijksuitgaven) in de circulaires van het gemeentefonds (deels) te dekken.

Toerisme en Recreatie

Deze bestemmingsreserve is gericht op een versterking van de toeristische recreatieve sector.

Daarbij gaat het om infrastructurele maatregelen, lokaal gastheerschap, promotie en marketing en de cofinanciering van passende initiatieven. Vanaf 2023 wordt weer 25% van de opbrengst aan de reserve gedoteerd.

De bestaande jaarlijkse structurele lasten voor het versterken van het toeristisch karakter van de gemeente worden aan deze reserve onttrokken.

Verder kunnen incidentele bijdragen uit deze reserve worden bekostigd.

	2024	2025	2026	2027
Toevoeging, 25% van opbrengst toeristenbelasting	€ 323	€ 337	€ 349	€ 360
Onttrekking structurele lasten:				
Jaarlijkse kosten voor de versterking van toerisme en recreatie	-/- € 196	-/- € 197	-/- € 198	-/- € 198
Onttrekking incidentele lasten: geen				
Saldo	€ 127	€ 140	€ 151	€ 162

Duurzaamheid

De reserve wordt gevoed vanuit de begroting. Vanuit deze reserve worden projecten in het kader van klimaat en duurzaamheid gedekt.

	2024	2025	2026	2027
Toevoegingen vanuit programma;	€ 75	€ 75	€ 75	€ 75
Diverse duurzaamheidsprojecten	-/- € 125	-/- € 58	-/- € 48	-/- 41
Saldo	-/-€ 50	€ 17	€ 27	€ 34

Ligt op Groen

De reserve wordt gevoed door bijdrages uit woningbouwinitiatieven. We innen deze bijdrages via grondexploitaties of anterieure overeenkomsten, (conform de Grondexploitatiewet). In de Structuurvisie (ROV) Ligt op Groen uit 2006 staan de contouren van dit fonds.

In de Nota Grondbeleid van januari 2006 heeft de gemeenteraad het fonds Ligt op Groen bekrachtigd.

Met de beschikbare middelen uit het fonds Ligt op Groen worden duurzame en groene projecten uitgevoerd samen met de inwoners en ondernemers in Brummen. De projecten zijn passend binnen de uitgangspunten van de reserve, zoals verwoord in het uitvoeringsprogramma 'De schop in de grond'.

	2024	2025	2026	2027
Landschapscontract 2023-2026	-/- € 15	-/- € 15	-/- € 15	-/- € 5
Natuurinclusieve landbouw 2022-2024	-/- € 9			
Saldo	-/- € 24	-/- € 15	-/- € 15	-/- € 5

Grondexploitaties

Op deze bestemmingsreserve staan de geormerkte Ligt op Groen gelden gereserveerd tot het moment van afsluiten van een complex. Daarnaast dient deze reserve als buffer voor opvang van verlieslatende complexen.

Kosten opvang ontheemden

Met deze reserve worden de kosten voor de realisering van de Flexwoningen en de nog te verwachten overige kosten gedekt.

Hervormingsagenda jeugdzorg

Deze reserve wordt ingezet voor een groot pakket maatregelen om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. De einddatum voor deze reserve is 31 december 2027.

Onderwijshuisvesting

Deze bestemmingsreserve wordt gevormd uit het verschil tussen de algemene uitkering uit het gemeentefonds, bestemd voor onderwijs en de lasten en baten die kunnen worden toegerekend aan het onderwijs. De bestemmingsreserve wordt ingezet voor de dekking van uitgaven in onderwijsaccommodaties.

Reserve plan Eerbeek

Deze reserve wordt ingezet voor procesgeld, cofinanciering en investeringen binnen het programma. De reserve kan ook ingezet worden om verliezen binnen het programma Ruimte voor Eerbeek te dekken.

Stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen

Aard van de voorziening	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Verplichtingen, verliezen, risico's						
Pensioenaanspraken wethouders	€ 1.764	€ 1.690	€ 1.616	€ 1.542	€ 1.468	€ 1.394
Voorziening wachtgeld bestuurders	€ 282	€ 145	€ 35	€ 0	€ 0	€ 0
Voorziening WW uitkering werknemers	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10
Verlofsparen	€ 59	€ 59	€ 59	€ 59	€ 59	€ 59
Afloopkosten complex Elzenbos	€ 51	€ 51	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen, risico's	€ 2.166	€ 1.956	€ 1.720	€ 1.611	€ 1.537	€ 1.463
Onderhoud egalisatie						
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 230	€ 3	€ 92	€ 366	€ 276	€ 321
Voorziening Voedselbos	€ 28	€ 23	€ 18	€ 13	€ 8	€ 3
Onderhoud wegen	€ 417	€ 392	€ 701	€ 589	€ 653	€ 498
Onderhoud lantaarnpalen	€ 118	€ 118	€ 118	€ 118	€ 118	€ 118
Totaal voorzieningen voor onderhoud egalisatie	€ 793	€ 536	€ 930	€ 1.086	€ 1.054	€ 941
Voorzieningen waarvoor heffingen worden geheven						
Rioolrenovaties	€ 1.259	€ 903	€ 771	€ 1.271	€ 487	€ 86
Rioolheffing	€ 686	€ 40	€ 22	€ 225	€ 117	€ 134
Afvalstoffenheffing	€ 1.575	€ 1.186	€ 887	€ 599	€ 371	€ 187
Totaal voorzieningen waarvoor heffingen worden geheven	€ 3.520	€ 2.129	€ 1.679	€ 2.095	€ 975	€ 407
Totaal voorzieningen	€ 6.479	€ 4.621	€ 4.329	€ 4.792	€ 3.566	€ 2.810

Toelichting op de voorzieningen

Pensioenaanspraken wethouders

Deze voorziening is getroffen om aan de pensioenverplichtingen te kunnen voldoen voor de pensioengerechtigden die op 31-12-2009 nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt.

Voorziening wachtgeld bestuurders

Ter dekking van kosten van wachtgeld.

Voorziening WW uitkering werknemers

Ter dekking van kosten WW uitkeringen.

Voorziening verlofsparen

Vanaf 2022 is in de nieuwe cao opgenomen dat medewerkers het bovenwettelijke verlof mogen sparen voor later. Het verlofsparen is bedoeld om medewerkers in alle levens- en carrière-fasen in staat te stellen om de werktijd af te stemmen op de eigen behoeften. Volgen de voorschriften (BBV) moet er een voorziening worden getroffen voor het aantal uren dat is aangevraagd.

Afloopkosten complex Elzenbos

Na verwachting wordt deze voorziening, na verkoop van alle kavels in 2023, volledig ingezet en afgesloten.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Op basis van gebouwenbeheersplan (2021-2026) worden de budgetten vastgelegd voor kosten grootonderhoud (incl. klachtenonderhoud). Het gebouwbeheer is opgenomen in de meerjarenplanning. De meerjarenplanning is de basis voor de Programmabegroting.

Het uitvoeren van de diverse groot onderhoudswerkzaamheden aan de gemeentelijke gebouwen, die de gemeente beheert, kent budgettair geen jaarlijks gelijk niveau. Dit wordt veroorzaakt doordat vele onderhoudsmaatregelen een meerjarig karakter hebben, waardoor sterke schommelingen in de budgetbehoefte optreden. Om te voorkomen dat de begroting een jaarlijks wisselend beeld geeft, is de voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen ingesteld. Deze voorziening wordt jaarlijks met een vastgesteld bedrag gevoed en kan, zonder de gemeentelijke exploitatie te beïnvloeden, worden aangewend voor uitgaven ten behoeve van het groot onderhoud. In Brummen wordt het plan 5-jaarlijks geactualiseerd. (zie Par. Kapitaalgoederen).

Voorziening voedselbos

Betreft project in plan Elzenbos. Vanuit de bouwgrondexploitatie Elzenbos is een bijdrage aan dit project geleverd. Vanuit deze voorziening zullen de diverse (aanleg)kosten gedekt worden.

Wegenonderhoud

De wetgeving eist van de wegbeheerders de hen toegewezen wegen volgens goed rentmeesterschap te onderhouden (wegenwet) en maatregelen te nemen die de veiligheid van de weggebruiker waarborgen (wegenverkeerswet). Voor gemeenten is het daarom van belang om de kwaliteit en de onderhoudsbehoefte van het te beheren areaal inzichtelijk te maken.

In 2019 heeft er een weginspectie van het gemeentelijk wegenbestand plaatsgevonden en is een beheerplan wegen opgesteld voor de jaren 2020-2024. Op basis van de resultaten van de weginspectie en het beheerplan wordt de onderhoudsplanning opgesteld.

Voor de financiering van de uitvoering wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd aan de voorziening onderhoud wegen. Uit deze voorziening worden het groot onderhoud van de asfalt- en elementenverhardingen bekostigd en ook de oppervlaktebehandelingen (zie Par. Kapitaalgoederen).

Straatverlichting

De gemeente beheert de straatverlichting in de openbare ruimte. De wijze waarop en in welke mate dit gedaan wordt staat beschreven in het beleidsplan openbare verlichting 2016-2020 welke op 26 mei 2016 door de raad is vastgesteld.

Vervangingen die voortvloeien uit het plan worden opgenomen in de investeringslijst van de Programmabegroting. Voor het schilderwerk van stalen masten is nog een bedrag in de voorziening beschikbaar.

Rioolrenovaties

Voor de rioolrenovaties wordt gebruik gemaakt van een voorziening. Deze voorziening is ingesteld om een gelijkmatige belasting van de exploitatie te verkrijgen en daarmee ook een meer gelijkmatige ontwikkeling van de rioolheffing. De ontwikkeling van de stortingen en de gehele ontwikkeling van de toekomstige kosten is in beeld gebracht op basis van het gemeentelijke rioleringsplan (GRP) 2022-2027. (zie Par. Kapitaalgoederen).

Rioolheffing

Op begrotingsbasis worden de kosten voor rioleringszorg inclusief BTW, overhead, kosten minima, openbare reiniging/straatvegen en rente voor 100% doorberekend aan de burgers. Bij de tariefstelling van de heffing wordt de voorziening ingezet om meerjarig een gelijkmatige tariefstelling te hanteren. Op rekeningsbasis kan het voorkomen dat er vanwege achterblijvende kosten of hogere inkomsten meer dan 100% dekking wordt verkregen. Dit verschil wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening.

Afvalstoffenheffing

Op begrotingsbasis worden de kosten van het ophalen, afvoeren en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen inclusief BTW, overhead, kosten minima, openbare reiniging/straatvegen en rente voor 100% doorberekend aan de burgers. Bij de tariefstelling van de heffing wordt de voorziening ingezet om meerjarig een gelijkmatige tariefstelling te hanteren. Op rekeningsbasis kan het voorkomen dat er vanwege achterblijvende kosten of hogere inkomsten meer dan 100% dekking wordt verkregen. Dit verschil wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening.

Bijlagen

1. Subsidieplafonds

Overzicht subsidieplafonds

In deze bijlage wordt het subsidieplafond per beleidsterrein als bedoeld in artikel 5, lid 1, van de Algemene Subsidieverordening Gemeente Brummen (INT16.3004, vastgesteld op 15 dec. 2016, RB160069) beschreven. Binnen de plafonds stelt het college vervolgens de definitieve subsidie vast voor de individuele organisaties en instellingen.

In het onderstaande overzicht staat voor het jaar 2024 de verdeling per beleidsveld en per programma.

Overzicht subsidieplafonds 2024

Totaal van de plafonds per beleidsterrein	2023	2023 na wijziging	2024
Sport- en cultuurbeleid	€ 1.311.651	€ 1.311.651	€ 1.330.840
Beleid tot gezondheidsbevordering	€ 374.997	€ 374.997	€ 380.408
Beleid ter stimulering van sociale cohesie	€ 146.091	€ 146.091	€ 139.072
Lokaal onderwijsbeleid	€ 20.500	€ 20.500	€ -
Veiligheidsbeleid	€ 7.085	€ 7.085	€ 8.078
Maatschappelijk beleid	€ 1.056.130	€ 1.056.130	€ 1.150.352
Beleid (openlucht)recreatie en toerisme	€ 86.532	€ 86.532	€ 60.000
Totaal subsidieplafonds	€ 3.002.986	€ 3.002.986	€ 3.068.750

2. Financiële uitgangspunten en grondslagen

Financiële uitgangspunten en grondslagen

In dit hoofdstuk zijn de financiële uitgangspunten en grondslagen opgenomen die zijn gehanteerd bij het opstellen van de Programmabegroting 2024-2027.

Lasten

Uitgangspunten	Programmabegroting 2024-2027
Prijsstijging 2024-2027 (inflatie)	Uitbestedings- en subsidiebudgetten zijn, waar dat aan de orde is, meerjarig geïndexeerd met een percentage dat gebaseerd is op het consumentenprijsindexcijfer (cpi) zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP) 2023. De percentages zijn: 2024: 4,2% 2025: 4,2% 2026: 3,6% 2027: 3,2%
Gemeenschappelijke regelingen (GR)	De bijdragen in 2024 zijn gebaseerd op (concept)begrotingen 2024 van de GR of de meest recente gegevens over de ontwikkeling van de bijdrage aan de GR. De bijdrage aan GR'en zijn voor 2023 en volgende jaren geïndexeerd met het consumentenprijsindexcijfer volgens het CEP 2023 (zie prijsstijging 2024-2027), tenzij in het AB van de GR anders is besloten.
Loonkosten (inclusief sociale lasten)	Uitgangspunt voor de indexering van loonkosten is de Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers zoals opgenomen in het CEP 2023 dat als basis dient voor de raming in de meicirculaire 2023. Op basis van het CEP 2023 zijn de volgende indexeringen voor salarissen opgenomen ten opzichte van de loonkosten 2023: 2024: 4,7% 2025: 5,4% 2026: 4,5% 2027: 3,9%
Kapitaallasten	Op basis van de staat van activa, het meerjarige investeringsplan in de Programmabegroting 2024-2027 en de investeringsruimte 2024-2027.
Rentelasten	Op basis van de leningenportefeuille tot en met 2022 en de ontwikkeling financieringsbehoefte 2023-2027. Hierbij is rekening gehouden met een gemiddelde rente van 1,5% voor langlopende leningen.
Rente over activa	De totale rentelast wordt via een gemiddeld percentage omgeslagen over de boekwaarde van de activa. Voor 2024-2027 bedraagt de renteomslag 1%.
Eigen financieringsmiddelen	Hierover wordt geen rente berekend.

Baten

Uitgangspunten	Programmabegroting 2024-2027
Onroerende zaakbelastingen	De jaarlijkse inflatiecorrectie die voor 2024 en volgende jaren van toepassing is, is gebaseerd op het CEP2023 (zie Prijsstijging (2024-2027)) en bedraagt 4,2%.
Toeristenbelasting	Het tarief is vanaf 2024 verhoogd naar € 2,50 per overnachting voor hotels en vakantieparken en het tarief voor de overige verblijfsaccommodaties op maximaal € 1,94 bepaald (amendement A3 Verhoging toerismebebelasting)
Rioolrechten	100% kostendekkend.
Afvalstoffenheffing	100% kostendekkend.
Grafrechten	De jaarlijkse inflatiecorrectie die voor 2024 van toepassing is bedraagt 4,2%.
Leges	Inflatiecorrectie met 4,2% en maximaal 100% kostendekking.
Rente verstrekte leningen	Op basis van de bestaande leningenportefeuille.
Huur en overige vergoedingen	De jaarlijkse inflatiecorrectie die voor 2024 van toepassing is bedraagt 4,2%.

Overige grondslagen

Uitgangspunten	Programmabegroting 2024-2027
Aantal inwoners	Voor de berekening van de algemene uitkering is uitgegaan van een inwoneraantal van 20.890 (stand per 1 januari 2023) voor de jaren 2024 t/m 2027.
Aantal woningen	Voor de berekening van de algemene uitkering is uitgegaan van 10.164 woningen voor de jaren 2024 t/m 2027
Meerjaren Grond Exploitaties	de parameters voor het jaar 2024: kostenstijging 3% opbrengststijging 1% rente 0,93% disconteringsvoet 2,0%.

3. Taakvelden

Voor de onderlinge vergelijkbaarheid met andere gemeenten wordt in deze bijlage een overzicht van lasten, baten en saldo op de wettelijk voorgeschreven taakvelden weergegeven.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027				
	Lasten	Baten	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
0 Bestuur en Ondersteuning					
0.1 Bestuur	1.949	24	0	0	-1.925
0.10 Mutaties reserves	0	0	673	425	-249
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	882	345	0	0	-537
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	415	260	0	0	-155
0.4 Overhead	9.818	68	0	0	-9.750
0.5 Treasury	18	106	0	0	88
0.61 OZB woningen	477	4.820	0	0	4.343
0.62 OZB niet-woningen	76	2.112	0	0	2.036
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	41.040	0	0	41.040
0.8 Overige baten en lasten	-548	0	0	0	548
Totaal 0 Bestuur en Ondersteuning	13.087	48.775	673	425	35.439
1 Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.595	0	0	0	-1.595
1.2 Openbare orde en veiligheid	463	28	0	0	-436
Totaal 1 Veiligheid	2.058	28	0	0	-2.030
2 Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer	3.335	75	0	0	-3.259
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Totaal 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	3.335	75	0	0	-3.259
3 Economie					
3.1 Economische ontwikkeling	162	0	0	0	-162
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	76	46	0	0	-31
3.4 Economische promotie	204	1.305	0	0	1.101
Totaal 3 Economie	442	1.350	0	0	909
4 Onderwijs					
4.1 Openbaar basisonderwijs	75	0	0	0	-75
4.2 Onderwijshuisvesting	866	0	0	0	-866
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.282	425	0	0	-857
Totaal 4 Onderwijs	2.223	425	0	0	-1.798
5 Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering	247	18	0	0	-229
5.2 Sportaccommodaties	1.467	515	0	0	-952
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	149	0	0	0	-149
5.4 Musea	67	0	0	0	-67
5.5 Cultureel erfgoed	99	0	0	0	-99
5.6 Media	441	0	0	0	-441
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.860	266	0	0	-2.594
Totaal 5 Sport, cultuur en recreatie	5.331	798	0	0	-4.533

Exploitatie	Begroting 2024 Progr.begr. 2024-2027				
	Lasten	Baten	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
6 Sociaal Domein					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.152	125	0	0	-2.027
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.133	0	0	0	-3.133
6.3 Inkomensregelingen	5.996	4.563	0	0	-1.433
6.4 WSW en beschut werk	2.690	370	0	0	-2.320
6.5 Arbeidsparticipatie	1.104	256	0	0	-848
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	956	38	0	0	-919
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	3.007	200	0	0	-2.807
6.71B Begeleiding (WMO)	1.918	0	0	0	-1.918
6.71C Dagbesteding (WMO)	774	0	0	0	-774
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	1.530	0	0	0	-1.530
6.72B Jeugdhulp behandeling	482	0	0	0	-482
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	434	0	0	0	-434
6.73A Pleegzorg	208	0	0	0	-208
6.73B Gezinsgericht	207	0	0	0	-207
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	975	0	0	0	-975
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	659	0	0	0	-659
6.74C Gesloten plaatsing	375	0	0	0	-375
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0
6.81A Beschermd wonen (WMO)	873	850	0	0	-23
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0
6.82A Jeugdbescherming	427	0	0	0	-427
6.82B Jeugdreclassering	58	0	0	0	-58
Totaal 6 Sociaal Domein	27.957	6.401	0	0	-21.556
7 Volksgezondheid en milieu					
7.1 Volksgezondheid	1.165	234	0	0	-931
7.2 Riolering	2.150	3.524	0	0	1.374
7.3 Afval	1.692	2.255	0	0	563
7.4 Milieubeheer	1.935	473	0	0	-1.462
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	216	119	0	0	-97
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	7.158	6.605	0	0	-553
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.1 Ruimte en leefomgeving	2.031	100	0	0	-1.931
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	184	184	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	886	421	0	0	-466
Totaal 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.101	704	0	0	-2.397
Saldo incl. bestemmingen	64.692	65.162	673	425	221

4. Beleidsdocumenten

Relevante beleidsdocumenten Programma 1 Bestuur en Veiligheid

Communicatiebeleidskader 2019
Participatiewijzer Brummen
Visie Dienstverlening "Wij werken voor Brummen
APV 2021
Integraal veiligheidsplan IJsselstreek 2020-2024
Evenementenbeleid Gemeente Brummen
Nota Vergunningen, Toezicht en handhavingsbeleid fysieke leefomgeving 2015-2019 (gecontinueerd 2019-2021)
Preventie en handhavingsplan Drank en Horeca 2014-2018
Drank- en Horecabeleid Gemeente Brummen
Beleidsregels Wet Bibob Gemeente Brummen 2021
Beleidsregels aanpak woonoverlast gemeente Brummen 2020

Relevante beleidsdocumenten Programma 2 Fysieke leefomgeving

Strategische Agenda Cleantech Regio 2022-2030
Uitvoering landschapsregeling gemeente Brummen 2019-2023
Koersdocument Duurzame Energie 2016-2018
Programmaplan "Ruimte voor Eerbeek"
Bestemmingsplan Eerbeek
PlanMer Eerbeek
Ruimtelijke economische visie Eerbeek
Structuurvisie Centrumplan Brummen
Beheerplan wegen 2020-2024
Woonagenda 2019-2023
Speelvoorzieningen in de gemeente Brummen

Integrale visie beheer Openbare Ruimte
Visie "Brummen Eerbeek Sterk in Verblijf"
Groen Werken "Leidraad Flora & Faunawet en Beheer Openbare Ruimte
Beleidsplan Openbare Verlichting 2016-2020
Uitvoeringsplan "Van afval naar grondstof"
Programma water en riolering 2023 – 2027
Kadernota Basismobiliteit "Op Weg"
Toekomstvisie 2030 "Innoveren met oude waarden"
Afvalbeleidsplan 2013-2017
Beleidsplan gemeentelijke gebouwen
Nota Faunabeheer
Gemeentelijk verkeer en vervoerplan
Waterplan Brummen
Landschapsbeleidsplan
Bosplan Eerbeek
Groenstructuurplan kern Brummen
Groenstructuurplan kern Eerbeek

Relevante beleidsdocumenten Programma 3 Sociale leefomgeving

Integraal beleidskader sociaal domein
Integrale nota "ondersteuning voor mensen met een laag inkomen en/of financiële problemen" 2018-2021
Regiovisie Samen tegen huiselijk geweld, inclusief uitvoeringsagenda en lokale paragraaf
Nadere regels Alle peuters naar de voorschool
Onderwijsachterstandenbeleidsplan 2021
Integraal huisvestingsplan onderwijsvoorzieningen

Relevante beleidsdocumenten Programma 4 Bedrijfsvoering en Financiën

Financiële verordening
Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing
Nota Grondbeleid 2021-2030
Nota Reserves en voorzieningen
Nota Investerings- en afschrijvingsbeleid 2023
Treasurystatuut
Financieel afsprakenkader gemeente Brummen
Algemene subsidieverordening
I-Visie
Visie dienstverlening gemeente Brummen
Informatiebeveiligingsbeleid gemeente Brummen 2020-2023